

júl 2021

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Elena Ursinyová

mesto trnava ■ ročník XXXII ■ číslo 6 ■ nepredajné!

Vyváženosť

Zdanlivo nehybný vzduch sa chvel. Lomený do viacerých vrstiev zlieval videné do abstraktných obrazov nad asfaltovou cestou. Horúčava prenikala priestorom a lúče slnka prehrievali aj miesta bežne nedostupné. Iba hĺbka lesa v horách, s tušením vlhky pod vyschnutým lístím, zmierňovala dusno, ktoré počas dňa vyhnalo ľudí z rozpalených ulíc. Vrátili sa tam, až keď slnko definitívne zmizlo z obzoru a tma prekryla blankytnú oblohu čiernym závojom noci. Na terase záhrady sme s priateľmi riedili témy týždňa chladeným strikom a zmierňovali sme smäd i naliehavosť podnetov do znesiteľnej podoby. Spory a hranice postupne redli a to, čo sa spočiatku zdalo jasné a jednoznačné, získavalo vďaka spoločnému prerozprávaniu nové odtiene a kontúry. Napriek rôznym názorom a postojom sme mali k sebe opäť bližšie a rozchádzali sme sa svieži a vnútorne bohatší. Našli sme nielen spríjemnenie na prvý pohľad neznesiteľného dňa, ale aj spriaznenosť bytia.

Nielen v lete, ale aj v živote túžime po mnohých rokoch skúseností a poznania čoraz viac po vyváženosti. Hľadáme teplo, no nie horúčavu. Dážď, no nie prietrž mračien. Dohodu a prijateľný kompromis namiesto nenávisťi a sporu. Nové, ktoré nepopiera to predchádzajúce. Hľadáme vyváženosť a mieru.

To je to, čo nám mnohým chýbalo aj v uplynulých mesiacoch.

Nie iba vo sfére politiky, ale aj v priestore informovanosti a spoločnej konfrontácie. Opatrenia a oprávnené obavy zo šírenia koronavírusu nás nielen izolovali, ale aj vyhrotili rôznosť názorov do zdanlivo nezmieriteľných polôh. Zostať v týchto krajných pozíciách znamená prepadnúť horúčave, ktorá obmedzuje rozvážne uvažovanie, úsudok a primerané reakcie.

Akékoľvek zdanlivé víťazstvo v takomto delení neprináša ani pravdu, ani pokoj. Naopak, prehlbuje vzdialenosť a pripravuje podhubie neznesiteľnosti. Nadchádzajúce dni svetla i tepla vytvárajú priestor nielen pre oddych, ale aj pre hľadanie stredu života. Vyváženosti svetla a tmy, chladu a horúčav vo vlastnom myslení, prežívaní i rozprávaní. Tam, kde zostávame len pri holých dátach, pri delení a počítaní, tam, kde strácame vyvažovanie citom, rozvahou a schopnosťou vnímať širšie obzory, tam redukuje naše možnosti porozumieť toku života, ktorého sme neoddeliteľnou súčasťou.

Toku, do ktorého patrí to dobré, aj to ťažké. Svetlo i tma. Kde sú bolesť či smútok súčasťou autentického prežívania radosti i šťastia. Nedajme sa preto zmiast' fatamorgánou, ktorá v páľave a naliehavosti vytvára vrstvy, ktoré lámu pravdu do abstraktných obrazov nehybnosti.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnavy

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redakčná rada: Simona Jurčová,

Martin Jurčo, Miroslava Kuracinová Valová

Redakcia: Mestský úrad, Trhová 3

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 105

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Autor grafického dizajnu: Andrej Grossmann

Počítačové spracovanie: Filip Grossmann

Tlač: Ultra print

Pluhová 49, 831 03 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

(red)

Leto na trnavskom Nádvorí bude nabité kultúrными a gurmánskymi zážitkami

Oblíbené miesto súčasnej kultúry v srdci Trnavy, Nádvorie, ponúkne svojim návštevníkom počas letných mesiacov bohatý kultúrny program. Tu sa stretne – pozývajú verejnosť na Nádvorie jeho organizátori, ktorí stavili na kombináciu letného kina, divadelných predstavení, koncertov a swapov. Nádvorie sa po dlhých mesiacoch protipandemických opatrení stane miestom, kde sa stretnú všetci milovníci kvalitného jedla, dizajnu a umeleckých zážitkov. V auguste sa návštevníci môžu tešiť aj na koncert Jany Kirschner Unplugged.

Leto na Nádvorí sa bude niesť v znamení rozmanitého kultúrneho programu, ktorý zohľadňuje potreby všetkých návštevníkov renomovaného polyfunkčného priestoru na námestí Trnavy. Od polovice júna až do konca augusta si návštevníci môžu vybrať z mnohých podujatí, ktoré sa budú konať vo vnútornom átriu Nádvorie. „Sme veľmi radi, že sa nám aj napriek neľahkej situácii podarilo pripraviť kvalitný program, ktorého súčasťou bude letné kino, divadelné predstavenia pre deti aj dospelých, koncerty, či swapy kníh a oblečenia,“ hovorí riaditeľ Nádvorie Dušan Vančo. Na Nádvorí by sa mali ľudia stretávať a spoločne prežívať chvíle pohody. Na väčšinu podujatí je preto vstup voľný. „Je pre nás dôležité, aby bolo Nádvorie vnímané ako priestor, kde nielen Trnavčania, ale aj turisti radi trávia voľný čas, užijú si kvalitné jedlo, kávu a ponoria sa do neopakovateľných kultúrnych zážitkov,“ hovorí Dušan Vančo.

Kultúrny program na Nádvorí otvorí projekt letné kino. Počas najbližších troch mesiacov sa filmoví fajnšmekri môžu tešiť na populárne kultovky a filmové novinky nielen zo zahraničia, ale aj z domácej produkcie. „Do letného kina sme zaradili Pomádu, Casablancu, komediálnu drámu Stratili sme Stalina, akčnú vojnovú drámu Dunkirk, životopis hudobnej legendy Eltona Johna Rocketman, českú komédiu Jiřího Havelku Vlastníci, drámu Rivali, romantickú komédiu Yesterday, dych vyrážajúcu novinku Petra Běbkaja Trhlina a mnohé ďalšie snímky,“ upresňuje Dušan Vančo. Nádvorie myslí aj na malých a veľ-

kých fanúšikov divadla. V auguste uvedie dve detské divadelné rozprávky Kozliatka a vlk a Cisárovo nové šaty. Dospelí diváci sa môžu tešiť na autorskú inscenáciu divadla Nude o intímnych detailoch materstva s titulom Dávaj si pozor a ľúbim ťa.

O kvalitné hudobné zážitky pod holým nebom sa postarajú slovenskí interpreti. Koncertnú šnúru na Nádvorí odštartuje vystúpenie rockabilly kapely The Crownies, ktorá si osvojila rock and rollový štýl 50-tych rokov minulého storočia. Zlatým klincom augustového programu bude bezplatný koncert Jany Kirschner Unplugged.

„Súčasť hudobnej dramaturgie tvoria aj dídžejské sety v podaní DJ Kineta, DJ Veca, DJ Spinhandza a hostí, ktorí nepochybne roztancujú všetkých návštevníkov Nádvorie. Pre milovníkov folklóru Nádvorie je v spolupráci s vydavateľstvom Universal Music pripravený koncert ľudovej formácie Štefan Štec a Fajta,“ uvádza Dušan Vančo. Atmosféru letného Nádvorie dotvoria víkendové SWAPY oblečenia, kníh a rastlín. Práve vzájomné vymieňanie všakovakých vecí vnímajú organizátori ako udržateľný a najmä kreatívny spôsob, ako si zaobstaráť nové kúsky bez toho, aby ľudia zaťažovali životné prostredie. „Podporovať pekné myšlienky, ktoré sú nám hodnotovo blízke, je pre Nádvorie kľúčové. Aj preto počas leta organizujeme niekoľko SWAPOV, v rámci ktorých si návštevníci budú môcť rozšíriť svoju knižnú zbierku či oázu domácich rastlín.

Na svoje si prídu aj fashionisti alebo rodiny s deťmi počas módnych SWAPOV. Odporúčame, aby si návštevníci dopredu naštudovali pravidlá swapovania, pretože sa usilujeme o to, aby si každý mohol odnieť domov pekné a zachovalé kúsky,“ dopĺňa Dušan Vančo.

Leto na Nádvorí ponúkne ohňostrojo zážitkov v spoločnosti skvelého jedla a pitia z beer & bistro Akademia a kaviarne Thalmeiner. Verím, že sa tu stretne v dobrej nálade, uzatvára pozvanie Dušan Vančo. Všetky podujatia sa uskutočnia v priestoroch Nádvorie s dodržaním bezpečnostných a hygienických opatrení.

Kompletný program akcií nájdete na <https://nadvorie.com/>.

O Nádvorí:

Nádvorie, priestor súčasnej kultúry, spája už od roku 2018 to najlepšie, čo mesto Trnava ponúka. Na jednom mieste vzniká komunita a stretávajú sa tu ľudia všetkých vekových kategórií. Nádvorie organizuje koncerty, zaujímavé podujatia a vytvára priestor nielen pre Trnavčanov, ale aj pre zvedavých turistov. Okrem kultúrneho programu a komunitných aktivít nájdú návštevníci na Nádvorí špičkovú gastronómiu a skvelé prevádzky v objatí modernej architektúry. Súčasťou Nádvorie je aj štipendijný program Nádvorie Kampus a inšpiratívny priestor coworking, ktorý spája mladých podnikateľov a ľudí z rôznych odvetví. Pulzujúce miesto v srdci Trnavy, Nádvorie – tu sa stretne: <https://nadvorie.com/> ■

(eu) Primátori K8 sú nespokojní s návrhom stavebného zákona a zákona o územnom plánovaní

Ak bude schválený stavebný zákon a zákon o územnom plánovaní v súčasnej podobe, slovenskí primátori a starostovia budú stáť pred Národnou radou Slovenskej republiky. Po rokovaní primátorov krajských miest v Trnave vo štvrtok 11. júna to za všetkých zúčastnených povedal primátor Trenčína Richard Rybníček.

Podľa jeho slov jedným z najväčších nedostatkov je skutočnosť, že návrh stavebného zákona vylúčil občanov Slovenskej republiky z konaní. O svojom území by nemohli slobodne rozhodovať už ani mestá a obce, lebo nesúhlasné rozhodnutia mestského zastupiteľstva budú môcť ešte posudzovať vyššie územné celky a vrátiť mestu na nové prerokovanie. Hoci mal zákon celý proces konaní urýchliť, reálne hrozí, že bude ešte pomalší ako doteraz.

„Som veľmi sklamaný a trvám na tom že ľudia, ktorí pripravovali stavebný zákon a zákon o územnom

Veronika Majtánová

V skratke

■ Mesto bude vydávať obеды pre seniorov aj na Hlavnej 8

Stredisko sociálnej starostlivosti plánuje od 1. augusta 2021 spustiť výdaj teplej stravy pre seniorov v zrekonštruovaných bezbarierových priestoroch na Hlavnej 8. Kvôli preventívnym opatreniam bude zatiaľ možné prísť si stravu vziať len do obedára.

Záujemci o obеды musia spĺňať podmienku trvalého bydliska v Trnave a byť poberateľom riadneho alebo predčasného starobného dôchodku. Podľa výšky dôchodku bude stanovená cena obeda a senior bude zaradený do jedného zo štyroch cenových pá-

plánovaní, o tom veľa nevedia,“ povedal Richard Rybníček. Súčasťou programu primátorov K8 bola aj cyklistická jazda po Trnave, počas ktorej im primátor Peter Bročka predstavil realizované a pripravované projekty mesta. „Sme nadšení z toho, ako Trnava napreduje, videli sme skvelé projekty. A to tiež dáva zmysel našim stretnutiam, lebo sa vzájomne inšpirujeme, učíme sa jeden od druhého,

ako by sme mohli postupovať aj v našich mestách. Vieme si nielen zdravo konkurovať, ale sa aj zdravo inšpirovať a navzájom si pomáhať,“ povedal Richard Rybníček.

Primátori K8 na svojom rokovaní hovorili aj problémoch v jednotlivých mestách, ktoré sú často identické, o financovaní samospráv, čerpaní eurofondov v aktuálnom období a príprave nového obdobia. ■

siem, kde si uplatní možnú zľavu, ktorú dopláca mesto.

Viac informácií o predaji lístkov na obеды poskytne priamo Stredisko sociálnej starostlivosti na telefónnom čísle 033/32 36 600 alebo e-mailovej adrese sss@sss.trnava.sk.

■ Otvoria re-use centrum, môžete tam zaniest nepotrebné veci

Mesto Trnava spolupracuje so spoločnosťou FCC Slovensko na projekte re-use centra s názvom Back2Life, ktoré dá nepotrebným, no stále pekným a funkčným veciam druhú šancu na život.

Centrum bude otvorené 28. júla vedľa Základnej školy na Ulici Jána Bottu.

V Back2Life bude možné odovzdať to, čo už doma nepotrebuje. –kuchynské potreby a riady, náradie, športové potreby, hračky, knihy, CD, platne, obrazy, sochy, umelecké predmety, rámy na obrazy, vázy, dekorácie do domácnosti, kvetináče, hudobné nástroje, budíky, hodiny, detské kočíky, autosedačky, postieľky, kolísky, hojdačky, kabelky, kufre, tašky. Noví majitelia si budú môcť tieto predmety zakúpiť za zlomkové ceny priamo na mieste alebo online. ■

TS Únia miest Slovenska

Mestám musia s riešením klimatickej krízy pomáhať klimatickí manažéri

Klimatickí manažéri sú jednou z profesií budúcnosti, pýta si ich realita klimatickej krízy. Ide však o relatívne neznámu profesiu, a to aj napriek faktu, že zmena klímy je problém, ktorému spoločnosť čelí prakticky dekády. Dobrou správou však je, že mestá sa majú možnosť zapájať do postupného budovania kapacít klimatických manažérov. Svoje skúsenosti a odbornú pomoc, zameranú na prípravu energeticko-klimatických plánov, vrátane financovania klimaticko-energetických opatrení, členským mestám Únie miest Slovenska ponúknu českí a slovenskí experti a odborníci nemeckého Inštitútu pre ochranu klímy, energiu a mobilitu.

Záujmové združenie miest a obcí pre trvalo udržateľnú energetickú efektívnosť CITENERGO, ktorého zakladajúcim partnerom je Únia miest Slovenska, vyzvalo mestá, aby sa zapojili do programu Klimaticko-energetický manažment pre zamestnancov samosprávy. Vzdelávací program pripravili odborníci česko-slovenského expertného konzorcia projektu Empower Climate v rámci programu European Climate Initiative – EUKI. CITENERGO je členom konzorcia a partnerom zo Slovenska.

Program poskytne samosprávam príležitosť zvýšiť odborné kapacity zamestnancov v oblasti energeticko-klimatického plánovania a tým napomôže zavedeniu funkčného systému energetického a klimatického manažmentu, prospešného pre správu mesta, obce a regiónu. Finančná podpora zo strany Ministerstva životného prostredia Nemeckej Spolkovej republiky umožnila zástupcom samosprávy účasť na programe bez poplatku. Zaregistrovaní účastníci absolvujú povinné aj voliteľné predmety zamerané na jednotlivé oblasti klimatickej agendy od júna do decembra 2021.

Jana Červenáková, výkonná viceprezidentka ÚMS: „Únia ako jeden zo zakladajúcich partnerov CITENERGO mimoriadne víta, že sa členské mestá zapájajú do postupného budovania kapacít odborníkov, ktorí budú lepšie poznať reálne potreby a možnosti miest v riešení príčin a následkov klimatickej zmeny vo svojom území. Primátorky a primátori vedia, že mestá stoja vždy

v prvej línii v čase krízy a vidia, že sa kvalita života vplyvom klimatickej krízy zásadne a citelne mení a že správne rozhodnutia majú priamy vplyv na život obyvateľov.“

Alexander Ferenčík, predseda CITENERGO: „Hlavnou myšlienkou vzdelávacieho programu je odovzdať praktické informácie, rady a tipy o klimaticko-energetických opatreniach, o plánovaní a spôsobe zavedenia klimaticko-energetického manažmentu. Cieľom je poskytnúť energetickým manažérom ucelený základ informácií, ktorý potrebujú poznať vo svojej každodennej praxi.“

Jozef Pecho, klimatológ SHMÚ: „Klimatická kríza je existenčný problém 21. storočia, ktorému čelí celý svet bez rozdielu. A bez rozdielu je preto nevyhnutné urobiť maximum preto, aby sme tento problém začali viac riešiť, než o ňom iba diskutovať. Klimatickí manažéri sú na Slovensku relatívne novým pojmom a profesiou, ktorú si súčasná klimatická kríza nevyhnutne vyžaduje. Verím, že podpora týchto odborných kapacít pomôže našim mestám a samosprávam rýchlejšie a efektívnejšie hľadať tie správne riešenia v konkrétnych územiach.“

Zmena klímy a klimatická kríza je jedným z najakútnejších problémov 21. storočia, ktorému čelí, podobne ako pandémie, celý svet a celá spoločnosť bez rozdielu. V mestách žije viac ako 55 percent svetovej populácie, spotrebujú dve tretiny z celkovej spotreby energie, produkujú 75 percent emisií CO² a viac ako 70 percent miest po celom sve-

te už teraz bojuje s nebezpečnými následkami zmeny klímy. Realita ukazuje, že podobne ako pri riešení pandémie, tak aj pri riešení klimatickej krízy zohrávajú práve mestá kľúčovú a nenahraditeľnú úlohu.

Viac informácií o združení CITENERGO

Záujmové združenie miest a obcí pre trvalo udržateľnú energetickú efektívnosť CITENERGO vzniklo v roku 2008 z iniciatívy celoeurópskej asociácie Energy Cities, Únie miest Slovenska, Energetického centra Bratislava a ďalších partnerov v rámci celoeurópskeho procesu BISE (Better Integration through Specific Exchanges for Sustainable Energy). K zakladajúcim členom patrili mestá: Košice, Nitra, Prešov, Kremnica, Vráble a Gelnica.

CITENERGO je od roku 2010 členom celoeurópskej asociácie Energy-Cities. Je hlavným podporovateľom a propagátorom Dohovoru primátorov a starostov o klíme a energetike. Je zakladateľom a koordinátorom aktivít Národnej platformy Dohovoru. Hlavným poslaním je spájať územnú samosprávu, zástupcov štátnej správy a ďalšie subjekty verejného, podnikateľského i odborného sektora pri presadzovaní cieľov v oblasti energetickej tranzície a budovania klimatickej odolnosti miest, zameraných na zlepšenie kvality života obyvateľov miest a obcí.

Viac informácií o vzdelávacom programe: <https://citenergo.sk/2020/08/25/empower-climate/>

(eu), foto: V. Bokor

Choré dreviny v Parku Janka Kráľa mesto nahrádza množstvom nových zdravých stromov

Park Janka Kráľa je najfrekventovanejším koridorom pre chodcov medzi železničnou stanicou a Prednádražím, a zároveň najnavštevovanejšou plochou zelene v meste. Civilizačný tlak však v 20. storočí rástol, a nielen v uličných alejach, ale aj v parkových výsadbách miest znižoval odolnosť a vek dožitia stromov. Emisie, nedostatok prirodzenej vlhky, hubové ochorenia a letné horúčavy sa podpísali aj na stave nášho parku. Je najvyšší čas na jeho celkovú revitalizáciu, aby mohol v dobrej kondícii slúžiť Trnavčanom ďalšie desaťročia. V tejto súvislosti bude nutné odstránenie šesťdesiatich siedmich stromov, ktoré sú vo veľkej miere preschnuté, napadnuté drevokaznými hubami, šíria infekciu aj na okolitú výsadbu a ohrozujú zdravie a možno aj životy návštevníkov.

Do projektu obnovy parku sa pustila mestská samospráva, ktorá chce zároveň rozšíriť jeho pôvodnú výmeru 86.429 m² o lokalitu za bývalou „štrekou“, kde pribudne veľa novo vysadených stromov. Už minulý rok na jeseň tam mesto vysadilo osemdesiatštyri jaseňov, brestovcov, dubov a na ružovo kvitnúcich pagaštanov. Snahou mesta je minimalizovať počet stromov, ktoré sa v súvislosti s revitalizáciou budú musieť z parku odstrániť. Podľa dendrologického prieskumu z roku 2018 by tam malo byť vyrúbaných až 125 stromov, lebo sú v takom pokročilom štádiu chorobného procesu, že môžu byť pre ľudí nebezpečné. Ďalších 33 stromov, ktoré vzhľadom mieru poškodenia hubami a preschnutia už nemali perspektívu dlhšieho prežitia, malo byť vyrúbaných v horizonte piatich rokov. Mesto však uvážilo mieru tohto zásahu v súvislosti s ekostabilizačnou a mikroklimatickou funkciou parku a prírode blízkej starostlivosti o stromy a v roku 2020 si ešte objednalo znalecký posudok stavu stromov určených na vyrúbanie.

„Mojou úlohou bolo prekontrolovať opätovne všetky dreviny, zhodnotiť ich zdravotný stav a adekvátnosť navrhovaného opatrenia,“ povedal popredný slovenský znalec v odbore ochrany životného prostredia, odvetví ochrany prírody a krajiny Martin Kolník. Vo svojom posudku sa sústredil výhradne na zdravotný stav drevín, perspektívu ich prežitia a potrebné ošetrenia. Osemnásť stromov v havarijnom stave už

medzitým muselo byť kvôli padajúcim suchým konárom odstránených. Na ponechanie s podmienkou ošetrenia zdravotným alebo stabilizačným rezom odporučil 11 stromov. Pri ďalších šesťdesiatich siedmich stromoch potvrdil predchádzajúci verdikt: „Zväčša sú napadnuté drevorozkladnými hubami, ohrozujú okolie zlyhaním časti koruny alebo celého stromu a už nie je žiadna možnosť zlepšenia ich zdravotného stavu.“

Často sa skaza stromu začala po ošetrení v minulosti, lebo každá rezná rana môže byť vstupnou bránou pre patogény. Na túto skutočnosť poukázal Martin Kolník už v roku 2015 v Dokumente starostlivosti o dreviny vypracovanom pre Mesto Trnavu, kde zdôraznil potrebu odborného ošetrovania stromov a vyjadril podozrenie, že na vysychajúcich jaseňoch môže ísť aj o hubu *Hymenoscyphus pseudoalbidus*, ktorá sa donedávna v Európe nevyskytovala, ale rýchlo sa šíri. Na Slovensku bola po prvý raz doložená v roku 2004 a ešte nemáme proti nej účinnú ochrannú látku. V tejto súvislosti Martin Kolník odporučil odstránenie infikovaných jedincov, na druhej strane však vyzdvihol novú výsadbu s pripomienkou, že ju treba prispôbovať šíreniu nového patogénu a klimatickej zmene. Navrhol druhy kompatibilné so súčasťou zeleňou, napríklad javor mliečny, javor horský, breza previsnutá, dub letný, buk lesný a borovicu čiernu. Mesto odporúčania ohľadom druhovej skladby stromov vhodnej pre naše

podmienky reflektuje pri všetkých nových výsadbách v meste. Mestská samospráva si v tomto roku ešte raz preverila situáciu so zameraním na možnú záchranu niektorých stromov odsúdených na výrub a rozhodla sa, že aj napriek viacerým hendikepom sa pokúsi vhodným ošetrením predĺžiť život ďalším jedenástim stromom. Šesťdesiatšesť stromov, ktoré predstavujú približne tri percentá z celkového počtu stromov v parku, však už nemá žiadnu nádej na zlepšenie stavu a musia byť vyrúbané. Nahradené sú už vopred spomínanou výsadbou na jeseň minulého roku, ale kľúčová bude tohtoročná jesenná výsadba ďalších desiatok odrastených stromov. ■

Martin Jurčo, foto: Anna Tamajková

V našom Meste pre všetkých sme ukázali možnosti riešenia problémov znevýhodnených .....

Už po minulé roky sme sa v Trnave stretávali s viacerými podujatiami, kde sa prezentovali rôzne združenia, inštitúcie a organizácie, ktoré pracujú so sociálne a zdravotne znevýhodnenými ľuďmi. Okrem toho sa venujú oblastiam, ktoré súvisia s problematikou sociálnych vzťahov. V minulosti to bol v rámci Dní zdravia Dúhový dvor, 24. júna tohto roku bolo súčasťou tohto festivalu zdravého a udržateľného životného štýlu prezentovanie rôznych aktivít pod názvom Mesto pre všetkých. Na Trojičnom námestí sa predstavilo dovedna dvadsať organizácií z rôznych oblastí života znevýhodnených obyvateľov mesta.

Hlavným cieľom tohto stretnutia je začlenenie zdravotne znevýhodnených obyvateľov do väčšinou novej spoločnosti. Klientom rôznych združení umožňuje stretnúť sa so zdravými ľuďmi, získať motiváciu aj podporu pre rozvoj svojich schopností a zručností. Naopak, zdravým a tým, ktorí nezažili žiadne zo zdravotných či sociálnych obmedzení, stretnutie s takýmito ľuďmi rozšíri obzor rozmanitosti sveta, môže ich naučiť väčšej empatii a v neposlednom rade majú možnosť podporiť niektoré združenie v našom meste. Mali sme možnosť dozvedieť sa viac o činnosti inštitúcií, stretnúť sa so zamestnancami aj klientmi a zoznámiť sa s ich aktivitami. Napríklad, mnohé zo stacionárov či domovov sociálnych služieb vedú klientov k záujmovej činnosti, vyrábajú rôzne druhy hračiek, spomienkových predmetov, pracujú s rôznymi materiálmi – a v Meste pre všetkých mali možnosť pochváliť sa so svojou šikovnosťou. Predstavili sa domovy sociálnych služieb a zariadenia so svojimi širokými aktivitami (DSS Zavar a Trnava, DS Comitas, Stredisko sociálnej starostlivosti, Zariadenie pre seniorov v Trnave, Trnavská arcidiecézna charita). Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Trnave radil, ako si môžu osoby so zdravotným postihnutím uplatňovať zľavy a výhody v rôznych oblastiach, a pracovníci pomáhali klientom s vybavovaním takejto administratívy.

Predstavovalo sa aj Národné koordináčne stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch s prezentáciami týkajúcimi sa zanedbávania, týrania a sexuálneho zneužívania detí. Hovorili najmä o dôležitosti rozpoznanie týchto javov. Ďalšie združenia pracujú so sluchovo postihnutými a nevidiacimi (Centrum pre nevidiacich a slabozrakých Zavar, Trnavská asociácia sluchovo postihnutých Trnava). Návštevníci mali možnosť zúčastniť sa minikurzu posunkového jazyka a vyskúšať si aj orientáciu v priestore bez použitia zraku. Dozvedieť sme sa mohli aj to, že najnovšie sa dá na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity študovať tlmočníctvo do posunkového jazyka. Dôležitými účastníkmi podujatia boli denné stacionáre pre deti a dospelých s rôznymi druhmi postihnutí. Mnohé tieto centrá fungujú na báze denného

zariadenia, kde klientov vedú k zmysluplnému prežívaniu voľného času a snažia sa aj o ich integráciu do bežného života. Viacero klientov neseďí len za múrmi zariadení, ale spoznávajú aj väčšinou spoločnosť. Napríklad, OZ Iskierka funguje už 20 rokov a v súčasnosti jej veľkú rodinu tvorí 55 viacnásobne postihnutých mladých ľudí, ich rodičov a priateľov. S vlastnoručne vyrobenými veľkými anjelskými krídlami, pri ktorých sa dalo od-fotografovať, prišli klienti denného stacionára Naše stacko, ktoré funguje na Kalinčiakovej ulici. Jeho klienti bežne navštevujú divadlo, knižnicu, no najradšej majú Galériu Jána Koniarka. Veľký prínos pre klientov má špecializované zariadenie Trnava, ktorého zriaďovateľom je Trnavský samosprávny kraj. Zameriavajú sa najmä na deti od troch do siedmich rokov s poruchou

autistického spektra. Poskytujú viacero druhov terapií, sociálnu rehabilitáciu a v neposlednom rade poradenstvo pre rodičov. Centrum včasnej intervencie sa zase zaoberá najmä deťmi s oneskoreným vývinom a viacnásobným znevýhodnením. Poskytujú najmä sociálnu a komunitnú rehabilitáciu a hlavne rôzne aktivity na posilňovanie vývinových možností dieťaťa.

Mnohí sa až na tomto stretnutí dozvedeli, čomu sa venuje Slovenská spoločnosť pre spina bifída a/alebo hydrocefalus zo Smoleníc. Robia osvetu o diagnózach spina bifída (rázštep chrbtice) a hydrocefalus (vodnatieľka mozgu). Šírila pozitívny pohľad na ľudí s týmito diagnózami a v neposlednom rade propagujú aj možnosti predchádzania takémuto ochoreniu detí ešte pred ich narodením. V súčasnosti má združenie 170 členov, najmä ro-

dičov detí s týmito diagnózami. Tennenet je občianske združenie, ktoré zabezpečuje široké sociálne poradenstvo (rozvody, poruchy správania, závislosti, sociálna pomoc), intervenciu pre zdravotne znevýhodnených a zraniteľných ľudí, ktorým pomáhajú nájsť si prácu v chránenom prostredí a začleniť sa do práce. V tejto oblasti spolupracujú so spoločnosťou AfB Slovakia, ktorá zamestnáva znevýhodnených ľudí v oblasti repasovania vyradeného hardvéru. Jeden z takýchto podnikov funguje v Trnave a zamestnáva len sociálne znevýhodnených.

Samostatnú kapitolu tvorila známa trnavská Baterkáreň. Funguje ako sociálny podnik, ktorý sa venuje najmä praktickému šíreniu potreby ochrany životného prostredia. Vytvorili prvé re-use centrum na Slovensku (ponuka už použitých vecí) a organizujú

swapy (výmenné podujatia). Nadnárodné združenie Youth for Equality pripravuje viacero projektov pre mladých ľudí v zahraničí, ktoré ich učia spoznávať rôznorodosť. Hľadajú dobrovoľníkov a účastníkov projektov už na toto leto v rôznych destináciách v zahraničí. Jeden z projektov ponúka Európanom možnosť prežiť niekoľko dní s mladými utečencami, ďalší je česko-slovenský tábor v Turecku, kde chcú frekventantov naučiť, ako takýto tábor viesť. Podobné projekty sa venujú aj hľadaniu dobrovoľníkov do vzdelávacích programov na rozvoj lídrov v téme LGBT alebo pri riešení problémov práce s problematiku mládežou. Ak vás niektorá z tém zaujala, všetky združenia, ktoré sa predstavovali na podujatí Mesto pre všetkých, majú aj svoje webové stránky. Prostredníctvom nich sa so združeniami môžete skontaktovať. ■

(eu)

Trnavčania už do konca mája vytriedili vyše dvestoštrnásť ton kuchynského odpadu .....

Hnedé nádoby na biologický odpad už majú Trnavčania k dispozícii aj na Hospodárskej, Študentskej, F. Urbánka, J. Sambucusa, A. Hlinku, Hlavnej a Orolskej. Obyvatelia týchto ulíc teraz tiež môžu dôsledným separovaním kuchynských zvyškov prispieť k zníženiu objemu komunálneho odpadu, ktorý končí na skládke a splneniu záväzku Slovenska znížiť do roku 2035 jeho objem na desať percent. A pokiaľ ide o recykláciu a ďalšie využitie separovaného odpadu, mali by sme už do roku 2025 docieľiť množstvo 65 percent. Aj keď ešte nie sú hnedé kontajnery v celom meste, Trnavčanom sa darí zatiaľ dobre, od začiatku tohto roka do konca mája vyseparovali 214,3 t kuchynského

bioodpadu.

Práve bioodpad, ktorý je zdrojom emisií metánu a môže aj kontaminovať spodné vody, tvoril na Slovensku v roku 2019 takmer päťdesiat percent komunálneho odpadu na skládkach. Z toho vyplýva, že jeho separovaním a opätovným využitím vo forme bioplynu alebo kompostu môžeme znižovať aj zdroje znečistenia ovzdušia, ktoré sa podieľajú na súčasnej klimatickej kríze a znižovať ekologický dlh voči našej planéte, na ktorý v tomto roku žijeme už od 13. mája. Pre ľudí, ktorých informácie tohto druhu a záväzky voči Európskej únii nezaujímajú, môže byť motivujúca možnosť výhľadovo znížiť v separovaním výšku poplatku za komunálne a drobné

stavebné odpady z ich domácností. Od júna tohto roku spúšťa FCC Slovensko v spolupráci so spoločnosťou SENSONEO nové riešenie na sledovanie naplnenia kontajnerov a hmotnosti odpadu, ktoré okrem iného umožní prostredníctvom bezplatnej mobilnej aplikácie občanom sledovať údaje o množstve odpadu z ich rodinných domov a následne platiť len za také množstvo, ktoré reálne vyprodukuje. O prípadnej možnosti zavedenia tohto riešenia v našom meste budeme občanov včas informovať. Hoci miera separovania na Slovensku rastie, objem komunálneho odpadu na skládkach sa zvyšuje. Namiesto je preto aj predchádzanie vzniku odpadu, v ktorom môže byť aktívny každý

ZŠ s MŠ, Ulica Maxima Gorkého v Trnave

Neviete, čo sú micro:bity? Žiaci zo Základnej školy na Gorkého ulici vám to ľahko vysvetlia .....

Že programovanie môže byť zábava, si mohli v uplynulých týždňoch vyskúšať žiaci a žiačky Základnej školy s materskou školou na Ulici Maxima Gorkého 21 v Trnave v rámci projektu Učíme sa s micro:bitmi. Zoznámili sa s BBC micro:bitmi – programovateľnými minipočítačmi, vďaka ktorým sa dá interaktívnu a zrozumiteľnú formou naučiť základy programovania a zároveň tvoriť a experimentovať.

Micro:bity sú jednoduché pre žiakov aj pre učiteľov a stávajú sa obľúbenou pomôckou na hodinách informatiky. Obsahujú displej, tlačidlá, senzor pohybu, naklonenia, teploty a svetelnosti. Najlepšie na nich je však možnosť pripájať ďalšie senzory a aktory – LED pásiky, reproduktory, motorčeky, čerpadlá, senzory pohybu, atď. Využiť sa preto dajú nielen na hodinách informatiky, ale aj na fyzike, v biológii (automatizovaný inkubátor), geografii (meteorologická stanica), či chémii (meranie CO²).

Digitálne zručnosti predstavujú dôležitú spôsobilosť pre život a prácu v 21. storočí, ktoré je charakteristické nárastom digitalizácie v bežnom aj pracovnom živote. Žiakom na Slovensku, napriek tomu, že v pomerne veľkej miere využívajú IT technológie a internet, často chýba informatická gramotnosť, schopnosť riešiť problémy a zaostávajú v oblasti algoritmickeho a logického myslenia. ZŠ s MŠ na Gorkého v Trnave sa preto rozhodla využiť príležitosť a rozvíjať kľúčové digitálne zručnosti svojich žiakov zaujímavou formou práve prostredníctvom programovania s micro:bitmi.

V úvodnej fáze projektu škola zakúpila základné sady micro:bitov s príslušenstvom i programovateľné stavebnice a pedagógovia vyučujúci informatiku boli zaškolení na prácu s micro:bitmi. Po obnovení prezenčnej výučby si siedmci a siedmačky vyskúšali prácu s nimi v rámci Ochutnávky programovania s micro:bitmi v priestoroch mimoškolského klubu Budúcnosť INAK. Prvé pozitívne skúsenosti účastníkov programu povzbudili vedenie školy k zapojeniu do

grantového programu ENTER, aby si prácu s micro:bitmi mohlo vyskúšať čo najviac žiakov aj počas vyučovania.

Po úvodnej ochutnávke teda pokračovali žiaci 7. ročníkov v práci s micro:bitmi na hodinách informatiky. Na záver projektu predstavili svojim spolužiakom zo 6. – 9. ročníkov na hodinách fyziky formou rovesníckeho vyučovania praktické pokusy s využitím týchto zaujímavých pomôcok a medzi žiakmi zožali veľký úspech. Škola využila aj možnosť prezenčných workshopov pre dve triedy siedmeho ročníka – Základy práce s micro:bitom – blokové programovanie, ktoré realizovala organizácia Aj ty v IT. Cieľom bolo ukázať pedagógom vzorovú hodinu práce s micro:bitmi a žiakom ukázať, že aj programovanie môže byť zábava.

Myslia si to teraz aj žiaci? „Určite, pretože mi to teraz pripadá oveľa ľahšie ako kedysi,“ hovorí jeden z účastníkov projektu. A ako hodnotia prácu s micro:bitmi učitelia? „Microbity som použila už vo 4. ročníku, radosť detí bola veľká, práca bavila aj tých, ktorí sú v informatike slabší,“ povedala učiteľka informatiky. Pridal sa k nej ďalší kolega z pedagogického zboru: „Pozitívne hodnotím zapojenie školy do tohto projektu. Odporúčam pracovať s micro:bitmi aj v ďalších školských rokoch.“

Ukončením projektu sa teda aktivity s micro:bitmi nekončia. Naopak, zámerom vedenia školy je stabilne zaradiť prácu s týmito pomôckami do vyučovania programovania na hodinách informatiky už od budúceho školského roka, s potenciálom využitia aj na ďalších predmetoch.

Projekt Učíme sa s micro:bitmi realizovala Základná škola s materskou školou, Ulica Maxima Gorkého 21, Trnava od decembra 2020 do 31. mája 2021 v rámci grantového programu ST Digitálna generácia 2020, ktorý zastrešuje Nadačný fond Telekom pri Nadácii Pontis. Grantový program je súčasťou väčšieho projektu ENTER, ktorý podporuje digitálne vzdelávanie na školách. (<https://nadacnyfondtelekom.sk/podporilisme-243-skol-ktore-ziskali-grant-na-zakupenie-microbitov/>) V rámci pilotného ročníka grantového programu bolo podporených 25 škôl v Trnavskom kraji, v Trnave to boli okrem ZŠ s MŠ Ul. Maxima Gorkého aj ZŠ s MŠ A. Kubinu 34 a súkromná škola Besst, Limbová 3. ■

Martin Jurčo, foto: KOČR

Kam pôjdeme v sobotu? Na vláčiku za grófom Pálffym, alebo až do oblakov za Štefánikom? ....

Už roky funguje v našom meste so svojimi aktivitami Klub priateľov železníc Trnavy a okolia. V minulosti už pripravil aj niekoľko nostalgických jazd. Jednou z nich bola jazda venovaná výročiu trate z Trnavy do Kútov. Po úspešných projektoch výletných vlakov na rôznych miestach Slovenska prichádza aj trnavská Krajská organizácia cestovného ruchu Trnavský kraj s myšlienkou turistických letných vlakov, ktoré môžu nielen Trnavčanov zaviesť do obľúbených destinácií, ale privieť turistov aj k nám. Počas každého letného víkendu sa môžeme starým vláčikom previezť do Smoleníc alebo cez Jablonicu do Brezovej pod Bradlom.

Mnohí rodičia a ich deti túžia po dobrodružnej ceste vo vlaku, ktorý by mal atmosféru ako z trampských čias. Lokality Malých Karpát a podbradlanského kraja sú na také výlety priam ideálne, lebo tam je mnoho turistických cieľov. KOČR Trnavský kraj preto na každý letný víkend pripravil vlakový výlet do týchto miest a zároveň približne sto rokov proti smeru hodinových ručičiek. Od 3. júla tam každú sobotu vyrazí buď vlak Pálffy, alebo vlak Štefánik a navyše ešte urobí jednu otočku z Brezovej pod Bradlom do Jablonice brezovská lokálka.

„Jazda historickými mašinkami poteší nielen vlakových nadšencov, ale najmä rodiny s deťmi, ktoré sa priamo vo vlaku stanú súčasťou príbehu dvoch slávnych osobností v podaní hercov z Divadla Jána Palárika v Trnave. Na ceste do Smoleníc odohrajú príbeh grófa Pálffyho a jeho rodiny. A na ceste vlakom až k oblakom nás divadelný príbeh zavedie do čias jedného z najvýznamnejších Slovákov Milana Rastislava Štefánika,“ hovorí Katarína Čučková z KOČR Trnavský kraj. „Výletné vlaky sú ideálnou možnosťou, ako prežiť aktívne deň na miestach, ktoré už mnohí z nás navštívili, no tentokrát ich budú vnímať úplne novým spôsobom. Spojenie historického vláčika a príbehu, ktorý sa odohráva priamo pred očami cestujúcich, je jedinečnou kombináciou priarášajúcou radosť

hlavne deťom, ale aj ich rodičom. Cesta vlakom však zďaleka nie je to jediné, čo poteší malých aj veľkých výletníkov. Hovoríme aj o veľkých, pretože v súčasnosti nielen u nás, ale najmä v Česku sú veľmi obľúbené nostalgické jazdy vlakových nadšencov. V cieľových destináciách v Smoleniciach a v Brezovej pod Bradlom je pripravená kyvadlová doprava pre rýchle a hlavne komfortné prekonávanie vzdialeností, ktorá umožní cestovateľom navštíviť viac miest za kratší čas.“ Výletný vlak Pálffy má dve trasy: prvý vlak má trasu Bratislava – Pezinok – Trnava – Smolenice a druhý Nové Mesto nad Váhom – Piešťany – Trnava – Smolenice. Vlak Štefánik má trasu Bratislava – Pezinok – Trnava – Smolenice – Jablonica – Brezová pod Bradlom a späť.

„Jedným z najväčších lákadiel je vozeň Krásavec z roku 1911, ktorý patrí medzi skutočné unikáty. Celý vozeň aj s interiérom je vyrobený z dreva a len nedávno bol zrekonštruovaný. Ostatné vozne, motoráky a motorové rušeň, boli ešte v 60. až 80. rokoch 20. storočia bežnou súčasťou železničnej dopravy na území Československa a trnavská železničná stanica ich vypravovala v bežnej prevádzke v smere na Sered' i Kúty. Postupne však boli nahradzané modernejšími vozidlami a dnes sa už s nimi môžeme previezť len na nostalgických jazdách. Dúfajme, že tento unikátny projekt cestovného ruchu bude mať medzi ľuďmi odozvu a prinesie aj oživenie regionálnych tratí v okolí Trnavy smerom do Malých Karpát a na Bradlo,“ doplnila Katarína Čučková. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Príbeh Juraja Jánošíka: Túžil ísť na more, ujsť na západ, a napokon zakotvil doma pri medicíne.....

Aj keď pôvodne chcel ísť cestou matematických vied, napokon, tak ako bolo v ich rodine zvykom, sa upísal medicíne. Chcel byť všeobecným lekárom alebo internistom, a to sa mu aj splnilo. Hovoríme o lekárovi Jurajovi Jánošíkovi (nar. 14. januára 1956 v Trnave), ktorého vám predstavíme v dnešnej časti seriálu o osobnostiach trnavskej medicíny. Jeho otec bol lekárom, mama učiteľkou. Študoval na trnavskom gymnáziu a na Lekárskej fakulte UK v Bratislave. Pracoval na internom oddelení trnavskej nemocnice a po roku mal možnosť skúsiť toto povolanie v Sudáne. Od roku 1995 pracuje ako interný lekár vo vlastnej ambulancii.

■ **Z akého rodinného prostredia pochádzate? Trnavčania vedia, že aj vaši rodičia dlhé roky bývali na Špíglšáli.**

- Otec Milan pochádzal z Bánoviec nad Bebravou. Jeho otec bol vyučený obuvník a mal obchod so železiarskym tovarom. Robili v ňom spolu s manželkou, dcérami a ako si spomínam, aj s dvomi tovarišmi. Po roku 1948 im všetko zobrali a vystaňovali ich do malej drevenice do Zemianskych Mitíc. Otec aj jeho brat doštudovali lekársku fakultu. Otec bol roky primárom na Oddelení klinickej biochémie v OÚNZ Trnava. Bol aktívny v Červenom kríži. Mama učila prevažnú časť toho obdobia na Základnej deväťročnej škole na Bottovej ulici. Bývali sme stále v rodinnom dome na Špíglšáli, ktorý postavil ešte dedo. Ten bol prednostom železničnej stanice v Trnave. Aj mladší brat šiel touto cestou a je doktorom farmácie.

■ **Idú aj vaše štyri deti po týchto rodinných stopách?**

- Ťažko ešte hovoriť, pretože najstarší syn Juraj je IT špecialista a pracuje pre firmu Eset. Býva s rodinou v Hainburgu. Mladší syn Marek študuje strojné inžinierstvo v Brne a dcéra Lívia biológiu v Bratislave. Dlhé roky túžila po medicíne, ale zatiaľ sa jej nepodarilo dostať sa na štúdium. Mladšia dcéra Diana chodí na Gymnázium A. Merici v Trnave.

■ **Aké sú vaše najstaršie spomienky na Trnavu? Špíglšál je stará trnavská štvrť, ktorá ne-**

prešla takou výraznou zmenou ako ostatné časti mesta.

- Pamätám si z detstva, že keď ešte nestálo sídlisko na Hospodárskej ulici, boli tam nejaké hospodárske budovy. Keď nestálo sídlisko Prednádražie, boli tam sady a záhrady. Chodilo sa tam na vychádzky do prírody. Na terajšom Trojičnom námestí jazdili a parkovali autá. Bola tam vyvýšená plocha obložená travertínovými doskami. Na miestach domu kultúry a obchodného domu boli historické budovy. Po Hlavnej ulici jazdili autá. V strede bol zelený pás krčkov. Na Vajanského ulici boli malé prízemné domy. Na miestach križovatky pri okresnom úrade bol hotel Imperiál a kaderníctvo, pri novej železničnej stanici jedáleň Koruna, zmrzlináreň a stavebný podnik. Pamätám sa, že staničný park bol po zotmení z hľadiska bezpečnosti rizikový.

■ **Podľa toho v akom rodinnom prostredí ste vyrastali,**

asi bolo celkom prirodzené, že nastúpite do služieb medicíny.

- Chodil som aj s bratom na Základnú deväťročnú školu na Bottovej ulici, kde učila aj moja mama. Robil som matematickú, fyzikálnu aj chemickú olympiádu. Boli tam aj rozličné súťaže zdravotníckych hliadok. Tie okresné sme opakovane vyhrávali. Súkromne som sa učil po nemecky aj po anglicky. Tak to bolo aj počas štvorročného štúdia na gymnáziu. Tu sme tiež chodili na okresné a krajské fyzikálne a matematické olympiády. Bol som viac technicky zameraný. Nakoniec som si podal prihlášku na medicínu aj ja. Bolo to aj tým, že som bol ovplyvnený profesiou otca, jeho brata, a aj tým, že moji najlepší priatelia sa hlásili na medicínu. Napokon ma štúdium bavilo natoľko, že som skončil s vyznamenaním. Po absolvovaní som zažil ako vojak Pardubice a tamojšiu posádku na základnej vojenskej službe. Pôsobil som

tam na letisku a bol to azda posledný rok v mojom živote, keď sme zažili veľa humoru a veselosti. Škoda, že som si nepísal denník, lebo mohol vyjsť moderný Švejka alebo sme mohli doplniť pokračovanie k filmom Čierni baróni alebo Tankový prápor. Po návrate začali roky tvrdej práce na internom oddelení trnavskej nemocnice s poliklinikou, ktorá bola vtedy súčasťou OÚNZ Trnava. Boli to časté dvadsaťštyri alebo až tridsaťdva hodinové služby za malé príplatky.

■ **Možno ste občas aj oľutovali, že ste nešli na iné štúdium. Život sa zrejme nevyvíjal podľa pôvodných predstáv. Dokonca až tak, že ste chceli emigrovať.**

- Na vojenčine som sa chcel stať lekárom na námornej lodi. Prihlásil som sa do Československej námornej plavby, kde ma aj prijali. No musel som byť preverený a zaradený do tzv. kádrových rezerv. Boli sme silná katolícka rodina, skúsenosti z 1948 a aj 1968 roku nás len utvrďovali, že sme komunistický režim nemali radi. Počúval som denne rádio Slobodná Európa, hlavne komentáre Slávu Volného, počúvali sme aj Hlas Ameriky. Z televízií to bola hlavne rakúska ORF a v rozhlase len západná hudba a správy na vtedy rakúskej hitovej stanici Ö3. V roku 1985 s čerstvou atestáciou som bol rozhodnutý emigrovať do Nemecka. Mal som auto a chceli sme ísť traja kamaráti na dovolenku do Tunisu. Jeden, ktorý ešte študoval, mal otca funkcionára, ktorý vybavil vycestovacie doložky. Avšak tretieho, môjho spolužiaka, už tiež lekára, riaditeľstvo nemocnice a určite aj štátna bezpečnosť nepustili. Lebo by sme vraj emigrovali, čo bola aj pravda. Naozaj mali dobré tušenie. Mal som so sebou rodný list, originálny diplom, atestáciu, všetky moje našetrené a za marky zmenené peniaze.

Všetko bolo uložené v tajnej skrýši v skelete auta. Posledný deň pred definitívnym rozhodnutím som volal domov otcovi, či riaditeľstvo súhlasilo s mojim zaradením do kádrových rezerv, aby som mohol ísť na námorné lode. Ako teraz si pamätám, keď mi otec potvrdil, že mu to riaditeľ slúbil. Tak som aj kvôli rodine pre následné problémy toto svoje rozhodnutie emigrovať zmenil. Avšak aj otca oklamali a súhlas pre mňa napokon nevybavil. Rozhodol som sa teda vycestovať na ďalší rok. Žiadosť o devízový príslub mi neschválili, tak som si kúpil zájazd s Čedokom do Bulharska s výletom do Istanbulu. A tam som chcel zostať. No riaditeľstvo nemocnice mi neschválilo žiadosť o vycestovacie doložku, ktorá bola aj na jeden deň na Západ nutná. Dobře nasrdený som podal v nemocnici výpoveď, keďže som mal odpovede na viacero žiadostí na kliniky do Bratislavy a do nemocníc v Čechách, kde na pohraničích ponúkali byty a dobré platy. Riaditeľstvo si ma predvolalo a ponúkali mi viaceré výhody a špecializácie, ak stiahnem výpoveď. V opačnom prípade by som bol potrestaný tak, že počas výpovednej lehoty by som šiel pracovať ako závodný lekár do Trnavských automobilových závodov. Súhlas do zaradením na práce v zahraničí odmietali s tým, že som slobodný. No neustúpil som. Po pár mesiacoch som súhlas pre prácu na námornej lodi dostal.

■ **To je životný príbeh ako filmový scenár. Tu by sme predpokladali, že už ste chceli mať s týmito všetkými kádrovými opletačkami pokoj a šli ste teda na loď. Ale napokon to bolo celkom inak.**

- Osud priniesol stretnutie s Milenou, ktorá sa o rok nato stala mojou manželkou. Takže z lode nebolo nič. Osudovo som dostal po roku ponuku robiť lekára pre

pracovníkov slovenskej firmy, ktorá robila pre nemeckú firmu Preussag AG na rozvojovom programe financovanom Svetovou bankou v Sudáne. Manželka už bola tehotná, preto rozhodnutie nebolo ľahké. No nakoniec po rodinnej debate som ponuku prijal. Spoliehal som sa, že otec – primár dohliadne na to, aby po zdravotnej stránke bolo všetko v poriadku, vrátane pôrodu. V apríli 1988 som však dostal šokujúcu správu, že otec vo veku 64 rokov zomrel na urosepsu pri ochorení prostaty. Zrútil sa mi svet. Namiesto zabezpečenia rodiny aj finančne som si vyčítal, že som nezostal doma. Mohol som otcovi určite pomôcť viac. Pobyť v Sudáne bol však veľmi zaujímavý. Človek videl a zažil inú kultúru, mentalitu. Styk medzi belochmi, Arabmi, černochochmi, medzi kresťanmi, ateistami a moslimami. Párkrát išlo o život, no mal som šťastie. Zo svojej skúsenosti môžem teraz jednoznačne povedať, že vozenie ekonomických migrantov, nie utečencov do Európy, je fatálna chyba.

■ **Po revolúcii, ako to už bolo, mnohí skúsili aj podnikanie. Jedni preto, že podniky, v ktorých pracovali, zrušili, sprivatizovali, alebo mali, jednoducho, predstavu, že založením firmy budú môcť lepšie realizovať svoje sny. Ako to bolo s vami?**

- Šťastie z každého niečo. So sušedom – inžinierom, ktorý robil v Tatracheme, som založil verejnú obchodnú spoločnosť Folex. Mali sme v náplni práce výrobu a spracovanie plastov a obchodnú činnosť. Okrem iného sme s našimi rodinnými príslušníkmi v garážach našich domov a u svokrovcov na Kopánke po návrate zo zamestnania vyrábali atypicky veľké polyetylénové vrecia pre firmu Paramo v Pardubicách. Stroje na zváranie sme si sami skonštruovali. Fungovali sme dobre asi tri roky, napokon

sme s tým skončili, pretože po rozdelení republiky sa táto spolupráca dosť skomplikovala.

■ Napokon ste predsa zostali v sfére medicíny. Od roku 1995 máte internú ambulanciu, ktorá funguje pod hlavičkou neštátneho zdravotníckeho zariadenia.

- Otvoril som si ambulanciu v niekdajšej tzv. starej poliklinike. Museli sme však stále povinne slúžiť nočné a cez víkendy služby v nemocnici pod vyhrážkou zrušenia nájmu priestorov. Zhruba v roku 2000 riaditeľ nemocnice za jednu korunu previedol budovu polikliniky na Kollárovej ulici Právnickej fakulte Trnavskej univerzity ako nepotrebný majetok. Vtedy už bolo všetko stratené. Dovtedy sme bojovali ako sa dalo. Dostali sme kopu sľubov, že budovu budeme môcť sprivatizovať a ponechať verejnosti ako zdravotnícke zariadenie. Všetko

bolo márne. Ako úplne posledný protestujúci som bol nútený prejsť do malých priestorov, ktoré boli pôvodne kancelárie. Bolo to v Mestskej poliklinike Družba, kde som doteraz. Uvažovali sme aj nad priestormi mimo polikliniky, keď sa spomínalo, že budovu novej polikliniky kúpi známy trnavský privatizér. Nakoniec polikliniku dostalo mesto, s ktorým máme korektné vzťahy.

■ Vaši pacienti vedia, že na tomto mieste na poliklinike pracujete dodnes. A že vás, lekárov – internistov je čoraz menej. Všeobecne by sme mohli povedať, že odborný ambulatný lekár je v dnešnom čase priam chránený druh. Popri týchto peripetiách vás však isto môže tešiť, že základné diagnózy internej medicíny sa dajú dnes oveľa lepšie liečiť, a to najmä medikamentózne.

- Počas mojej praxe vidno výrazné pokroky v liečbe infarktov myokardu, akútnych mozgových príhod, astmy bronchiale, hypertenzie, teda vysokého krvného tlaku. Je oveľa vyšší výber a účinnosť antibiotík. Máme tu jednodňovú chirurgiu, laparoskopické, artroskopické spôsoby operácií. O tom všetkom sme niekedy v 90. rokoch len snívali. Na druhej strane, naše zdravotníctvo je na hranici krízy z nedostatku personálu z dôvodu starnutia. Štatistiky nepustia. Náhrada teraz ešte pracujúcich dôchodcov sa nenájde z roka na rok. Pritom na našich fakultách študuje veľa zahraničných študentov za školné, a tak zaberajú miesto našim, ktorí by tu mnohí po skončení štúdiá zostali. Očakávať hromadný príchod cudzincov z východných krajín do podmienok, aké sú u nás teraz, to je podľa mňa naivné. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Trnavskí onkologickí pacienti dostali novú poradňu i knihu na pomoc v boji proti chorobe . . . . .

Pred časom sme na stránkach Noviniek z radnice hovorili o modernizácii Onkologickej kliniky Fakultnej nemocnice v Trnave. Štatistiky však hovoria, že viac pacientov než na oddelení preputuje svoju tortúru liečby ambulantne. A na to slúži celá ďalšia časť kliniky, ktorá dostala minulý rok celkom novú zrekonštruovanú podobu. Prinieslo to pacientom aj lekárom nielen zlepšenie prostredia, ale aj jednoduchšie vybavenie a lepšie možnosti liečby. Tento rok pribudla ďalšia služba. Po celoslovensky dôležitých pracoviskách v Bratislave a Košiciach a po otvorení podobného zariadenia v Nitre, dostali aj trnavskí pacienti svoje poradenské centrum. Vzniklo priamo v priestoroch ambulantnej časti kliniky. A k tomu ako novinku môžu dostať pacienti s diagnózami tráviacej sústavy popri liečbe aj publikáciu o stravovaní. O pacientov sa starajú aj psychológovia v ambulancii.

Poradňa pre onkologických pacientov vznikla na klinike v spolupráci nemocnice a patientskej aliancie NIE RAKOVINE. Pomoc v nej budú poskytovať niekdajší pacienti ako dobrovoľníci. Tí najlepšie vedia, čo je si prejsť onkologickou liečbou. Súčasťou je množstvo otázok, ktoré priamo nemusia súvisieť s medicínou. Súčasná vyťaženosť lekárov nedáva dostatok priestoru na rozhovory o výžive, psychologických problémoch, o rodine, prijatí

choroby a podobne. A práve na to sú v samostatnej miestnosti vyhradené hodiny pre takúto poradňu. „Pacienti bojujúci s rakovinou potrebujú vedieť, že v boji proti tomuto ochoreniu nie sú sami, má ich kto vypočuť, pomôcť im. Dôležitou súčasťou liečby je aj psychické pohodlie pacienta, čo môže byť dôležité pri celkovom vyliečení z onkologického ochorenia,“ povedal prednosta Onkologickej kliniky Fakultnej nemocnice Marián

Streško, podľa ktorého má pri dennom množstve pacientov čas na stretnutie s jedným pacientom v ambulancii zhruba o trošku viac ako pol hodiny. A to je pri takom závažnom ochorení veľmi málo.

„Bola som tiež onkologickou pacientkou, a v tej chvíli ako som sa dozvedela diagnózu, mala som množstvo otázok a hlavne zmiešané pocity. Na jednej strane sú to praktické otázky – napríklad ako sa stravovať, ako budem

reagovať na liečbu, či mi vypadajú vlasy, koľko budem žiť, ako to povedať deťom a rodine. Práve rodina má rovnako veľa otázok," hovorí Adriana Sitárová, ktorá je dobrovoľníčkou v patientskej poradni. „Budeme tu k dispozícii zatiaľ každú stredu od 9. do 12. hodiny, vždy po dve dobrovoľníčky," hovorí a pripomína, že pracujú v rôznych povolaniach, no choroba ich akoby zomkla aj po tom, čo sa vyliečili. Dobrovoľníčky museli prejsť psychologickými testami a školením. „Myslím si, že pre nás je to aj istá forma psychohygieny, chceme pomáhať a chceme byť nápomocné," hovorí A. Sitárová. Dobrovoľníčky sa budú podieľať na edukačných kampaniach, aby Trnavčania nezanedbávali preventívne programy. Aj to pripomínajú historicky prvé trnavské lektorky poradne Andrea Veršková, Dáša Mikulášová, Adriana Sitárová a Adriana Dudeková. Prišli ich podporiť aj ich kolegyne z nitrianskej poradne, ktorá funguje už dlhšie. Zuzana Sviteková hovorí o ich začiatkoch takto: „Komunikácia s pacientom je vždy individuálna. Nedá sa naučiť nejaká šablóna, každého treba hlavne vypočuť. Na začiatku bola veľká propagácia, chodenie po čakárňach a aplikárňach, aby sme dostali do povedomia ľudí, že poradňa funguje. Lekár je pre mnohých pacientov neraz veľkou autoritou, niekedy sa ho pacient aj bojí. Pripomíname im, že rovnako ako nás, ani lekára sa nemajú báť pýtať. My sme tými príkladmi, že cesta z takejto choroby môže mať aj šťastný koniec.“

Pacient, ktorý chce navštíviť onkologickú poradňu, môže prísť spomínanom čase bez objednania do ambulantnej časti Onkologickej kliniky FN. „Želám si, aby naši pacienti cítili, že sme tu všetci pre nich a že nám na nich záleží. Chceme, aby popri liečbe

a starostlivosti lekárov získali aj ďalšiu podporu od ľudí, ktorí im na základe vlastných osobných skúseností budú vedieť poradiť, ako zvládnuť liečbu rakoviny," uzatvára prednosta kliniky Marián Streško.

Ambasádorom projektu a jedným zo zakladateľov aliancie NIE RAKOVINE je moderátor a novinár Patrik Herman: „Pacient pacientovi rozumie najlepšie. Pacienti, ale aj ich blízki, tu dostanú odpovede na otázky, na ktoré nie je čas ani priestor v ambulancii, a praktické rady od tých, ktorí si všetky úskalia liečby prežili na vlastnej koži. Stretnutie s vyliečeným pacientom môže byť pre nich aj obrovskou motiváciou bojovať a nevzdať to! Moja vďaka a úcta patria našim dobrovoľníkom z radov bývalých onkologických pacientov, ktorí sa, napriek jatreniu svojich rán, rozhodli pomáhať a byť užitoční pre iných.“

Zakladateľka a prezidentka združenia pacientov OZ Europacolon Slovensko a aliancie NIE RAKOVINE Jana Pifflová Španková pripomenula aj vydanie knihy pre pacientov. S kolegom a kamarátom Patrikom Hermanom sme založili združenie ako reakciu na naše osobné skúsenosti. Naším cieľom bolo zabrániť

zbytočným tragédiám so spoločným menovateľom – rakovinou hrubého čreva, teda kolorektálnym karcinómom. Na Slovensku vzniklo v roku 2007 ako súčasť paneurópskeho združenia spájajúceho patientske skupiny z rôznych štátov Európy. Rakovina hrubého čreva bola pre médiá nezaujímavá. Ľudia nemali informácie, prevenciu nechceli, lebo jej nerozumeli. V našej krajine, zaťaženej rakúskou-uhorskou kuchyňou a postsocialistickým prístupom k zdraviu, sme tak dosiahli smutné prvenstvo. Prvú v Európe, druhú na svete – v úmrtiach na onkologické ochorenie, ktorému sa dá vyhnúť a pri včasnom odhalení sa dá úplne vyliečiť," hovorí nielen o programe Europacolon Slovensko, ku ktorým pribudli aj ďalšie preventívne programy. „Patientske poradne aliancie NIE RAKOVINE a Kluby podpory pacientov Europacolon sú miestami bezpečia – zóny, kde pacienti porozumejú po tom, čo si vypočuli verdikt, že majú rakovinu. Našich dobrovoľníkov pravidelne vzdelávajú psychológovia a sociálni pracovníci, aby pacienti svoje ochorenie s nimi zvládli, aby im skrátili cestu práve svojím osobným bolestivým poznaním, ktoré zoceluje a posilňuje. Naši

dobrovoľníci v patientských poradniach tiež prispeli svojou skúsenosťou do knihy, ktorá bude odteraz k dispozícii v poradniach. Zozbierali príbehy o rakovine, mýty, fámy, otázky, ale najmä pacientom neúnavne pomáhajú svojou osobnou skúsenosťou, vypočutím, spolupatričnosťou, oporou a praktickým sprevádzaním v liečbe. Pacienti okrem rozhovorov o konečnosti bytia a strachu pred koncom, pred stratou sebestačnosti, sa rozprávajú najmä o výžive a životospráve. Ako sa mám stravovať pred operáciou a po operácii? Ako zvládnem chemoterapiu

a nechutenstvo pri nej? Mám dôvod sa jej báť? Ako to zvládli iní? Vráti sa mi moja kondícia? Zregeneruje sa moje telo zasiahnuté agresívnou liečbou? Ako sa mám stravovať, hýbať sa a žiť po vyličení? Riešili sme aj mnohé mýty a fámy, pozbierali sme ich za vás a vaše otázky sme položili našim najbližším spolupracujúcim lekárom a odborníkom, ktorí sú nám aj vám už roky oporami. V našej patientskej organizácii, v diagnostike, v liečbe a výžive pri nádorových ochoreniach. Svojimi cennými radami a poznatkami prispeli aj naši úžasní dobrovoľníci, teda tí, ktorí rako-

vinu prekonalí a tí, ktorí sa s pacientmi rozprávajú a stretávajú v našich poradniach. Tam sa pacienti nemusia báť položiť aj – z pohľadu zdravého človeka – možno absurdné otázky. Mnohé sa opakujú ako napríklad, či sa rakovina dá vyhľadávať, či konzumácia cukru má vplyv na nádor a podobne,“ hovorí Jana Pifflová Španková. Knihu môže pacient získať celkom jednoducho, vyplnením anonymného dotazníka, ktorý bude slúžiť pri príprave ďalších vydaní publikácie. Nájdú ju aj na webovej stránke www.nierakovine.sk ■

Mgr. Michal Jajcaj, Slovenské technické múzeum – Múzeum dopravy v Bratislave, foto: autor a zbierka autora

Pohľad do dejín mestskej hromadnej dopravy v Trnave .....

Jednu z prvých foriem dopravnej služby zameranej na prepravu osôb na území našich miest predstavovali fiakre – nájomné povozy ťahané párom koní, ktoré svojou funkciou pripomínali dnešnú automobilovú taxislužbu. Význam tohto druhu dopravy v Trnave vzrástol po roku 1846, keď ju s Bratislavou a neskôr i s ďalšími mestami spojila železnica, najprv animálna – kónská, v roku 1872 nahradená parnou trakciou. Keď kapacita fiakov už nepostačovala, doplnil ich koňmi ťahaný omnibus s väčšou kapacitou prepravujúci cestujúcich medzi centrom mesta a železničnou stanicou.

V období medzi dvoma svetovými vojnami na tejto trase začali premávať aj prvé autobusy so spaľovacím motorom v réžii súkromných autodopravcov. Jedným z držiteľov koncesnej listiny na prevádzkovanie autobusovej dopravy formou živnosti bol od roku 1931 pán Eliáš Mikulka. Vykonať ju autobusom rakúskej výroby značky Austro-Fiat s benzínovým motorom a kapacitou

Doprava na dnešnej Hlavnej ulici na pohľadnici z medzivojnového obdobia (zbierka Michala Jajcaja)

24 cestujúcich vyrobeným v roku 1927. Prevádzku tohto vozidla podľa cestovného poriadku, ktorý prirodzene nadväzoval na príchody, resp. odchody vlakov, udržal až do roku 1950, keď už ako dočasný správca znárodneného podniku odovzdal autobus štátnemu dopravcovi – Československej automobilovej doprave, n. p. (ČSAD). Ten v prevádzke mestskej autobusovej dopravy v Trnave nepokra-

čoval a vozidlo ako zastarané a nevyhovujúce zlikvidoval. Prevádzku autobusovej dopravy miestneho významu mal od roku 1950 zabezpečiť novozriadený komunálny podnik – Dopravný kombinát mesta Trnavy (DKMT), ktorému sa však i napriek nesmiernej snahe nedarilo získať žiadny vhodný autobus, a to ani ojazdený. Dopyt po autobusoch bol v tom čase v Československu obrovský a ich výroba nestíhala

pokrývať ani požiadavky väčších miest. Trnava bola v tomto období jedným z významných priemyselných centier, pričom zamestnanci Kovosmaltu, tehelní, cukrovaru, sladovní a mnohých ďalších podnikov museli z dôvodu absencie akejkolvek mestskej dopravy prekonávať niekoľkokilometrovú vzdialenosť zo železničnej stanice na pracoviská pešo. Po získaní staršieho 25-miestneho autobusu a vykonaní jeho generálnej dopravy začal DKMT 16. augusta 1951 prevádzkovať mestskú autobusovú dopravu medzi železničnou stanicou, centrom mesta a Kopánkou, v čase striedania zmien v ranných a popoludňajších hodinách so zachádzkou k podniku Kovosmalt. Dopravu na tejto linke vykonával podľa spoločného cestovného poriadku zároveň aj podnik ČSAD jedným vozidlom značky Praga RND.

V roku 1953 už DKMT (od 1. júla 1953 premenovaný na Dopravný podnik mesta Trnava) prevádzkoval mestskú autobusovú dopravu samostatne, bez spolupráce s ČSAD. Jeho vozidlový park sa postupne podarilo rozšíriť získaním ďalších, prevažne starších autobusov rozličných značiek (Praga, Mercedes-Benz, Magirus, Citroën), ale aj prvých troch moderných autobusov Škoda 706 RO československej výroby. Do marca 1954 preto pribudli aj ďalšie tri autobusové linky zabezpečujúce spojenie Trnava s príslušnými obcami Hrnčiarovce, Biely Kostol a Modranka. Výška základného cestovného bola na jednotlivých linkách, resp. ich úsekoch stanovená rôzne s ohľadom na prepravnú vzdialenosť a pohybovala sa v rozmedzí od 0,60 Kčs (na linke č. 1 v rámci mesta) do 2,20 Kčs (na linke č. 3 do Bieleho Kostola). K dispozícii boli aj predplatené mesačné lístky pre zamestnancov a žiakov. V roku 1956 dopravný podnik

Autobus Škoda 706 RTO-MTZ na linke č. 1 s označením samoobslužného spôsobu predaja cestovných lístkov (zbierka Michala Jajcaja)

v súvislosti s výstavbou sídliska na Linčianskej ceste zaviedol do tejto štvrte novú autobusovú linku č. 5 premávajúcu z Kopánky. V tomto roku výrazne vzrástol aj počet prepravených osôb. Kým v roku 1955 autobusy prepravili 1 958 349 cestujúcich, v roku 1956 ich už bolo 2 566 087. Zvyšujúci sa počet obyvateľov využívajúcich služby MHD kládol čoraz väčšie nároky na vozidlový park pozostávajúci v prvej polovici 50. rokov 20. storočia prevažne z poruchových a neekonomických autobusov rôznych značiek s nízkou kapacitou. Do roku 1958 boli všetky postupne nahradené v tom čase najrozšírenejšími autobusmi typu Škoda 706 RO s kapacitou viac ako 70 cestujúcich, ktorých mal dopravný podnik spolu desať. V roku 1959 k nim pribudli prvé tri vozidlá novšieho typu s označením Škoda 706 RTO-MTZ v dvojverovom vyhotovení pre mestskú dopravu. Vozidlá síce mali oproti svojim predchodcom nový, modernejší vzhľad, naďalej však išlo o autobus klasickej konštrukcie s motorom v prednej časti autobusu pred prednou nápravou zaberajúcim veľkú časť interiéru v priestore vedľa kabíny

Cestovný lístok MHD z 80. rokov 20. storočia (zbierka Michala Jajcaja)

vodiča. Významnou organizačnou zme-

Veľkokapacitný Ikarus na Kopánke (Michal Jajcaj)

Karosa B732 na Hospodárskej ulici (Michal Jajcaj)

nou uskutočnenou k 1. januáru 1960 bola delimitácia prevádzky mestskej autobusovej dopravy v Trnave do národného podniku ČSAD – KNV Bratislava, ktorý od likvidovaného dopravného podniku prevzal aj všetky autobusy využívané na linkách MHD. V roku 1961 vznikla nová linka č. 6 prepravujúca cestujúcich medzi Vozovkou, rozvíjajúcou sa štvrtou Šafárikovo (dnes Prednádražie) a železničnou stanicou. Počet liniek a počet autobusov sa aj v nasledujúcich rokoch postupne zvyšoval a zároveň sa upravovali aj ich trasy, pričom sa rozširovali potrebné dopravné spojenia smerom do Kopánky,

do Vozovky, na Trstínsku a Linčiansku cestu. Do roku 1963 zabezpečovali predaj cestovných lístkov v autobusoch sprievodcovia s charakteristickou koženou brašnou a dierovacími kliešťami. Od 1. januára 1963 bola podľa vzoru väčších miest zavedená nová forma tarifného odbavovania cestujúcich v autobusoch mestskej dopravy. Do autobusov MHD boli nainštalované pokladne, do ktorých cestujúci vhadzovali mince pod dohľadom vodiča, ktorý zároveň vydával cestovné lístky. Táto tzv. samoobslužná forma predaja cestovných lístkov bola najprv skúšobne zavedená len na linke č. 1 (Kopánka – žel.

Ľudia a udalosti . . .

■ **1. 7. 1436** – Uhorský kráľ ŽIGMUND potvrdil dekrétom vydaným v Budíne mestské výsady Trnavy, keďže základná výsadná listina od Bela IV. bola v tom čase v rukách husitov, ktorí ju ukradli, a podporil aj slobodný príchod a voľné sťahovanie obyvateľov do Trnavy pomerne vyľudnenej po husitskej okupácii mesta (585. výročie).

■ **1. 7. 1791** – V Trnave začal pôsobiť ANTON BERNOLÁK ako tajomník arcibiskupskej kancelárie (230. výročie).

■ **1. 7. 1846** – V Trnave otvorili Trnavskú sporiteľňu, prvý peňažný ústav v meste (175. výročie).

■ **1. 7. 1966** – Vznikol nový podnik s názvom Technické služby mesta Trnava, ktorý mal za úlohu udržiavať čistotu v meste, starať sa o jeho osvetlenie a zelené plochy (55. výročie).

■ **2. 7. 1921** – V Paríži umrel podnikateľ, generál a čestný predseda Uhorskej geografickej spoločnosti FILIP FERDINAND KOBURG, ktorého spoločnosť vybudovala modernú oceľiareň a valcovňu v Trnave (100. výročie).

■ **3. 7. 1996** – Zákomom Národnej rady SR o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky bol zriadený Trnavský kraj, ktorého sídlom sa stala Trnava (25. výročie).

■ **9. 7. 2011** – V Bratislave umrel hydrotechník, projektant vodných diel, pedagóg a odborný publicista PETER DANIŠOVIČ, rodák z Bolerázu a absolvent trnavského gymnázia, ktorému v r. 2007 udelili Čestné občianstvo Trnavského samosprávneho kraja (10. výročie).

stanica), až následne sa postupne rozšírila aj na ďalšie linky.

Populárne „ertéóčky“, vďaka oblému tvaru karosérie verejnosťou prezývané „uhorka“, boli od druhej polovice 60-tych rokov dopĺňané novým, koncepcne úplne odlišným typom autobusov s označením Karosa ŠM 11. Tieto vozidlá s trojdvierovou karosériou mali vďaka motoru umiestnenému v strednej časti vozidla pod podlahou omnoho účelnejšie usporiadaný interiér a mali aj automatickú prevodovku, ktorá značne zjednodušila prácu vodiča. Od roku 1967 sa postupne menilo aj lakovanie vozidiel mestskej dopravy. Pôvodný lak, na ktorom prevažovala červená farba v podokennej časti vozidla, nahradil nový s dvomi vodorovnými červenými pruhmi na bielom podklade.

V roku 1972 mala mestská autobusová doprava v Trnave 12 liniek, pričom najnovšie z nich spájali nové sídlisko Prednádražie s rôznymi časťami mesta. Okolo roku 1974 pribudla nová linka č. 13 premávajúca z Hrnčiaroviec k novému, dnes už nefungujúcemu pivovaru Trnavan (neskôr Horden). S cieľom urýchliť nastupovanie cestujúcich do autobusov bol 1. októbra 1978 v prevádzke MHD zavedený tzv. bezhotovostný styk s cestujúcimi. Cestujúci boli povinní zakúpiť si cestovné lístky pred nástupom do vozidla, a po nástupe ich označiť v mechanickom označovači (tzv. strojčeku). Cestovné lístky bolo možné zakúpiť v predajniach obchodných sietí Jednota a Zdroj, na frekventovanejších zastávkach neskôr aj v automatoch značky MERONA a od mája 1982 aj v stánkoch PNS. Vďaka výstavbe nových sídlisk a rozvoju priemyslu v meste postupne stúpal aj počet cestujúcich na linkách MHD. Prepravnú kapacitu na veľmi vyťažených spojoch koncom sedemdesiatych rokov zvýšili

prvé kĺbové autobusy typu Ikarus 280.08 z Maďarska prezývané „čabajka“ alebo „harmonika“. Obsluha nových sídlisk vznikajúcich na mieste zrušených trnavských tehelní vo východnej časti mesta bola od 1. februára 1979 zabezpečená novou linkou č. 17 s trasou Linčianska cesta – Hlboká cesta (sídlisko Družba) – Okružná ul. (Sídlisko Vodáreň). Práve do týchto lokalít sa v 80. rokoch sústreďuje obytná výstavba v meste spojená so zavádzaním ďalších nových liniek. Posledná z nich s číselným označením 21 vzájomne spojila sídliská Družba a Prednádražie od 7. marca 1983. V tomto roku sa na uliciach mesta začínali objavovať aj nové autobusy Karosa B 731 s automatickou prevodovkou a motorom umiestneným v zadnej časti autobusu, ktoré v ďalších rokoch (spolu s obdobným typom B 732 s manuálnou prevodovkou) postupne nahradili všetky staršie „ešemky“. Významnou zmenou v histórii trnavskej mestskej autobusovej dopravy bolo presmerovanie všetkých autobusových liniek premávajúcich dovedy po Ul. februárového víťazstva (dnes Hlavná ul.) na Ul. SNP (dnes Hospodárska ul.) od 11. apríla 1984 v súvislosti so začatím prestavby centra mesta na pešiu zónu. Popod Bernolákovu bránu a po Jilemnického ulici (dnes Štefánikova ul.) prestali linky mestskej dopravy premávať od 23. mája 1987. Ich trasa bola presunutá cez zvyšnú časť vtedajšej Ul. SNP a cez Nám. Duklianskych hrdinov známe pod ľudovým označením „Zelený kríček“. Výraznejšiu úpravu trás liniek MHD na sídlisku Družba si v máji 1989 vyžiadalo otvorenie novej polikliniky na Starohájskej ulici. Pre zabezpečenie dostatočnej dopravnej obsluhy boli neskôr zavedené aj zvláštne posilové linky odlíšené písmenom „x“

Ľudia a udalosti . . .

■ **10. 7. 1871** – V Trnave zriadili Krajský súd (150. výročie).

■ **11. 7. 1831** – V Trnave vstúpili do platnosti proticholerové opatrenia, ktorými sa zrušili všetky trhy a jarmoky a každý cudzinec vstupujúci do mesta sa musel podrobiť lekárskej prehliadke (190. výročie).

■ **11. 7. 1921** – Mestské zastupiteľstvo v Trnave schválilo generálny návrh regulačného plánu mesta, v ktorom architekt IVO BENEŠ Trnavu, v tom čase ani nie s 18 tisíc obyvateľmi, vizionársky predstavil ako budúce 70-tisícové mesto rozdelené na štyri štvrti (100. výročie).

■ **14. 7. 2006** – V Trnave slávnostne odhalili pamätník nespravodlivo prenasledovaným počas komunistického režimu (15. výročie).

■ **16. 7. 2020** – V Trnave umrela bývalá dlhoročná riaditeľka Knižnice Juraja Fándlyho JANKA ÁGHOVÁ, v rokoch 1990 – 2000 predsedníčka Odborového zväzu pracovníkov knižníc na Slovensku (1. výročie).

■ **17. 7. 1881** – V Ostrihome umrel cirkevný hodnostár, bývalý riaditeľ gymnázia v Trnave a autor jeho stručných dejín ŽIGMUND SUPAN (140. výročie).

■ **17. 7. 2011** – V Trnave umrel lekár, pedagóg a odborný publicista JOZEF GLOMBA, prednosta Rádiologickej kliniky Fakultnej nemocnice s poliklinikou v Trnave, ktorý prednášal aj na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity (10. výročie).

(3x, 21x). Nedostatok čoraz viac potrebných kĺbových autobusov dočasne vyriešilo aj získanie troch ojazdených kĺbových Ikarusov z dopravného podniku v Budapešti.

Zmena spoločenských pomerov v roku 1989 priniesla so sebou aj akútnu potrebu optimalizácie verejných výdavkov. V oblasti verejnej dopravy sa to prejavilo najmä výraznou redukciovou výkonom na linkách pravidelnej dopravy, ktorá sa vo väčšej či menšej miere uskutočnila prakticky vo všetkých mestách bývalého Československa. V auguste 1990 v Trnave zmenili linkové vedenie, v rámci ktorého boli pôvodné linky, postupne vytvárané s cieľom zabezpečiť priame spojenia „odvšadiaľ všade“, nahradené dvanástimi úplne novými linkami. Zánik niektorých priamych spojení bol na nových linkách kompenzovaný prispôbením trasy mnohých spojov prepravným potrebám žiakov aj pracovníkov väčších závodov. Úpravy smerovania jednotlivých spojov vyznačené početnými poznámkami v cestovných poriadkoch síce zlepšovali dopravné spojenia pre miestnych obyvateľov, zároveň však komplikovali orientáciu cestujúcich, najmä však návštevníkov mesta, ktorí nepoznali miestne pomery. Rastúce straty na tržbách z cestovného spôsobené cestovaním „načierno“ v júli 1990 dopravcu prinútili k opätovnému návratu k predaju cestovných lístkov u vodiča s nástupom výhradne prednými dverami. Postupne začala rásť aj výška cestovného.

Okolo roku 1994 vznikla nová doplnková linka č. 13, ktorej hlavným cieľom bolo zabezpečenie obsluhy polikliniky na Starohájskej ul. Trasa tejto linky sa v ďalších rokoch veľmi často menila v snahe zabezpečiť priame spojenie k poliklinike z rôznych častí mesta.

Začiatkom roka 1992 boli dodané dva nové veľkokapacitné kĺbové autobusy Karosa B741. Obnova

vozidlového parku MHD sa však následne od prvej polovice 90. rokov z ekonomických dôvodov veľmi spomalila. Klasické Karosy a Ikarusy boli preto charakteristickými typmi vozidiel v meste niekoľko desaťročí, a po generálnych opravách vo vozidlovom parku mestskej dopravy dominovali ešte aj na začiatku 21. storočia. Zaujímavým spštením boli dva autobusy Novoplan C-12 slovenskej výroby, ktoré začali cestujúcim slúžiť od roku 1998. Cestujúcich zaujali napríklad novými textilnými sedadlami a elektronickými tabuľami vonkajšieho označenia linky a konečnej zastávky. V roku 1999 bol inovovaný aj spôsob predaja cestovných lístkov u vodiča zavedením elektronických pokladní a neskôr aj bezhotovostnej platby pomocou čipových kariet.

V novembri 2000 bol v Trnave otvorený nový hypermarket Tesco, ktorého dopravnú obsluhu okrem predĺženia vybraných liniek MHD zabezpečila aj nová zmluvná linka prepravujúca cestujúcich bezplatne z autobusovej stanice. Na jej prevádzku bol vyčlenený jeden z mestských autobusov značky Karosa. Po zmene SAD Trnava na akciovú spoločnosť sa v roku 2004 začali meniť farby mestských autobusov. Pôvodná červeno-biela kombinácia farieb bola na autobusoch po generálnych opravách a neskôr i na nových vozidlách nahradená kombináciou červenej a modrej, neskôr žltej a červenej farby. Zmeny vo financovaní dopravy vo verejnom záujme vedenie mesta donútili k prehodnoteniu prístupu k linkám smerujúcim do samostatných obcí Biely Kostol a Hrnčiarovce nad Parnou. Na úsekoch týchto liniek za hranicou mesta bola najprv zavedená 2. tarifná zóna s odlišnou cenou cestovného. O niekoľko rokov neskôr bola MHD do týchto obcí pozastavená a nahradená linkami prímestskej

Ľudia a udalosti . . . .

■ **18. 7. 1871** – V Trnave sa narodila spisovateľka, publicistka a učiteľka ELENA IVANKOVÁ (150. výročie).

■ **21. 7. 1936** – V Bratislave umrel národovec, verejný činiteľ, publicista a lekár JÁN ZÁTURECKÝ, spoluzakladateľ a správca Hospodárskej banky v Trnave, kde pôsobil aj ako praktický a zubný lekár (85. výročie).

■ **26. 7. 1916** – V Trnave umrel básnik, národovec a publicista ŠTEFAN DOBŠOVIČ, rodák z Dolných Orešian, ktorý pôsobil ako učiteľ v Piešťanoch a v Pustých Úľanoch (105. výročie).

■ **26. 7. 1931** – V Dolných Orešianoch sa narodila lekárka ITA ODNOGOVIČ, ktorá pôsobila ako obvodná lekárka v Trnave (90. narodeniny).

■ **27. 7. 1891** – V Kuklove sa narodil kultúrny historik, publicista a cirkevný hodnostár JÁN PÖSTÉNYI, dlhoročný správca Spolku sv. Vojtecha v Trnave a člen výboru Matice slovenskej (130. výročie).

■ **30. 7. 1941** – V Trnave sa narodil prvotligový hádzanár FRANTIŠEK BAKO, absolvent trnavského gymnázia a reprezentatívny tréner hádzanárok (80. výročie).

■ **31. 7. 2001** – Počas 10. ročníka medzinárodného hudobného festivalu Dobrofest – Trnava sa v Trnavskom divadle uskutočnila slávnostná prezentácia prvej poštovej známky s motívom rezofonickej gitary – dobro na svete, ktorú vydala Slovenská pošta (20. výročie).

P.R.

dopravy. Nové dopravné spojenie areálu automobilky PSA s mestom od júna 2006 zabezpečili linky č. 15 (z Linčianskej) a č. 16 (z Kopánky a Družby).

Po dlhšom období stagnácie obnovy vozidiel MHD, počas ktorého bolo do Trnavy dodaných len niekoľko ojazdených autobusov z ČR alebo z iných prevádzkarní SAD Trnava, bol v roku 2006 do prevádzky zaradený prvý nízkopodlahový autobus značky SOR BN 12. Vozidlami tohto typu dopravca v ďalších rokoch postupne obnovil približne polovicu vozidlového parku. Obnova zastaraného vozidlového parku bola dokončená

v roku 2011 pomocou projektu Ekologická MHD v Trnave zakúpením 19 nových autobusov značky Iveco Citelis s ekologickým pohonom využívajúcim ako palivo stlačený zemný plyn (CNG). Zatiaľ poslednú významnejšiu kapitolu svojej histórie MHD v Trnave začala písať v auguste 2012 optimalizáciou linkového vedenia, ktorá priniesla rozdelenie liniek na základné, doplnkové a školské, pravidelnejšie intervaly spojov, ale i niekoľko ďalších noviniek, medzi ktoré patrí možnosť zakúpenia cestovného lístka prostredníctvom SMS správy či možnosť nástupu do vozidla druhými dverami.

Nabudúce si povieme o dnes už takmer neznámej etape vývoja MHD v Trnave, keď sa koncom 80. rokov uvažovalo o zavedení trolejbusovej dopravy. Ak máte k dispozícii zaujímavé informácie alebo predmety, ktorými môžete prispieť k dokumentácii dejín MHD v Trnave, prosíme, kontaktujte autora článku na adrese: michal.jajcay@stm-ke.sk. ■

Zdroje: archívne fondy Štátneho archívu v Bratislave, články v dobovej tlači, vlastné poznámky autora a žijúcich pamätníkov, odborná spolupráca: Martin Šturdík.

Jana Judinyová

Jozef Gregor Tajovský a Trnava

Trnavou kráčali nielen dejiny, ale aj literatúra. Naše mesto zrodilo, ale aj prichýlilo veľa literátov. Niektorých na kratšie obdobie, iných na dlhšie. K tým, ktorí v Trnave pobudli pomerne krátko, patrí aj skvelý predstaviteľ slovenského kritického realizmu Jozef Gregor Tajovský (18. 10. 1874, Tajov – 20. 5. 1940, Bratislava). Trnava bola pre Tajovského určitým milníkom v živote. V našom meste totiž po druhý raz nastartoval svoju profesijnú dráhu, tento raz v bankovníctve, v našom meste však aj písal a uverejňoval. Menej známe je, že priamo do Trnavy situoval minimálne jednu zo svojich próz. V minulom roku sme si pripomenuli 80. výročie úmrtia tohto zaujímavého literáta.

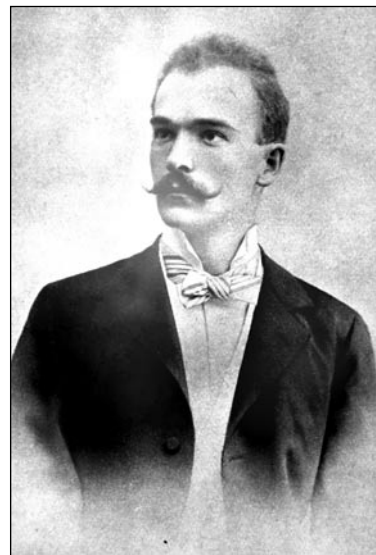
Z Prahy do Trnavy

Jozef Gregor sa narodil v Tajove, neďaleko Banskej Bystrice, v rodine obuvníka. Bol najstarším z desiatich detí. Úctu k rodisku a blízky vzťah k starému otcovi z matkinej

strany premietol do prídومku Tajovský. Po ukončení učiteľského ústavu v Kláštore pod Znievom pôsobil ako učiteľ v obciach Kolárovice, Dohňany, Horná Lehota, Lopej. Pre roztržky so školskými inšpektormi, ktorí mu vyčítali vyučovanie v slovenčine, zanechal učiteľskú kariéru a v roku 1898 začal študovať na Českoslovskej obchodnej akadémii v Prahe. Po jej skončení v roku 1900 začal svoju novú kariéru práve v Trnave.

Trnavské banky v roku 1900

V čase začiatku bankárskej kariéry Gregora-Tajovského v Trnave existovali dve banky: Trnavská I. banka, úč. spol. a Trnavská a vidiecka ľudová banka, účastinársky spolok.¹ A práve do druhej menovanej v roku 1900 nastúpil dvadsaťpäťročný Jozef Gregor ako úradník – praktikant. Trnavská a vidiecka ľudová banka sídlila v budove dnešnej knižnice J. Fándlyho. Banku založil v roku 1897 miestny advokát Dr. František Veselovský, ktorý ju aj dlhé roky viedol. Vznikla so základným kapitálom 100 tisíc zlatých. Slúžila obyvateľom mesta

Trnava a okolia. Kládla si za úlohu najmä „naučiť ľud stať sa majetným, vzdelaným, samostatným a slobodným“.² Jozef Gregor sa zamestnal v tejto banke prostredníctvom priateľov Fedora a Vladimíra Jesenských. Ako praktikant najčastejšie pracoval v pokladni. V banke vtedy pracovali len traja ľudia: Jozef Gregor, Fedor Jesenský ako účtovník a riaditeľ doktor Veselovský. Gregor-Tajovský pobudol v Trnave len jeden rok.

¹Trnava 1238-1938. Vydala Rada mesta Trnavy na pamäť 700 ročného jubilea. Tlačou kníhtlačiarne Spolku sv. Vojtecha v Trnave, n: Lalík Ján: Bankovníctvo a finančníctvo v Trnave, s. 443-445.

²Časopis Biatec č. 1/2005. In: Kačkovičová, Mária: Trnavská ľudová banka, s. 27.

Kde býval Gregor-Tajovský počas pobytu v Trnave?

Praktikanti a priatelia Tajovský a Fedor Jesenský bývali v Trnave spolu v podnájme u pánskeho krajčira Karola Duška (Dushek Károly). Dušek vlastnil dom č. 138³ na dnešnej Divadelnej ulici. Šlo o dom, ktorý susedil s rožným domom na Františkánskej a Divadelnej ulici.⁴ Samotný Dušek bol rodený Trnavčan (narodil sa v roku 1848). V čase, keď u neho bývali podnájomníci Tajovský a Jesenský, mal už pomerne rozvetvenú rodinu. S manželkou Jozefou sa starali o štyri deti: Etelu, Melániu, syna Aladára a najmladšiu Gizelu, všetky sa narodili v Trnave.⁵

Prekladateľ, národovec a bankár Fedor Jesenský takto opisuje rodinu trnavských domácich: „Bývali sme s Gregorom asi rok v uličke neďaleko kostola u krajčira Duška. Jeho žena, hodná matróna, bola u kňazov pečená-varená a domáceho dvom dcéram by sa bolo dalo aj pokurizovať, lenže nato ani jeden z nás nebol veľmi súci. Na jednu z nich vtedy, pamätám si, trochu pokukával Hodža, ktorému sme my dvaja zháňali predplatiteľov na „Slovenský denník“.⁶ Dcéry Dušekovcov, ktoré sa pozdávali Jesenskému, boli vtedy už dvadsaťjedenročná Etela, najstaršia, a mladšia Melánia, ktorá mala 16 rokov.

Trnava v roku 1900 – 1901

Trnava v tom čase rozlohou, počtom obyvateľstva aj zastúpením priemyslu patrila k najvýznamnejším mestám vo vtedajšom Hornom Uhorsku. Žilo tu približne 12 tisíc obyvateľov.⁷ Mesto bolo mnohonárodnostné, s väčšinovým slovenským obyvateľstvom. Fedor

Jesenský naše mesto opísal takto: Za našich čias bola Trnava mlkve, nedvižné mesto. Obyvateľstvo hovorilo po slovensky, ale meštania už boli napáchnutí maďarizáciou. Bolo tu niekoľko „divokých šovénov“ a niekoľko takzvaných „tichých Slovákov“. Ale my s Gregorom sme vedeli, že v Trnave kedysi bol slovenský spolok, čo hrával divadlá a že jeho predstavenia boli chýrne... Veď medzi hercami prvého predstavenia bol i Vajanský...

a na herečky v Trnave sa skladali nadšené básne, ako napríklad „Z Tatier do Trnavy zlietol vták voňavý“ – a tak ďalej. Spolok nebol uhorskou vládou zakázaný, len zaspal v ospalivej Trnave našich čias. Nie div, že Gregor i so mnou, dvaja zápalistí mládenci, dychtiaci pre národnú vec, chceli sme spolok oživiť, obnoviť v Trnave slovenské divadlá.⁸ Pre úplnosť treba doplniť, že mladým praktikantom a literátom Gregorovi a Jesenskému sa

³ Štátny archív v Trnave, Ministerstvo vnútra SR. In: MG Trnava, vložka č. 6: súpis obyvateľstva mesta A-L 1900; archívny fond MG Trnava, Daňové knihy, inv. č. III 6/427, daňový register 1900, s. 45.

⁴ Na severnej strane Divadelnej boli len dve parcely a domy 138 a 139. Za lokalizáciu domu, kde v prenájme býval Tajovský, autorka vďačí PaedDr. Simonne Jurčovej, Západoslovenské múzeum v Trnave.

⁵ Štátny archív v Trnave, Ministerstvo vnútra SR. In: MG Trnava, vložka č. 6: súpis obyvateľstva mesta A-L 1900.

⁶ Jozef Gregor-Tajovský v kritike a spomienkach. Sborník. 1956. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry. Sborník redigovali: dr. Karol Rosenbaum a dr. Alexander Matuška. In: Fedor Jesenský: Z našich mladých liet, s. 128.

⁷ Podľa sčítania v roku 1891 mala Trnava 11.485 a v roku 1911 15.163 obyvateľov. Glinda, Štefan: O populácii mesta Trnavy. In: Trnava 1238–1938. Vydala Rada mesta Trnavy na pamäť 700 ročného jubilea. Tlačou kníhľtačiarne Spolku sv. Vojtecha v Trnave, s. 352.

⁸ Tamže, s. 131.

nepodarilo v Trnave obnoviť slovenský spolok, chýbala im vedúca osobnosť z trnavských kruhov. Riaditeľ Veselovský sa pre ich myšlienku nenadchol, v tom čase sa už pravdepodobne chystal kandidovať do uhorského snemu. V roku 1901 bol aj zvolený za senický okres.

„Robota veľká, chova tenká, ... a ešte aj hodiny idú pomaly!“

– **Tajovský v bankovníctve**

Jozef Gregor práve „nehore ľáskou“ k úradníckej, bankárskej práci. Táto činnosť však mala pre neho „chlebovú postać“, pochádzal zo skromných pomerov a po skončení akadémie v Prahe bol úplne odkázaný sám na seba. Z bankových činností obľuboval ešte tak prácu v pokladni, v tejto pozícii aj často pracoval v Trnave. Pri pokladničkej činnosti mal totiž príležitosť prísť do styku s prostými ľuďmi, ktorých životy tak rád zachytával v svojich dielach. Sčítavanie stĺpcov čísiel, vkladové výkazy, kontrola adries a podobné činnosti ho bytostne kvárili, no jednako jeho práca podľa spolupracovníkov bývala presná. Raz, už počas svojho neskoršieho pôsobenia v Tatra banke v Martine, mu po celodennej práci na vkladovom výkaze od námahy až brnelo v hlave. Túžil, aby čím skôr bolo päť hodín, keď sa mu končila práca. Ale na nástenných hodinách v banke bolo len trištvrte na päť. Nato Gregor-Tajovský vyskočil a so slovami: „Robota veľká, chova tenká, deň dlhý, plat malý – a ešte aj hodiny idú pomaly!“ potisol ručičku hodín o štvrt hodiny napred a z banky ubzikol. Za trefné a básnicky zachytené položené drobného úradníčka si však nevyšlúžil pochvalu od riaditeľa Tatra banky doktora Štefanoviča. Práve naopak. Dostal písomné pokarhanie. A Gregor-Tajovský reagoval po svojom. Odišiel

aj z tohto peňažného ústavu, tento raz do Nadľaku.⁹

Tajovský – literát v Trnave

Už pred príchodom do Trnavy Gregor-Tajovský písal aj publikoval. Pobádal aj priateľa Fedora Jesenského, aby sa hlbšie ponoril do literárnej činnosti, ten v tom čase občasne prispieval do Salvovho Týždenníka. Na posmeľovanie Tajovského, Jesenský aj preložil z ruštiny Gogolovho Revízora, a v roku 1900 dielo vydal vlastným nákladom (300 ks). Keď sa ten rozpredal, vydal Revízora aj po druhý raz. Gregor a Jesenský mali v Trnave mnoho dobrých plánov, ako budú prebúdzat slovenský ľud a pozdvíhať ho hmotne, mravne a kultúrne. A nato chceli využiť aj svoju prácu a „styky“ v banke. Prostriedky na svoju ľudomilnú činnosť zbierali nezákonným a pritom pomerne nevinným spôsobom: ak niektorý dlžník omylom poslal do banky o šesťák-dva viac, dali obnos do pokladničky a keď sa nazbieralo viac koruniek, kúpili slovenské knižky a brožúrky a rozdávali v banke prichádzajúcim roľníkom.¹⁰ No toto konanie narazilo na nesúhlas (azda aj trocha pocho-piteľný) riaditeľa Veselovského. Ten dôvodil, že takto sa mohli banke odplašovať klienti iných národností. Počas trnavského pobytu Tajovskému v roku 1900 uverejnili veselohru Ženský zákon v publikácii Tovaryšstvo III. Tovaryšstvo vydával v Ružomberku kňaz, spoluzakladateľ a dlhoročný správca Spolku sv. Vojtecha v Trnave František Richard Oswald (1845, Hodruša-Hámre-1926, Trnava) „v 100-ročnú pamäť 1. Slovenského Učeného Tovarišstva“. Oswald vydal veselohru aj samostatne v roku 1901.¹¹ Skúsenosti z práce v bankách, aj v Trnave, Gregor-Tajovský užročil pri napísaní svojich známych poviedok, napríklad Mamka Pöstkó-

vá, Na chlieb, Úžerník. Posledná menovaná poviedka mu vyšla v roku 1901, je pravdepodobné, že inšpiráciu čerpal práve počas pobytu v Trnave.¹²

Gregor-Tajovský napísal v Trnave aj poviedku Zajac. Nielenže napísal, dej sa priamo v našom meste odohráva: V Trnave kupec S. má každú jeseň vo výklade bandu vypchatých zajacov. Zajace sú ako živé a pristrojené za muzikantov. Stojí to za podivanie, čo súdim už aj z toho, že niet hádam v Trnave a okolí človečika, ktorý by si to nebol obzrel.

A hneď-hneď pri výkladnom okne je červená poštová skriňa, známa každému, aj Zuzke, slúžke od Šramkov.¹³

V humoreske Tajovský anekdoticky rozpráva o slúžke Zuzke, ktorá vidí vo výklade niekoľko vypchatých zajacov prestrojených za muzikantov. Keď ju pani pošle s nákladným listom na poštu po zajaca, pozdraví sa táto zajacom po maďarsky: „Jó napot!“ a vhodí list do poštovej skrinky pri tomto výklade. Márne čaká, že jej z nej vypadne zajac.

⁹ Jozef Gregor-Tajovský v kritike a spomienkach. Sborník. 1956. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry. Sborník redigovali: dr. Karol Rosenbaum a dr. Alexander Matuška. In: Thurzo Ivan: Ako pozerám na profil Tajovského, s. 79-81.

¹⁰ Jozef Gregor-Tajovský v kritike a spomienkach. Sborník. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry. Sborník redigovali: dr. Karol Rosenbaum a dr. Alexander Matuška. In: Fedor Jesenský: Z našich mladých liet, s. 129-130.

¹¹ https://zlatyfond.sme.sk/dielo/894/GregorTajovsky_Zensky-zakon/1

¹² Poviedka Úžerník bola po 1. raz uverejnená v roku 1901 v sv. 2, roč. II Zábavných a poučných knižiek, ktoré vydával Miloš Pietor v Turč. Sv. Martine. Názov sväzku „Úžerník a iné články“ (str. 3 – 27).

¹³ https://zlatyfond.sme.sk/dielo/538/Tajovsky_Zajac/1

Pointou tejto anekdoty je, že slúžke pán doma povie: „Hja, Zuzka, maďarčina ešte nie je rozum.“ V poviedke Gregor-Tajovský bedáka nad úbohosťou mentálnou aj národnostnou obyčajného človeka. Na naše mesto Tajovský nezabudol ani neskôr, keď už žil a pracoval v banke v Nadľaku (dnes v Rumunsku). Tak v roku 1910 rozšíril rozpočtovú listinu na Trnavu v poviedke Um-

rel Tomášik takto: Tak starý Tomášik vie všetko, čo predáva, ako len tí trnavskí pesničkári, ktorí, ak za dva grajciare kúpiš dáku pútnickú pieseň, naučia ťa ju hneď aj spievať.¹⁴ Zaujímavé povolanie, možno by sa uživilo v Trnave aj dnes...

„Demokrat s politickým rozumom a čistým slovenským srdcom“, ako nazval Gregora-Tajovského akademik, profesor a rektor Univer-

zity Komenského Igor Hrušovský (1907 – 1978), zomrel v roku 1940 v Bratislave. Hoci Jozef Gregor-Tajovský pobudol v Trnave len krátko – v rokoch 1900 – 1901, naše mesto nesporne obohatilo jeho inšpiračné zdroje, a tým aj slovenskú literatúru. Trnava si spisovateľa Jozefa Gregora-Tajovského pripomína názvom ulice v časti Prednádražie. ■

¹⁴ In: Tajovský: Dielo II, 1953, BA: vyd. Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, s. 186; https://zlatyfond.sme.sk/dielo/19/Tajovsky_Umrel-Tomasik/1#ixzz6wiCBuVPB

Veronika Slneková-Plesníková, do tlače pripravil (mj). Foto: zo záhrady Spravodlivých, zdroj: yadvashem.org

K osudom židovskej komunity v Trnave v rokoch 1938 – 1945 ..... 22. časť

U väčšiny obyvateľov prevládala vo vzťahu k Židom ľahostajnosť a apatia. Bola vojna a ľudia sa viac sústreďovali na seba a na svoje problémy. Nie je pravdepodobné, že by sa nezasiahnuté skupiny – diváci, ponáhľali na pomoc cieľovej kategórii – obetiam, pretože každá zo skupín mala svoje vlastné problémy, pre ktoré sa ťažko hľadal spoločný menovateľ.

O to viac bol tento jav výraznejší v téme o ktorej hovoríme, keďže kontakt so Židmi, stýkanie sa s nimi, či nebudaj priateľenie bolo striktné zakázané. Najmä po salzburských rokovaníach takýchto ľudí režim sústavne zastrašoval a dobová propaganda ich označovala ako „bielych Židov“ stupňujúc voči nim útoky a označujúc ich za „najšpinavších zradcov slovenskej ideológie“, čo zvyšovalo tlak na getoizáciu Židov.¹ V súvislosti s deportáciami 1942, konkrétne s meniacim sa výkladom zaistených Židov – príslušníkov a sympatizantov ľavicových strán v liste ministri vnútra zaznamenal okresný náčelník O. Kutlík nevinnú poznámku, že „ešte nebolo posiaľ prípadu, aby sa zo zaistených Židov ešte časť nebola prepustila. Takéto pokračovanie ovšem vyvoláva u obecnstva zbytočné upodozrievanie a často i ostrejšiu kritiku“, nie ovšem

kritiku voči zaobchádzaniu so Židmi, ale presne naopak kritiku mäkkosti či nedostatočnej tvrdosti úradov.² A to bolo v auguste 1942! Prípadná pomoc alebo prejavy solidarity voči Židom sa kriminalizovali a hodnotili ako nepria-

teľský čin voči štátu a národu, čo nesporne eliminovalo alebo aspoň neutralizovalo prípadný nesúhlas obyvateľov s antisemitskou politikou vlády.³ Za pomoc Židovi síce na Slovensku nehrozil hrdelný trest, predsa len na základe nariadenia ÚŠB

¹ Trnavské noviny, 7. 9. 1940.

² MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 155, Prez. DI-735/1942, Židovské veci.

z 24. 4. 1942 režim trestal tých, ktorí pomáhali Židom, dodaním do tábora v Ilave bez predbežného súhlasu ÚŠB. V roku 1944 už pomoc Židom znamenala aj ohrozenie vlastného života. V lete 1942 nariadilo Prezídium ministerstva vnútra – ÚŠB okresným úradom uskutočniť prehliadky lesov, chát, samôt, zanedbaných tehelní, lomov, opustených búd a podobných miest s „cieľom zistenia, či sa tam neskrývajú Židia a protištátne živly“. Odhalení Židia mali byť okamžite dopravení do pracovných stredísk, ale do celej akcie boli zainteresovaní aj majitelia spomínaných objektov, ktorí mali byť pri razii nápomocní a ústretoví, a to aj tým, že sami mali na takéto miesta vo svojom vlastníctve upozorniť. Za neupovedomenie bezpečnostných orgánov totiž majiteľovi hrozila pokuta vo výške až 10 tisíc Ks, resp. uväznenie v ilavskom tábore.⁴ Keď 10. 8. 1942 na dvore OÚ v Trnave zhromaždili niekoľko Židov s cieľom ich transportovania do koncentračného strediska v Žiline, prišiel Rudolf Holleš, ktorý išiel

bez povolenia za Židom Emilom Fürstom a rozprával sa s ním, z čoho sa podľa žandárskej stanice dalo vyrozumieť, že E. Fürst žiada od R. Holleša, aby zaňho intervenoval a zabránil jeho deportovaniu. R. Holleš bol priamo na mieste pokutovaný pokutou 100 Ks.⁵ Treba vziať do úvahy, že vojna utlmila a otupila schopnosť ľudí vcítiť sa do utrpenia iných, upriamila ich pozornosť na vlastné prežitie, zaistenie jedla a existencie, čo spolu so všadeprítomnou antisemitskou propagandou mohlo u divákov vyvolávať dojem, že to, čo sa Židom deje, je vlastne normálne a nemusí ich to ani zaujímať. Takéto uvažovanie silnelo aj vďaka tomu, že diváci sa nemali stať svedkami židovského utrpenia. Preto ten dôraz kladený na getoizáciu a zákazy vzájomného stykania sa, aby situácia obetí nevyvolávala a nezbudila u divákov nežiaduci súcit. Preto boli Židia v mesiacoch a obciach zhromažďovaní a nakladaní do dobytčiarok pod prísny zákazom vychádzania divákov na ulicu. Neboli to cel-

kom úspešné opatrenia – diváci nemuseli byť očitými svedkami, aby si uvedomili, že Židia kamsi miznú. Susan Sturc Lederman (1937) vo svojich spomienkach konštatuje, že celá jej rodina prežila holokaust vďaka pomoci nežidov, bez nej by bolo prežitie prakticky nemožné. Pomohlo, že otec mal dobrých priateľov, ktorí boli ochotní pomôcť (zháňali falošné doklady, bezpečné bývanie, ale prinášali hlavne potrebné informácie, ktoré im umožnili varovať aj príbuzných).⁶ Nemusela to byť len pomoc priateľov, ktorá pomohla prežiť – niekoľkým tisícom Židov sa podarilo ilegálne ujsť za hranice do relatívne bezpečného Maďarska, ukrývať sa na vidieku, v horách i mestách, mnohí žili s falošnými dokladmi – počet zachránených by nebol taký, nebyť pomoci nežidov. Je ťažké odhadovať motívy ľudí, ktorí pomáhali, či už jednoducho súcitili s obeťami, pocítovali prirodzenú potrebu pomôcť človeku v núdzi, ale mohli to byť aj zistné dôvody, ak dostali za pomoc zaplatené. Niektorí chceli zachrániť

³ KAMENEC, Ivan. Modifikácia prístupov slovenského obyvateľstva k takzvanému riešeniu židovskej otázky v rokoch 1938 – 1945. In: *Židia v interakcii II. Zborník prednášok z konferencie Židia v interakcii II 10. – 11.12.1998* a zo seminára *Vznik a existencia VI. robotného práporu* 6. 5. 1999. Bratislava: Inštitút judaistiky UK, 1999, s. 46 – 47. V tomto duchu bola sformulovaná sťažnosť na hasičský zbor v Trnave z októbra 1940, kde vraj dávajú prednosť Židom pre árijcami. Veliteľ dobrovoľného hasičského zboru M. Brucker a jeho zástupca V. Pankiewicz „dávajú pred árijskými šoférmi prednosť židovi Dežovi Winterovi pri jeho jazdách so striekačkami tým, že nechajú žida Wintera riadiť vždy vedúcu striekačku... V hasičskom dome má žid Winter všade prednostné právo i doteraz, cez to, že bol už i zboru vylúčený... prichádza i doteraz do veliteľskej kancelárie, kde sa voľno a bez prekážky pohybuje. Tu s veliteľom a jeho zástupcom vedie tajné rozhovory.“ Okresná hasičská jednota argumentovala, že „DHS (Dobrovoľný hasičský zbor – V. S.) hneď na začiatku boja proti židom svojich židovských členov vylúčil a títo výzbroj i výstroj odovzdali“, ale Židov využívali dočasne v rámci ich nútenej pracovnej povinnosti, ale aj to už bolo ukončené, takže celé obvinenie je už irelevantné. SNA, fond MV, č. k. 1179, 183483/1940. Časopis *Slovenská Pravda* – rubrika *Všimli ste si* – o Trnave. ÚŠB vyšetrovala sladmajstra Prvej trnavskej sladovne J. Šmaka, pretože sa uňho mali schádzať Židia, aby počúvali rádio, čo žandárska stanica nepotvrdila, lebo sa to nedalo zistiť, keďže J. Šmak tvrdil, že „nemá žiadne spolky si Židmi, nakoľko má dobré zamestnanie, nemôže byť spoločníkom so Židmi. Udal, že síce rádio počúva, ale nikdy nie v spoločnosti iných ľudí a hlavne nie Židov“. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 131, Prez. 2573/1940, Prvá trnavská sladovňa, počúvanie rádia. Pavla Egelhargta obvinili z toho, že požičiava knihy Židovi Danielovi Eislerovi. Nakoniec vysvitlo, že knihy si požičiava manželka D. Eislera, ktorá je „árijka“ a manžel jej robí iba posla. D. Eisler aj P. Engelhart dostali pokutu 100 Ks za nedovolený styk so Židom, resp. árijcom. MV, ŠAB, PT, fond. OÚT, č. k. 417, Priest. 1731/1943.

⁴ MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 155, Prez. D1-755/1942, Protištátne živly a Židia, ukrývanie – razia.

⁵ MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 416, Priest. 2203/1942.

⁶ PREIL, Joseph, J. *Holocaust Testimonies: European Survivors and American Libertors in New Jersey*. Holocaust Resource Foundation for Kean University, 2001, s. 243. Susan Sturc Lederman sa narodila 28. 5. 1937 v Bratislave v pobožnej židovskej rodine, rodičia boli vzdelaní, otec bol tlačiar, doma hovorili po nemecky. S Trnavou ju spája to, že v nej žili jej starí rodičia, rodičia jej mamy, ktorých navštevovala. V roku 1943 ju v Trnave dokonca pokrstili. Rodičia sa skrývali. Susan sa ujala bratislavská maďarská rodina. Ako Susan píše, mala šťastie, že bola blondína s modrými očami a hovorila po maďarsky, rodičia ju navštevovali raz do mesiaca.

konkrétne osoby – priateľov, príbuzných, bývalých obchodných partnerov, zamestnávateľov či zamestnancov. Napriek tomu, že sa záchranca dostával do sporu s jurisdikciou, pritom nemusel pociťovať odpor voči režimu, ale na druhej strane mohla byť záchrana motivovaná a vyplynula práve zo záchrancovho politického odporu k režimu.⁷

Sociálni psychológovia hovoria o päťstupeňovom procese, ktorým sa diváci menia na záchrancov:

1. uvedomiť si, že je niečo zlé,
2. vysvetliť si to tak, že niekto potrebuje pomoc,
3. prevziať zodpovednosť za jej poskytnutie,
4. zvoliť druh pomoci a 5. uskutočniť ju.⁸ Pomoc poskytnutá Židom mohla byť jednorazová (príležitostná), teda relatívne bezpečná, spočívajúca napr. vo varovaní obete pred nebezpečenstvom, poskytnutí rady, oblečenia, jedla, peňazí alebo odvoz taxíkom smerom k hranici s Maďarskom, na čo spomína R. Vrba či G. Sidonová (Vrbová), hoci za odvoz zaplatili.⁹ G. Sidonová (Vrbová) vo svojich spomienkach napr. uviedla, že rodinný priateľ, pán Pavelka rodinu upozornil na deportácie, na pripravovaný rodinný transport, vďaka čomu spolu s mamou a otcom ušli do Maďarska. Pán Pavelka sa na scénu jej pamätí dostal ešte v novembri 1944: „Rýchlo som číslo našla a zavolala mu. Prekvapilo ma, že má radosť, že ma

počuje a okamžite mi ponúkol pomoc. Spýtal sa ma, koľko peňazí potrebujem. Povedala som mu sumu, bez ktorej by som sa podľa svojich odhadov nezaobišla a on povedal, že mi tie peniaze môže dať... Nemohla som uveriť, že mám také šťastie a veľmi ma to dojalo. Otec vkladal svoju dôveru do pána Pavelku oprávnene“.¹⁰

Pre záchranca podstatne náročnejšou a nebezpečnejšou formou pomoci bola dlhodobá pomoc Židovi, teda ukrývanie Žida, židovskej rodiny či celej skupiny Židov. Ukrývanie Žida bol nezákonný čin. Záchranca táto situácia okamžite postavila proti rodine, priateľom či susedom dodržiavajúcim zákon, zmarila nádej na žitie normálneho života a znamenala prevzatie zodpovednosti za život a prežitie nie-

koho iného, vo väčšine prípadov úplne cudzieho a neznámeho. Motivácia záchrancov pri zachraňovaní Židov mohla byť rozličná, ale základnou zostáva ich morálna výbava – úcta voči druhému či zmysel pre spravodlivosť. Nezostali pasívni, ak sa ocitli pred konfliktnou voľbou. Pomáhali z presvedčenia, že treba pomôcť, čo mohlo byť podčiarknuté aj ich vierou. Riadili sa náboženskými pravidlami preferujúcimi posvätnosť života. V niektorých prípadoch hral úlohu aj ich súcit s obeťami.¹¹ Časť záchrancov patrila do skupiny judeofilov (filosemitov), ktorí pociťovali zvláštnu náklonnosť k Židom ako skupine alebo k určitým Židom, čo mohlo mať veľa príčin (židovskí kamaráti, mohli robiť šábes gojov, mať nejakú pozitívnu skúsenosť so Židom).¹² Ďalšiu

⁷ Psychológiu záchrancov, ich motívy a modely správania spolu s ich príbehmi analyzuje FOGELMANOVÁ, Eva. Svědomí a odvaha. Záchránci Židů za holocaustu. Praha: Volvox Globator, 1999.

⁸ FOGELMANOVÁ, ref. 7, s. 43.

⁹ W. Rosenberga (R. Vrba) odviezol taxikár do Serede a v cieľovej stanici si od neho vypýtal štyristo korún. „Bol to pre oboch nepríjemný okamih. Vytiahol som svoje dve stovky a podal mu ich. Chvilu sa na mňa smutne díval, škrabal sa po hlave, ťahal sa za fúzy a potom s mohutným vzdychom povedal: „Radšej si polovicu nechaj. Budeš ich potrebovať. Napíš mi odkaz pre matku, môže to neskôr vyrovnáť.“ Nebol to Žid, ale určite to bol priateľ. Chcel som sa mu poďakovať, bol už ale späť v aute a kým som našiel správne slová, rýchlo odchádzal. Svoje poslanie, preňho to bolo nebezpečné poslanie, splnil.“ VRBA, Rudolf. Utekli jsem z Osvětimi. Praha: Sefer, 2007, s. 26 – 27.

¹⁰ VRBOVÁ, Gerta. Komu veriť, koho oklamať. Praha: GpluS, 2008, s. 134. „Povedal mi, že priniesol tridsať tisíc korún a že dúfa, že mi pomôžu. Jeho štedrosť ma dojala. Bolo to viac než dosť, aby som za to zohnala falošné doklady, cestovné povolenie a ďalšiu pomoc, ktorú som potrebovala... Pán Pavelka začal byť trochu nesvoj a povedal, že dúfa, že sa so mnou a našou rodinou zas skoro stretne, lebo vojna už iste skoro skončí. Tiež ma uistil, že všetky veci, ktoré sme u neho nechali (okrem iného aj striebro a mamičkiné šperky), sú v bezpečí.“

¹¹ FOGELMANOVÁ, ref. 7, s. 127 a n..

¹² FOGELMANOVÁ, ref. 7, s. 141 a n..

skupinu záchrancov sociológovia označili termínom „zaintereso- vaní profesionáli s odstupom“. Do nej patria diplomati, lekári, ošetrovatelky, sociálni pracov- níci, ktorí pomáhali v rámci svojich profesionálnych intencií, všeobecne patrili k odporcom režimu a spravidla si od obetí udržiavali emocionálny odstup. K poslednej kategórii záchrancov patria záchrancovia v ilegálnych organizáciách.

Záchrancovia predstavujú hete- rogénnu skupinu nielen vzhľa- dom na motiváciu svojich aktivít, ale aj vzhľadom na svoje ekono- mické, spoločenské pomery, vek, pohlavie, vzdelanie, povolanie, profesiu, vierovyznanie či politic- kú orientáciu.

Je preto smutné a takmer depri- mujúce, že práve k tejto kategórii existuje najmenej materiálu. Záchrancovia občas prebles- kujú spomienkami Židov, ktorí prežili holokaust. V archívnych písomnostiach sa objavujú iba v súvislosti s prekročením lityry zákona, teda tak ako v prípade A. Horvátha (1908) z Abraháma, u ktorého gardisti pri domovej prehliadke našli ukrývajúcu sa „Židovku Fürstovú z Trnavy“. 21. 7. 1942 bol preto dodaný do Ilavy.¹³ Mária Fričová zo Sládkovi- čovej 6 od 15. 9. 1942 skrývala vo svojom byte piatich Židov: Júliusa Székelyho, jeho manželku Bertu a ich syna Ervína, ako aj Ľudovíta Fleischhackera a jeho manželku Ruženu. Odhalili ich 10. 6. 1943. Židov okamžite dopravili do pracovného tábora v Seredi a M. Fričovú do Ilavy.¹⁴ Záujem o záchrancov sa zdvihol hlavne po procese s A. Eichman- nom. Brutálne svedectvá v Eich- mannovom procese boli akýmsi signálom k vytrvalému hľada-

niu svedectiev ľudskej dobroty, akoby ľudia potrebovali cítiť, že ľudské srdce nie je len zlé.¹⁵ Izra- elský parlament ešte v roku 1953 schválil zákon o vyznamenávaní Spravodlivých medzi národmi – Chasidei umot haolam – neži- dov, ktorí riskujú svoj život a nezištne, bez nároku na odme- nu, pomohli v období holokaustu zachrániť život Žida.

Trnavskí Spravodliví medzi národmi

Ján Čapoš z Kátloviec bol od detstva kamarátom trnavského lekárnik Aladára (Adalberta) Mamberga (po vojne si meno zmenil na Vladimír Kopecký), ale zároveň pracoval v továrni na rafinovanie alkoholu, ktorú v Kátlovcich vlastnili Aladárovi rodičia. V roku 1942 Aladára ako výnimkára síce nedeportovali, v roku 1944 bola však už situácia iná, preto s manželkou Magdalé- nou najprv sadli na bicykle a celé týždne až do zimy jazdili hore- -dolu po Slovensku, aby unikli zatknutiu. Keď bola zima nezne- siteľná, išli priamo do Kátloviec – k J. Čapošovi. Okamžite sa ich ujal, postavil im bunker vedľa chlievika a vzorne sa o nich aj s celou svojou rodinou staral. Hoci mu najprv za jeho pomoc platili, aj keď sa im peniaze mi- nuli, vytrvalo pomáhal ďalej. V úkryte zostali až do oslobode- nia. Vyznamenanie mu Jad Va- šem udelil v roku 1994. Staré kamarátstvo pomohlo aj Fleischhackerovcom z Trnavy. Ervín Fleischhacker mal v Bá- honi dobrého kamaráta Michala Nemčoviča. Keď sa ten v roku 1944 dozvedel, že rodine hro- zí nebezpečenstvo, poslal po Ervína, Ester a ich dcérku Evu kónský povoz, aby zbytočne neriskovali cestu verejnou do-

pravou a pripravil im úkryt na povale svojho domu – uprostred povaly vybudoval izolovaný priestor tvorený dvoma stenami, ktorý maskovali tým, že k jednej zo stien navŕšili obilie. V dome ich ukývali až do oslobodenia. Nemčovičovci titul získali v ro- ku 1994. Motívom mohlo byť aj novovzniknuté priateľstvo. V ne- ďalekom Bielom Kostole prideliili Júliusovi Mihálikovi pozemky bratov Reichovcov spolu s bytom v susedstve riaditeľa statku Armí- na Neumanna (po vojne Novák), ktorého v roku 1942 chránila výnimka. Obe rodiny spolu veľ- mi dobre vychádzali, preto, keď Neumannovcom hrozila v roku 1944 deportácia, J. Mihálik oslo- vil svojho brata Daniela z Dolnej Krupej a spolu našli A. Neuman- novi prácu u miestneho gazdu. Pracoval ako robotník na statku, jeho manželka Margita zas ako kuchárka. V krčme sa vraj zvykol gazda vychvaľovať, akých usilov- ných pomocníkov získal. Ani ne- tušil, že dal prácu Židom. To sa dozvedel až po skončení vojny. J. Mihálik dostal vyznamenanie v roku 1997. Motívom však mohla byť aj láska. Zoznámili sa v roku 1938 v Bratislave – Margita Ruz- senszská a MUDr. Ivan Márton, lekár Štátnej nemocnice v Tr- nave. Boli do seba zamilovaní, ale svadba kvôli protizhidskej legislatíve neprichádzala do úva- hy. V roku 1942 získal I. Márton ako lekár výnimku, ktorá chrá- nila aj jeho rodičov. Keď sa však v roku 1944 ocitol v ohrození, M. Ruzsenszská ho ukryla vo svojom bratislavskom jednoizbovom byte spolu s Ivanovou mamou Irmou, jej sestrou Elizabetou a ot- com Alexom, bývalým lekárom a zachránila im tak život. Pred koncom vojny sa zobrali. Pani Mártonová získala titul Spravod-

¹³ MV, ŠAB, PT, fond. OÚT, č. k. 155, Prez. D1-829/1942, Gardisti z Trnavy – hlásenie.

¹⁴ MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 162, Prez. D1-112/1943, Zaistenie Židov v pracovných strediskách.

¹⁵ FOGELMANOVÁ, ref. 7, s. 227.

livého v roku 1994 in memoriam, zomrela tri roky pred tým. Motívom záchrancu bola ale vo všetkých prípadoch snaha pomôcť. MUDr. Elemér Nemeč sa po viedenskej arbitráži presťahoval z Užhorodu do Trnavy. V Trnave získal miesto prednostu gynekologického oddelenia v Štátnej nemocnici. V Užhorode sa začal aj príbeh rodiny Grünfeldovcov. Keď manžela povolali na nútené práce, rozhodla sa Karla Grünfeldová s dcérkou Erikou ujsť z Maďarska na Slovensko. Do jesene 1944 sa túlili po Slovensku, a keď bola situácia neúnosná, spomenula si Karla na svojho pôrodníka MUDr. E. Nemca a obrátila sa na neho so žiadosťou o pomoc. Nezaváhal ani na chvíľu. Karlu najprv hospitalizoval, neskôr jej našiel prácu kuchárky a slúžky v kresťanskej rodine. Keď Karlu ktosi udal, že je Židovka, zaručil sa za ňu argumentujúc, že ju pozná ako ženu katolíčku. Po vojne vysvitlo, že nebola jediná, komu E. Nemeč nezištne pomáhal, poskytnutím liekov či lekárskej pomoci. Spravodlivým ho uznali v roku 1994. Alici Szuránovej a jej matke poskytla v roku 1944 úkryt Mária Pekarovičová z Trnavy, dcéra poľnohospodárskeho robotníka zamestnaného na statku Aliciných starých rodičov. Zachránila sa však nakoniec len Alica. Jej matka sa totiž rozhodla v jeden relatívne pokojný večer navštíviť svojich rodičov, kde ju zastihla razia. Starých rodičov a mamu deportovali. M. Pekarovičová je Spravodlivou od roku 1987. Okrem Alice a jej mamy ukryvala aj rodinu Sonnenfeldovcov, ktorá ušla z Rakúska. Michal Toman bol hájnikom a správcom loveckého kaštieľa baróna Leonardiho v Šaríi (dnes

Blatné pri Senci). V kaštieli ukryl postupne osem Židov, medzi nimi aj rodinu Adlerovcov z Trnavy. Do úkrytu prišla najprv Anna, ktorá ušla v roku 1942 do Maďarska a po návrate na Slovensko sa musela skrývať, za ňou potom aj jej rodičia Alica a Heinrich Adlerovci, jej strýko a aj jej priateľ (a budúci manžel) Dr. František Pollák (po vojne Palko). Barón Leonardí o ich ukrývaní vedel a nič nenamietal, snád' aj preto, lebo jeho manželka bola pokrstená Židovka z piešťanskej rodiny Winterovcov. Keď sa rozšírila správa, že Nemci budú hľadať Židov a neobídu ani kaštieľ, Tomanovci ich ukryli v lese, v búdke, kde skladovali krmivo pre zvieratá. Hoci dúfali, že pôjde o prechodné, najviac niekoľkodňové riešenie, v lese prežili sedem mesiacov. Na zimu im vybudovali bunker s peckou, ktorá topila sneh slúžiaci na pranie a umývanie. Príbeh mal doslova dramatický záver: Sovietski vojaci Tomanovcov takmer zastreli ako kolaborantov. H. Adler, ovládajúci ruštinu, im v tom stihol v poslednej chvíli zabrániť, vložiac im, že sú to naopak ich záchranovia. Spravodlivými sú od roku 1997. Ďalšia vyznamenaná z Trnavy, Valéria Nižňanská-Czánová je nositeľkou titulu Spravodlivého od roku 1992. Holokaust ju zastihol ako študentku trnavského gymnázia. V roku 1942 sa jej podarilo zaobstarať „árijské“ doklady svojmu priateľovi Richardovi Slávikovi, ktorý vďaka nim ušiel pred deportáciou do Prešova, kde žil až do septembra 1944. Keď sa vrátil do Trnavy a zaklopal na dvere, Valéria a jej rodičia nezaváhali a ukryli ho. V roku 1942 Valéria ponúkla svoju pomoc aj ÚŽ. Získala adresy skrývajúcich sa Židov, nadviazala

s nimi kontakt, navštevovala ich, nosila im jedlo, lieky a potrebné informácie. Keď vo vyprázdnenej židovskej škole na Paulínskej ulici zhromaždili nevládných starých Židov, o ktorých sa nemal kto postarať, spolu so spolužiačkou Matuškovou ich denne navštevovali, umývali ich, podávali im lieky a robili „spojku“, za čo si vyslúžili označenie „biele Židovky“. Helenu Löwingerovú (neskôr Chana Gadová) z Trnavy zachránila rodina Pašekovcov a Snopekovcov. V roku 1942 sa jej manželovi podarilo ujsť do Maďarska. Helenu ukryli najprv v dome Jána Snopeka. Skrýšiu jej urobili medzi úľmi včiel, kde by nikto nepredpokladal úkryt. Keď sa ozimilo, presťahovali ju do domu dcéry Emílie, vydatej za Jána Pašeka. Emília po večeroch šila a Helena jej pri tom asistovala. V roku 1943 pomohli Helene ilegálne ujsť za manželom do Maďarska, kde sa im v novembri 1943 narodil syn Aron. Vojnu celá rodina prežila. Pašekovci poskytli úkryt aj iným Židom z Trnavy: v priestore vytvorenom dočasnou stenou, vchod do ktorého maskovali skriňou, ukryvali Emanuela Grünwalda, Alojza Adlera a Jolanu Ungarovú. Pri jednej z razíí však Nemci a HG úkryt objavili a v ňom našli A. Adlera, ktorého okamžite deportovali (zahynul po oslobodení cestou domov). J. Pašeka dobili tak, že lekár mu do správy dokonca napísal, že je nespôsobilý pre deportáciu. Zomrel ešte pred skončením vojny. J. Ungárová a E. Pašeková zostali aj po vojne priateľkami. V roku 1992 Jád Vašem udelil obom rodinám vyznamenanie Spravodlivých medzi národmi.¹⁶ ■

(pokračovanie nabadúce)

¹⁶ Všetky príbehy sú z rukopisu pripravovanej encyklopédie Spravodlivých medzi národmi zo Slovenska. Rukopis mi láskavo poskytol prof. PhDr. P. Mešťan, DrSc., riaditeľ Múzea židovskej kultúry SNM v Bratislave.

Simona Jurčová, *Západoslovenské múzeum v Trnave*

Ružový park a Emmerova vila

Ružový park je názov menšieho mestského parčíka v centre Trnavy medzi Streleckou ulicou a potokom Trnávka až po Kollárovu ulicu. Uprostred zelene v sezóne rozvonievajú rozkvitnuté ruže rôznych farieb. Mladšia generácia Trnavčanov už nevie, že v istom období tam ruže nekvitli a približne dnešní päťdesiatnici sa možno rodičov pýtali, prečo sa ten park volá ružový, keď je zelený. Asi v osemdesiatych rokoch minulého storočia tam totiž nastala zmena, ktorú by sme dnes odborne nazvali revitalizácia a ružový sad bol zrušený. V dávnejšej minulosti bol však dnešný park súčasťou záhrady, na ktorej bol postavený záhradný pavilón, a preto je ich história úzko spätá.

V 18. storočí sa o Trnave hovorilo ako o meste obkolesenom záhradami. Aj za južnými hradbami vedľa Dolnej brány sa nachádzala záhrada konviktu Adalbertínium, ktorý patril ku komplexu Trnavskej univerzity. Na mape prvého vojenského mapovania z poslednej tretiny 18. storočia je už jasne zakreslený aj pôdorys murovanej stavby – letohrádku (ešte nedávno sídlo Kalokagatie).¹ Po presune univerzity do Budína (1777) sa objekt so záhradou dostali do súkromného majetku.

Na základe historického výskumu Z. Rábikovej bol majiteľom objektu začiatkom deväťdesiatych rokov 18. storočia Ján Gerometta. Tento trnavský mešťan, pôvodcom z rodiny talianskych prisťahovalcov v Uhorsku², platil v r. 1792 daň vínnu pivnicu, od r. 1793 už aj za hostinec. V roku 1810 predala vdova po Jánovi Geromettovi Mária Miorino záhradu s objektom Michalovi Leinerovi, no ten ju začiatkom r. 1811 prepustil aj s hostinským právom Františkovi Scherymu. František Schéry úspešne podnikal v súkenníctve a záhradu s domom vlastnil do r. 1830. Po smrti Schéryho získal dom so záhradou Ján Kamennar s manželkou Teréziou Červinkovou.³

Trnavčania ešte v polovici 20.

Záhon v Ružovom parku, pohľadnica okolo r. 1960, zdroj: zbierka ZSM

Záhrada Emmerovho domu v r. 1925, letecký pohľad, zdroj: zbierka ZSM

¹ SMOLÁKOVÁ Mária. Bývalý záhradný pavilón na Streleckej ulici. In: *Pamiatky Trnavy a Trnavského kraja 21*. Zborník zo seminára konaného dňa 7. 12. 2017. Trnava 2018. ISBN 978-80-972798-1-3.

² Ján B. Gerometta bol pôvodne obchodník s farbami v Trnave s rodinnou väzbou na Geromettovcov usadených v Soproni. In: ADAMČÍK, Tomáš. *Žilinská rodina Geromettovcov*. Príspevok na odbornej konferencii Žilina 1321 – 2021 v dňoch 17. – 18. 6. 2021 v Žiline.

³ Historický výskum Zuzany Rábikovej v štúdiu SMOLÁKOVÁ Mária: cit. Dielo, s. 11 – 18.

storočia nazývali objekt Emmerova vila. Ignác Emmer (starostom Trnavy v r. 1865) si vzal v r. 1844 za manželku dcéru Jána Kamenára Máriu a majiteľom vily sa stal po r. 1860.⁴ Ich syn, právnik Kornel Emmer, urobil kariéru vo vysokej politike v Budapešti, tam sa oženil a usadil. Začiatkom 20. storočia spísal závet, že odkáže vilu so záhradou mestu Trnava a Trnavčanom na kultúrne účely.⁵ Podmienkou bolo, aby jedna z trnavských ulíc niesla jeho meno. A preto sa ulica od evanjelického kostola smerom k nemocnici volala Emmerova, a to nielen prv desaťročia končiacej monarchie, ale i v rokoch prvej ČSR, keď sa maďarské názvy ulíc menili na slovenské. Kornel Emmer zomrel v roku 1910, ale jeho manželka bola majiteľkou domu a záhrady až do svojej smrti v roku 1944. V testamente však rešpektovala a splnila manželovo pranie, ktoré sa týkalo majetku v Trnave. V čase vojny sa zrejme vybavenie dedičstva odložilo.

Generačné i politické zmeny vo vedení mesta počas slovenského štátu, ale isto aj iné faktory spôsobili, že sa informácia o dedičstve načas z povedomia radných vytratila. Mesto po vojne viedla už úplne iná generácia Trnavčanov a na testament sa takmer zabudlo. V roku 1946 sa postupne začali využívať v meste prázdne budovy a opustené pozemky. Mestská rada sa zaoberala aj využitím opusteného Emmerovho domu. Až pripravená rekonštrukcia, do ktorej by mesto vložilo vlastné financie, prinútila radných zamyslieť sa nad vlastníctvom objektu. Pred konfiškáciou, ktorá bola v takýchto prípadoch po vojne bežným postupom, upozornil starší trnavský právnik na existenciu testamentu, podľa ktorého by mesto malo objekt s pozemkom právoplatne nadobudnúť dedič-

⁴ Ref. 3

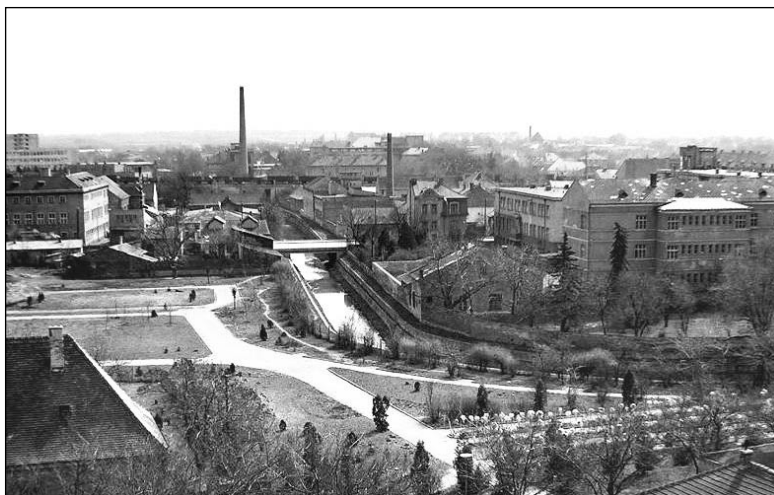
⁵ Však v prípade, že umrie skôr ako jeho manželka.

Záhrada Emmerovho domu s múrom od Streleckej ulice, pohľadnica z prvej polovice 20. storočia, zdroj: Štefan Magula

Verejný park niekedy medzi r. 1957 – 1959, pred výsadbou ruží, zdroj: internet

Pohľad na Ružový park z výšky (možno z Hotela Karpaty) asi v r. 1968, zdroj: internet

stvom.⁶ Poslednou majiteľkou bola Emmerova manželka, ktorá spísala 27. 7. 1942 testament, aby bol po jej smrti dom ponechaný mestu Trnava. Osemdesiatpäťročná pani Emmerová zomrela 6. mája 1944 a testament bol odvtedy v rukách maďarského testamentárneho vykonávateľa. Na to, aby sa celá vec s dedičstvom vybavila v prospech mesta Trnava bolo treba uhradiť len poštové náklady.⁷

V roku 1946 riešilo ešte mesto odpredaj úrody ovocných stromov v Emmerovej záhrade verejnou dražbou. Takto získané financie mali byť použité na opravu vily.⁸ Opravy objektu ako aj rozdelenie pozemku na budovu s menšou záhradou a verejný mestský park nastali až po vysporiadaní vlastníckych pomerov. Po rekonštrukcii v roku 1947 fungoval Emmerov dom ako Domov odpočinku – teda starobinec. V roku 1952 vystažovali starcov z Emmerovej vily do Kopplovho kaštieľa⁹ a budovu pripravili do užívania pionierom, ktorým začala slúžiť v roku 1953. V tomto období sa záhrade začalo hovoriť Pionierska záhrada. Jej časť bola neskôr odčlenená a upravená, ovocné stromy nahradili nové okrasné stromy a kríky, musel byť odstránený múr, ktorý oddeľoval záhradu od Streleckej ulice, od Námestia SNP a na úseku kontaktu s Kollárovou ulicou, aby bol budúci park voľne prístupný a priechodný.

V roku 1957 mesto sprístupnilo túto upravenú časť pozemku ako verejný mestský park.¹⁰ Mal výrazne nižšie položený terén ako námestie na západnej stra-

Vysádzanie kvetinového záhona, šesťdesiate roky 20. storočia, zdroj: internet

V Ružovom parku, fotografia s datovaním 4. 6. 1961, zdroj: D. Ondrušková

ne a Strelecká ulica na severnej, čo bolo zrejme pozostatkom po dávnej obrannej priekope za hradbami. Najskôr bol park len zelenou plochou s trávnikmi a štrkom vysypanými chodníkmi, pričom tok potoka Trnávka bol ohradený plotom z pletiva. Nie-

kedy na prelome päťdesiatych a šesťdesiatych rokov 20. storočia sa zmenil vzhlad parku, boli v ňom vysadené ruže, podľa čoho dostal názov Ružový park.¹¹ Pri vstupe od dnešného Námestia SNP bola v lete výsadba v kvetinovom kruhu zachytenom na dobovej

⁶ Rada MNV v Trnave poverila Dr. Štefana Schiffera, bývalého mestského právnik, aby podal informáciu, čo by bolo pre MNV výhodnejšie – získať Emmerov dom konfiškáciou či dedičstvom. Ten informoval, že manželka Emmerovci spravili spoločný testament, podľa ktorého dedí majetok kto zostane – teda ovdovie. „V prípade, že manželka neurobí testament, prejde všetok majetok do rúk mesta Trnavy – ide o dom so záhradou 3 uhorské jutrá a 1 roľa v susedstve mestského trhoviska.“ In: Štátny archív v Trnave, MÚ Trnava. Zápisnice Rady MNV, kartón 23, kniha 110, rok 1946, uznesenie č. 3037

⁷ Ref. 5

⁸ Štátny archív v Trnave, MÚ Trnava. Zápisnice Rady MNV, kartón 23, kniha 109, rok 1946, uznesenie č. 1478

⁹ Informácia sa spomína v súvislosti s presunmi inštitúcií do objektu s kaviarňou Európa. In: Štátny archív v Trnave, MÚ Trnava. Zápisnice Rady MNV, kniha 129, zápisnica z 21. 2. 1952

¹⁰ Štátny archív v Trnave, MÚ Trnava. Zápisnice Rady MNV, kartón 35, kniha 133, rok 1957, Zápisnica z 27. 8. 1957: „Na úseku údržby mesta bola dokončená úprava Pionierskej záhrady a daná do užívania obyvateľom ako verejný park.“

čiernobielej pohľadnici. Vstupy do parku (aj zo Streleckej ulice) boli ozdobené rovnakými žardinierami, v lete ozdobenými kvetmi. O ruže sa musel neustále ktosi starať, na zimu boli zabezpečované proti mrazu. A možno práve to bolo aj za neskorším rozhodnutím o zmene úpravy Ružového parku na park so zelenými plochami, inou orientáciou chodníkov s lavičkami, keď bolo vybudované aj minigolfové ihrisko. Nachádzalo sa na ploche susediacej s plotom Pionierskeho domu. Takúto úpravu mal park asi koncom sedemdesiatych a v prvej polovici osemdesiatych rokov. Ruže sa do parku neskôr vrátili, no kompozícia výsadby bola už iná. Takto park poznáme i dnes.

Vila so svojou menšou záhradou bola dlhé roky využívaná na aktivity detí ako Pioniersky dom, neskôr ako Kalokagatia – centrum voľného času. Z časti pôvodnej Emmerovej záhrady a z role ku Kollárovej ulici vznikol verejný mestský park pre všetkých Trnavčanov. Mesto Trnava teda splnilo želanie Emmerovcov v testamente – aby vila slúžila Trnavčanom na kultúrne účely.

Po rokoch užívania nebola stavba už v dobrej kondícii, po pamiatkovom prieskume čaká na rekonštrukciu, ktorá sa má uskutočniť v blízkej budúcnosti. Práce na revitalizácii Ružového parku sa začnú už v tomto roku. Niekdajší sľub našich predkov, že dom so záhradou bude slúžiť na kultúrne účely Trnavčanom, ktorý mesto a jeho vedenie zachovávalo celé desaťročia, bude z úcty k dedičstvu venovanom Emmerovcami i naďalej rešpektovaný. ■

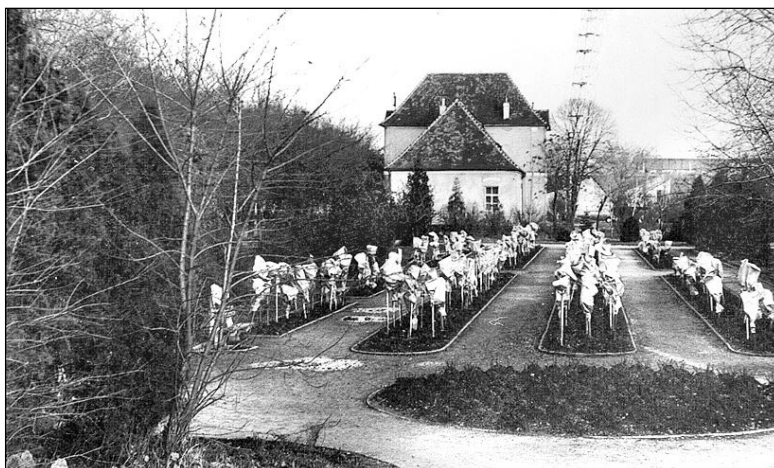
¹¹ Zatiaľ nie je známy presný rok tejto aktivity (údajne z iniciatívy Kornela Mahra), existuje fotografia zo súkromného archívu datovaná 4. 6. 1961, na ktorej je už zachytená úprava s ružami. Úprava nebola zrejme mestskou záležitosťou, ale brigádnickou iniciatívou v rámci niektorej z akcií na okrasenie mesta, pretože sa o tom nezachovala v zápisniciach mesta žiadna správa.

V Ružovom parku pri žardiniere, fotografia s datovaním jún 1966, zdroj: D. Ondrušková

Ružový park po revitalizácii, fotografia asi z osemdesiatych rokov 20. storočia, zdroj: ZSM

Ruže zabalené na zimu, zdroj: internet

Erika Juríková, Trnavská univerzita, Katedra klasických jazykov

Známi i neznámi autori starej Trnavskej univerzity LXII.

Rektor, filozof, polyglot. Tri tváre jezuitu Juraja Rajčániho

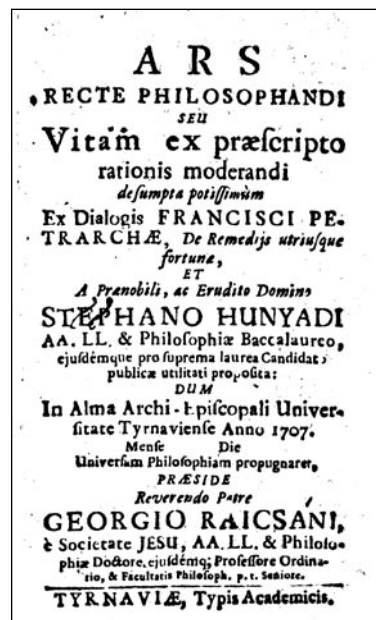
Medzi rektormi historickej Trnavskej univerzity môžeme nájsť viac či menej známe osobnosti, ktoré majú svoje miesto v slovenských encyklopédiách, dejinách literatúr rôznych národov alebo vied. Jedným z nich je v poradí dvadsiaty piaty rektor univerzity Juraj Rajčáni, ktorý bol profesorom biblických vied a teológie, ovládal viacero jazykov a vo svojej pedagogickej aj vedeckej činnosti sa venoval praktickej filozofii i etike. Jeho životné osudy sú pevne spojené s našim mestom, na ktorého pôdu sa opakovane vracal.

Rajčáni sa narodil 8. septembra 1670 v Zemianskych Kostoľanoch. Do Spoločnosti Ježišovej vstúpil ako sedemnásťročný v Trenčíne a noviciát absolvoval v Trnave. V súlade s rehoľnými zvyklosťami vyučoval dva roky gramatické triedy na jezuitských gymnáziách v Rábe a v Trenčíne, aby následne nastúpil na štúdium filozofie na Trnavskej univerzite. Už ako magister pokračoval v kariére gymnaziálneho učiteľa na rehoľných školách v Levoči a Užhorode. Po štyroch rokoch sa opätovne vrátil do Trnavy, aby tu absolvoval univerzitné štúdium teológie, ktoré dokončil v Štajerskom Hradci, kde získal doktorát.

Nasledujúce roky pôsobil na viacerých miestach v rozličných funkciách: najskôr ako profesor etiky a špirituál v Trnave, v Šoprone ako kazateľ, znova v Trnave na mieste profesora filozofie, kazuistiky a študijného prefekta. Odtiaľto odišiel do Ríma, kde bol štyri roky spovedníkom v Chráme sv. Petra. Po tejto skúsenosti sa opäť vrátil do Trnavy, aby sa stal dekanom filozofickej aj teologickej fakulty, profesorom biblických vied, teológie, rektorom kolégia aj univerzity. Pätnásť rokov zastával funkciu prefekta – riaditeľa univerzitnej tlačiarne a získané skúsenosti následne uplatnil na jezuitských univerzitách v Košiciach a v Kluzi. Na území dnešného Rumunska sa roku 1734 jeho pozemský život skončil.

Juraj Rajčáni mal nadanie na jazyky, čo sa prejavilo v intenzívnom záujme o ich štúdium: okrem štyroch hlavných jazykov používaných na území Rakúsko-Uhorska – maďarčiny, nemčiny, slovenčiny a latinčiny, ovládal taliančinu, francúzštinu, španielčinu a uvádza sa aj jeho znalosť orientálnych jazykov.

Medzi Rajčániho vydanými prácami nachádzame predovšetkým diela s filozofickou tematikou, etické príručky, učebnice, zbierky mravoučných výrokov a zbierky prednášok. Samotné názvy diel svedčia o zameraní na otázky praktickej filozofie a etické otázky ľudského života. V roku 1707 vyšli v Trnave práce Filozofický súlad alebo niektoré zásady pre pravú a pôvodnú filozofiu, ktorá usmerňuje ľudského ducha, Umenia správneho filozofovania a Spoľahlivý vavrín alebo odovzdanie sa do Božej prozreteľnosti. Z ostatných prác spomenieme dielo Vojna proti hlavným nepriateľom duše či Rozhovor Sfingy s Epidom, ktoré sa venovali etickým princípom. Rajčánimu sa v systematických dielach pripisujú aj panegyrické práce oslavujúce založenie Trnavy a jej vzrast, ktorých autorstvo sa už podarilo výskumom dokázať Štefanovi Čibovi. V tomto prípade ide o tzv. promočné tlače a Rajčáni pri slávnotnej promócií absolventov univerzity vystupoval vo funkcii promotora, nebol však autorom diel.

V nasledujúcich riadkoch sa budeme podrobnejšie venovať filozofickému dielu s pozoruhodnými myšlienkami Umenie správne filozofovať, ktorého autorstvo sa popri Rajčánim pripisuje aj Štefanovi Huňadymu. Rajčáni v tomto prípade plnil úlohu tóra a oprávnené sa môžeme domnievať, že mladému bakalárovi významne pomohol svojimi odbornými pripomienkami pri koncipovaní práce. Práca – ako sa v úvode môžeme dočítať – vychádza z diela talianskeho básnika a humanistu Francesca Petrarca Lieky na oba druhy šťastia. Prináša niekoľko dialógov medzi Radosťou a Rozumom, v ktorých sa analyzujú rôzne otázky ľudského života a existencie vôbec. Radosť zastupuje zmyslové vnímanie, Rozum zase praktické stránky života. Vzájomne sa však pri rozhovoroch dopĺňajú, aby nakoniec dospeli k jednoznačnému záveru, že jeden bez druhého nemôžu v ľudskom živote fungovať. V desiatom paragrafe prvej knihy sa Rozum a Radosť rozprávajú o bohatstve a pokladoch:

„Radosť: Zhromaždila som veľké množstvo bohatstva.

Rozum: Neisté a ťaživé šťastie, ktoré prinesie viac závisť ako radosť.

Sotva by si našla boháča, ktorý by priznal, že mu nebolo lepšie v núdzi či v počestnej chudobe.

Radosť: Bohatstvo pribúda každodenne.

Rozum: Zmenšuje sa bezpečnosť, radosť, pokoj. Tie keby s bohatstvom rástli, nežiadal by som, aby bohatstvo nebolo tak veľmi milované, ale povzbudzoval by som k tomu. Vtedy skutočné bohatstvo rastie, keď to, čo máš, sa zmenšuje, pretože to

rozdáš chudobným. Totiž uchovávať bohatstvo ťa nerobí boháčom, ale zamestnancom, pretože sa nestávaš pánom, ale strážcom.“ ■

Literatúra:

Aloysius Zelliger: Pantheon Tyrnaviense. Tyrnaviae: Typis sancti Adalberti 1931.

Július Pašteka a kol: Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska. Bratislava: Lúča 2000.

Kolektív autorov: História a poslanie filozofie na Trnavskej univerzite. Trnava: Trnavská univerzita 2012.

Josef Kordoš: Tyrnavia crescens. Trnava – Kraków: Trnavská univerzita 2019. ■

Súťažná otázka:

V poradí koľkým rektorom Trnavskej univerzity bol Juraj Rajčáni? Správne odpovede zaslajte do 20. júla 2021 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

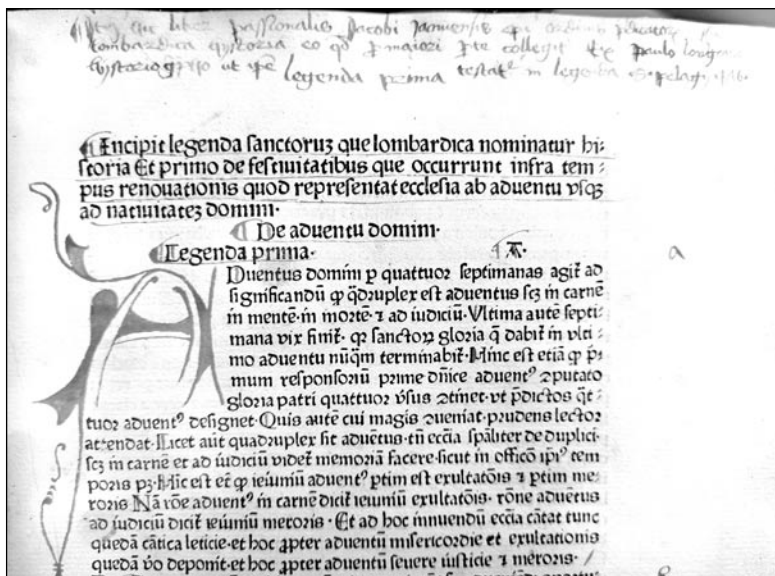
Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice, Západoslovenské múzeum

Najstaršia tlačená kniha v trnavskom múzeu Zlatá legenda pochádza z roku 1479

Jacopo de Fazio, známy pod latinským menom Jacobus de Voragine, bol arcibiskup, kronikár a jeden z najväčších stredovekých spisovateľov. Narodil sa okolo roku 1230 vo Voragine (dnes Varazze, Janov, Taliansko) a zomrel v roku 1298 alebo 1299 v Janove.

Podľa dobových zdrojov bol dobrým biskupom a vyznamenal sa najmä svojou snahou upokojiť občianske spory v Janove medzi guelfami a ghibellinami (boli to mocenské zoskupenia talianskych a nemeckých šľachtických rodov a miest, ktoré v stredoveku bojovali o ovládnutie území stredného a severného Talianska).

Voragine je autorom, resp. kompilátorom súboru legend o cirkevných svätcoch s názvom Legenda aurea, čiže Zlaté čítanie alebo Zlatá legenda, pôvodne Legenda sanctorum – Čítanie o svätých. Vytvoril ho pravdepodobne medzi rokmi 1259 až 1266. Ide o zrozumiteľnou formou napísané životy svätých vzťahujúcich sa k cirkevným sviatkom v priebehu roka od decembra do novembra, t. j. od Adventu po koniec cirkevného roka. Predhovor knihy rozdeľuje cirkevný rok

Začiatok tlače s ručne vpísanou iniciálou A, hore rukopisný text

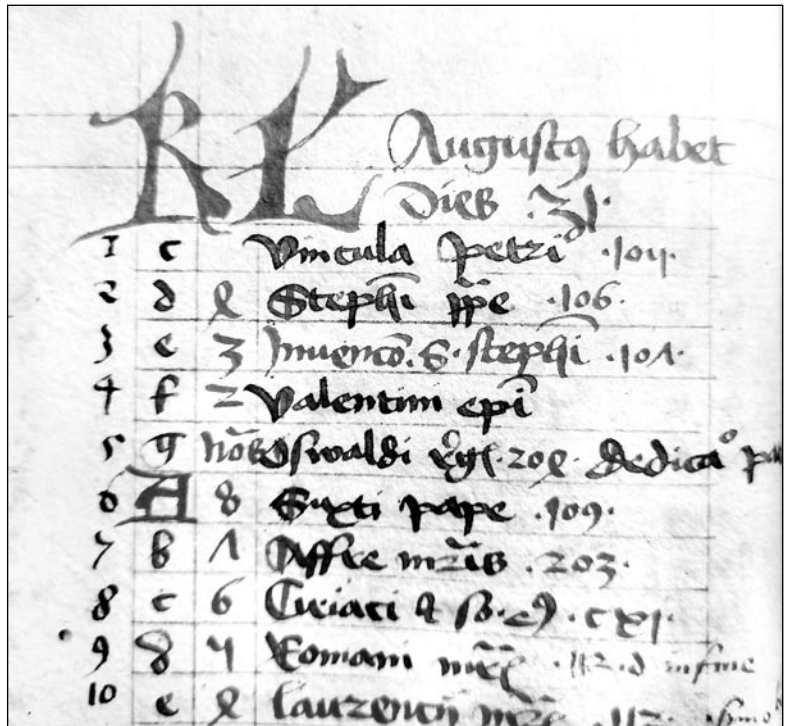
na štyri obdobia zodpovedajúce rôznym epochám svetových dejín – času úpadku, obnovy, zmiernenia a púte. Samotná kniha má päť častí, a to 1. od adventu do Vianoc; 2. od Vianoc do Septuagesimy; 3. od Septuagesimy do Veľkej noci; 4. od Veľkej noci do oktávy Turíc; 5. od oktávy Turíc do adventu. Predposledná – 181. kapitola De Sancto Pelagio Papa obsahuje univerzálne dejiny z pohľadu Lombardie (Historia Lombardica) z polovice

šiesteho storočia.

Bola to jedna z najpopulárnejších stredovekých kresťanských kníh. Voragine knihu napísal ako pomôcku ku kázaniu kňazov. Do súčasnosti sa zachovala vo vyše tisícke rukopisov – vďaka opisovaniu mníchov sa rýchlo rozšírila po Európe. Stredovekí skriptori do svojich prepisov niekedy pridávali aj miestne sviatky svätcov a lokálne legendy. V knihe sa nachádza aj najznámejší životopis patróna

rytierov sv. Juraja. Pôvodné dielo aj jeho prepisy boli napísané v latinčine, no časom bolo prekladané do všetkých vtedajších jazykov, aby bolo zrozumiteľné širším vrstvám obyvateľov. Už v 13. storočí bola Zlatá legenda preložená do katalánčiny. Francúzsku verziu preložil Jean Belet de Vigny v 14. storočí. Prvé latinské tlačené vydanie vyšlo pravdepodobne v roku 1469 a datované v Lyone v roku 1473. Do konca 15. storočia vyšlo množstvo prekladov – francúzsky od Johna Batailliera (1476) a Jeana Beleta de Vigny (Paríž, 1488), taliansky od N. Manerbiho (Benátky, 1475), český (Plzeň, 1475 – 1479, Praha, 1495), anglický od Caxtona (1483, 1487, 1493), nemecký (1489). Celkovo sa vydania Legendy Aurea počas prvých piatich desaťročí tlačenej knihy v Európe objavovali asi dvakrát ročne. Podľa rukopisov boli maľované aj obrazy svätcov a vytvárané ich sochy.

Kompozícia Legendy aurey je chronologická, legendy sú napísané v tretej osobe. Sú napísané spisovným jazykom, autor používa metafory (čierny ako Etióp) a metonymie (zasiahol bičom choroby), často sa vyskytujú aj magické čísla (najčastejšie 3 a 12), zreteľný je kontrast medzi dobrom (svätci) a zlom (diabol a jeho sluhovia). Legendy sa odohrávajú v Rímskej ríši alebo v Izraeli v období antiky (okrem svätého Františka a českých svätých, ktorých legendy pochádzajú zo stredoveku). Celková téma knihy je šírenie a viera ľudí v kresťanstvo, hlavnou témou je život svätých. Hrdinovia legiend sú svätci – sú zbožní, múdri, láskaví, skromní a ochotní pomôcť ostatným. Svoj majetok rozdeľujú chudobným a sami žijú v chudobe. Svätci väčšinou žijú v kláštore alebo zastávajú kňazskú funkciu. Horlivo šíria kresťanskú vieru, preto musia čeliť nástrahám pohanov, kacírov, démonov i samotného diabla. Často šíreniu kresťanstva nie je naklonený ani cisár Rímskej ríše. Pev-

Začiatok rukopisného kalendára na mesiac August - Augustus habet dies 31 (August má 31 dní)

nou vierou v Boha však získavajú nadprirodzené schopnosti, liečia chorých, vracajú zrak slepým, niekedy dokážu dokonca oživiť mŕtveho. Svätci dokážu vykonávať zázraky aj po svojej smrti – zjavujú sa v snoch ľuďom, ktorí sa k nim modlia o pomoc, ich ostatky majú liečivú silu. V jednotlivých legendách sa objavujú aj ďalšie vedľajšie postavy. Väčšinou ide o chorých ľudí, ktorým svätý pomôže. Alebo kacíri, ktorí sa snažia hlavnú postavu zabiť. Častokrát sa im to nepodarí a oni začnú veriť v Boha. Ako už bolo spomenuté, v príbehoch sa objavujú aj cisári Rímskej ríše, ktorí zvyčajne bojujú proti kresťanstvu. Niektorí už sú kresťanmi a viera im pomáha zvíťaziť nad pohanskými národmi. Celkovo má Legenda aurea jednotvárne príbehy, treba si však uvedomiť, že ide o stredoveký text, ktorý nebol primárne určený obyčajným ľuďom, ale horlivým kňazom. V historickej knižnici Západoslovenského múzea v Trnave sa nachádza Voraginovo dielo pod

názvom Legenda Sanctorum / Historia Lombardica. Vytlačil ju Georg Husner vo francúzskom Štrasburgu v roku 1479. Ide o veľkú knihu s rozmermi 30 x 24 cm a s takmer 800 stranami. Je v koženej väzbe s ornamentálnou slepotlačovou výzdobou, buď pôvodnej alebo v preväzbe zo 16. storočia a asi v 80. rokoch 20. storočia bola zreštaurovaná. Pred samotným tlačeným textom je voviazaný rukopisne písaný kalendár, na každej strane dva mesiace. Zachovali sa nám mesiace január – august. V knihe sa nachádzajú dva rukopisné záznamy predchádzajúcich majiteľov, a to rukopisný exlibris „Ex libris Fr. Petrik parochi nagy-senkuicien“ (Šenkvice) a rukopisný záznam na konci tlače s rokom 1480. ■ DUFFY, Eamon. 2012. *Jacobus de Voragine : The Golden Legend : Readings on the Saints*. Princeton : Princeton University Press, 2012. ISBN 0691154074. Encyclopaedia britannica [online], [cit. 2021-06-01]. Heslo *Jacobus de Voragine*. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/biography/>

Pokračovanie článku Milana Ševčíka na 17. strane júnového vydania sme nechtiac premiestnili na 21. stranu. Za technickú chybu sa ospravedľňujeme.

Martin Jurčo, foto: autor

Sochár Štefan Belohradský prežil študentské roky v Trnave a inšpiroval ho Ján Koniarek .....

Výstava Sochár – konštruktér v Synagóge – Centre súčasného umenia Galérie Jána Koniarka prvýkrát v ucelenej podobe predstavuje tvorbu významného slovenského sochára druhej polovice 20. storočia Štefana Belohradského (1930 – 2012). Aj keď sa umelec narodil v Preseľanoch a veľkú časť života prežil v Bratislave, s našim mestom ho spájali najmä študentské roky.

Výhodou je, že výstavu pripravila manželka autora – výtvarná teoretička Ľuba Belohradská, ktorá využila výsledky predchádzajúcej dlhoročnej výskumnej činnosti tvorby Štefana Belohradského. Tak vznikol kompaktný celok, ktorého súčasťou boli veľkorozmerné fotografie exteriérových diel. Hudobnú kulisu výstavy v synagóge vytvoril skladateľ a hudobník Martin Burlas.

Štefan Belohradský študoval na SVŠT a neskôr aj sochárstvo na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Mal teda technické i umelecké vzdelanie. V rokoch 1961 – 1969 bol pedagógom na bratislavskej Strednej škole umeleckého priemyslu, o rok na to absolvoval trojmesačnú stáž na EXPO '70 v Osake. Koncom 60. rokov vystavoval na viacerých európskych miestach. Ako prípo-
menula kurátorka výstavy Ľuba Belohradská, po roku 1962 odišiel od realistického zobrazenia reality. Zakotvil v geometricko-
racionálnom tvarosloví, čomu prispôbil aj použité materiály a technológie. Hliník a antikoro využil v komorných aj monumentálnych objektoch, využívajúc optické vlastnosti zrkadlenia rovnobežných kovových plôch. Podobne od roku 1965 pracoval aj s viacfarebným plexisklom.

Významne zasiahol do tvorby životného prostredia kovovými sochami. Mnohé priestorové realizácie monumentálneho určenia uskutočnil v liatom betóne. Osobitú líniu autorovej tvorby predstavujú objekty pre interiérové priestory (napríklad pre čs.

pavilón EXPO '70), rovnako aj pre exteriéry. Doplníme ešte, že Š. Belohradský vystavoval s klubom konkrétnikov v Československu aj v zahraničí v období 1968 – 1970 (potom až v 90. rokoch). Samostatne sa však prvýkrát predstavil

až v roku 1994, keďže v 70. a 80. rokoch nemohol verejne vystavovať.

Pre Ľubu Belohradskú to bol aj nepriamo návrat do mesta, kde jej manžel prežil mladé roky. „Oslovila ma galéria pripraviť

takúto výstavu pri príležitosti 90. výročia jeho narodenia. Dôležitý údaj v jeho životopise však bol ďalšou motiváciou. Od ôsmich rokov až do skončenia prvej vysokej školy, teda architektúry, prežil v Trnave u svojich starých rodičov. V Trnave nasával atmosféru starého kultúrneho mesta. Bol posledným predsedom Samovzdelávacieho krúžku Svetozára Hurbana Vajanského na chlapčenskom gymnáziu. Aj to hovorí o jeho kultúrnych záujmoch a potenciáli myslenia. Prvým predsedom bol nedávno zosnulý básnik a prekladateľ Viliam Turčány,“ hovorí Ľuba Belohoradská a pridáva čo-to z trnavskej biografie Š. Belohoradského. „V roku 1948, keď Trnava oslavovala dôležité výročie udeľenia privilégii, vedenie mesta vy-

písalo súťaž pre stredoškóľakov. A Štefan túto súťaž vyhral v troch alebo štyroch disciplínach. Preto dostal aj striebornú medailu mesta Trnava. Zaujímavé je, že táto medaila bola presne taká, aké odovzdávali aj v roku 1938. Zrejme ich mali viac vyrobených, a tak to využili o desať rokov neskôr,“ hovorí Ľ. Belohoradská, ktorej sme sa opýtali aj na to, či existujú ucelené spomienky umelca na Trnavu.

„V posledných rokoch života si robil fragmenty spomienok a práve tieto rané spomienky z Trnava a štúdiom architektúry plasticky opísal. Boli aj uverejnené v novinách venujúcich sa architektúre, keďže Š. Belohoradský v týchto textoch spomína najmä na profesorov, ktorí ho učili na SVŠT. Po druhej sve-

tovej vojne štúdium trvalo len štyri roky. Keďže sa pracovalo na povojnovom spriemyselňovaní Slovenska, museli každý z nich nastúpiť podľa umiestnenky,“ spomína Ľ. Belohoradská. Zaujímavá bola aj spojitosť jej manžela, sochára Jána Koniarka a sochára Fraňa Štefunka. „Mal šťastie, že profesor kreslenia na trnavskom gymnáziu ho nasmeroval k Jánovi Koniarkovi. Vtedy bol sochár už v rokoch a prakticky netvoril. Môj manžel mal možnosť v tomto umeleckom prostredí nasávať inšpiráciu. Mohol tam kresliť, počúvať jeho názory na umenie a na život. Takýto stimul mal zrejme naňho veľmi silný vplyv. Na VŠMU sa potom stal študentom v ateliéri prof. F. Štefunka, ktorý bol študentom J. Koniarka, a Fraňo

Martin Jurčo, foto: autor

Prvý mestský kurátor na Slovensku chce zdokumentovať umenie vo verejnom priestore

Naše mesto sa v poslednom období stalo lídrom vo viacerých oblastiach. K nim nedávno pribudla aj funkcia mestského kurátora, historicky prvá v oblasti samosprávy na Slovensku. Štatistiky hovoria, že asi 70 percent umeleckých diel vo verejnom priestore na Slovensku je v zlom technickom stave. Často z toho dôvodu, že revitalizácia týchto diel je ponechaná na úradníkov samospráv, ktorí majú viacero kumulovaných funkcií alebo nie sú v tejto oblasti až takými odborníkmi. Aj preto vznikla v Trnave funkcia mestského kurátora. Stal sa ním teoretik umenia Adrián Kobetič.

Adrián Kobetič (nar. 22. apríla 1995 v Trnave) sa po štúdiu Strednej zdravotníckej školy v Trnave rozhodol vybrať cestou štúdia dejín umenia. Absolvoval katedru dejín a teórie umenia Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Počas štúdia sa zúčastnil zahraničných pobytov na Masarykovej univerzite v Brne a na Univerzite Gregoriana v Ríme. Svoj záujem nasmeroval najmä na stredoveké a súčasné umenie, a v tomto rámci pripravil aj viacero výstav. Po skončení školy pracoval rok ako kurátor v Nitrianskej galérii. Následne nastúpil na doktorát na Centrum vied o umení SAV a katedru dejín a teórie umenia Trnavskej univerzity v Trnave. Aj ako kurátor pripravil viacero výstav.

■ Čo je úlohou mestského kurátora? Sme v tomto v Trnave naozaj historicky prví?

- Činnosť mestského kurátora je rozdelená do dvoch hlavných smerov. Prvým je starostlivosť o už existujúce pamiatky a umelecké diela vo verejnom priestore, teda o sochy, reliéfy, mozaiky, budovy a podobne. Druhým smerom je koordinácia aktivít, pri ktorých vznikajú vo verejnom priestore nové umelecké diela a projekty, vyžadujúce umelecko-historický vklad. Mestský kurátor by mal teda v spolupráci s ďalšími odborníkmi aj navrhovať, kde a aké umelecké diela sa do verejného priestoru umiestnia. Jeho snahou by malo byť všeobecne zacho-

vanie kvalít verejného priestoru. Okrem toho by mal pomáhať pri plánovaní stavebných aktivít v meste a obnove historických budov, aby bol prístup k architektúre z pohľadu histórie systematickejší. Zatiaľ sme však ešte v procese zisťovania všetkých potrieb, ktoré by mal mestský kurátor naplňať. Totiž, naozaj ide o prvý takýto post v slovenskom prostredí, preto sa ešte ukáže, čo všetko bude v jeho náplni práce.

■ Aké sú vaše prvé plány?

- Teraz je najdôležitejšie presne zmapovať všetky diela vo verejnom priestore a zistiť ich stav. V celom meste máme roztrúsených takmer sto umeleckých diel od obdobia baroka až po súčasnosť.

Pri tom sa vlastne aj ukáže, v akej kondícii diela sú, a ak zistíme pri niektorých nevyhovujúci stav, bude potrebné zabezpečiť ich reštaurovanie. Chceme totiž, aby sa v starostlivosti o kultúrne dedičstvo stala práve Trnava príkladnou.

Okrem toho sa teraz snažíme dať dokopy najmä tím ľudí, najlepších vo svojom odbore. Chcem aby existovala komisia, vlastne taký poradný orgán, ktorý bude pomáhať pri rôznych metodických otázkach a samozrejme aj pri výbere nových umeleckých diel vo verejnom priestore Trnavy.

■ Aký proces si môžu laici predstaviť pod pojmom pasportizácia umeleckých diel? A čo všetko zahŕňa pojem umelecké dielo vo verejnom priestore?

- Pasportizácia, teda práve akési mapovanie a sumarizácia diel je pomerne zložitým procesom. Na jeho úvode je práca v teréne, teda, že sa kurátor vyberie do mesta a hľadá v centre i na periférii mesta všetky objekty, ktorým možno prísúdiť umelecké, historické alebo kultúrne hodnoty. Následne sa zdokumentuje stav týchto objektov, pričom sa snaží dielo preskúmať čo najdôkladnejšie, preto aby sa nám napríklad podarilo zistiť, či nie je na ňom signatúra, alebo datovanie. Totiž tieto dva údaje sú pre nás najdôležitejšie. Vedieť kto a kedy dané dielo vytvoril. Na základe toho potom plánujeme aj ďalší výskum. Ten pokračuje zväčša v archíve alebo knižnici, kde sa snažíme o objektoch zistiť ďalšie informácie. Celkovo však príde aj na to, že uvažujeme vlastne čo a prečo možno označiť ako umelecké dielo. Povaha umenia môže byť naozaj rozličná a nie všetko umenie je iba trojrozmerná figúra, ako by sme si možno predstavili. Tých možností, ako môže umenie vyzeráť, je nespočetné množstvo, a to je práve úloha kurátora – zamyslieť sa nad jednotlivými špecifikami.

■ Čo s dielami, ktoré v minulosti vyvolali kontroverzie pokiaľ ide o ich umeleckú hodnotu? Niekoľko ich vzniklo aj v našom

meste aj po revolúcii, keď umelecký zámer nebol na prvom mieste. Ako plánujete v prípade umiestňovania umeleckých diel do verejného priestoru vytvoriť istú verejnú diskusiu alebo aspoň ovplyvniť proces výberu tvorcu a opodstatnenosť vzniku diela, ak ide o pripomenutie si nejakej osobnosti alebo historickej súvislosti?

- Samozrejme, že registrujem kontroverzie, resp. diskusie, ktoré v súvislosti s mnohými dielami v minulosti nastali a nastávajú. Nemám však teraz v pláne prísť a niečo odstraňovať, potierať alebo dehonestovať. Umelecké diela beriem ako súčasť kultúrnych a historických vrstiev, ktoré sa prejavujú vo verejnom priestore. Nasilu ich vymazávať, by bolo pre nás vymazávaním časti našej histórie, našej vlastnej identity. Existujú však mnohé možnosti ako sporné diela aktualizovať. Ako príklad spomeniem monumentálne dielo Tábor pokroku a mieru, niekedy nazývané aj Pamätník osloboditeľov z roku 1974 – 1975, vytvorený na Rybníkovej ulici autorskou dvojicou Dóka – Bartek. Na jednom z „krídel“ realizácie boli v čase jeho vybudovania umiestnené kosačka a kladivo. Po Nežnej revolúcii

v roku 1989 bol tento symbol odstránený, avšak ostatné dielo bolo ponechané. To je pekný príklad odstupu a aktualizácie umeleckého diela.

■ Je reálna šanca, že sa postupne v najbližšom čase budú umiestňovať ďalšie umelecké diela do verejného priestoru?

- Aktuálne pracujeme na vytypovaní priestorov, kde by mohli byť nové diela umiestnené. Následne keď budú tieto miesta spísané a zdokumentované, prebehne k nim umelecko-historický, kultúrno-historický a urbanistický výskum. Tieto výskumy budú potom slúžiť k tomu, aby boli kritériá pre nové diela pripravené čo najdôkladnejšie. Ak totiž chcete umiestniť niekde nejaké dielo, musíte daný priestor dobre poznať. Samotné kontexty miesta potom môžu slúžiť aj k určeniu témy. Všetky tieto špecifiká bude pripravovať práve mestský kurátor spolu s tímom špecialistov, ktorí majú vnieť do procesu čo najviac odbornosti. Oni budú následne pripravovať verejnú súťaž na umiestnenie nového diela. Do súťaže sa budú môcť umelci prihlásiť so svojimi projektmi, z ktorých napokon porota vyberie najlepšie na realizáciu. Naším cieľom je,

aby už budúci rok v Trnave pribudlo nové umelecké dielo, pričom plánujeme sčasti využiť už aktuálne rekonštrukcie niektorých lokalít v meste.

■ **Spomínali sme hlavnú prácu mestského kurátora. Zaiste budete aj spolupracovať pri ďalších aktivitách, napríklad**

Veronika Majtánová

Trnavský jarmok nahradia menšie podujatia Stredovek pod hradbami a Rozlúčka s letom

S blížiacim sa letom sa čoraz častejšie ozývala otázka: Bude tento rok trnavský jarmok? Vlani bola jeho dlhoročná tradícia kvôli pandémie koronavírusu prerušená a mnohým ľuďom z Trnavy aj okolia toto podujatie chýbalo.

„Hľadali sme možnosti, ako Tradičný trnavský jarmok usporiadať a zároveň dodržať všetky preventívne opatrenia. Epidemiologická situácia sa síce, našťastie, zlepšuje, stále však platí povinnosť sledovať počet návštevníkov podujatí a zbierať ich kontaktné údaje. Nedá sa predpokladať, že by to malo byť v septembri inak. Veľké podujatie,

pri príprave výstav v mestských priestoroch.

- Ako som už spomínal, jednotlivé aktivity sa zatiaľ ešte črtajú, a rýchlo pribúdajú. V momente keď pozícia mestského kurátora vznikla sa ukázalo, ako veľa vecí nebolo doteraz riešených v oblasti umenia vo verejnom

ktoré do centra mesta lákalo tisícky ľudí, sme preto nahradili menšími, na ktorých je možné ustrážiť počet účastníkov a evidovať ich kontakty,“ vysvetľuje Zuzana Bodišová, vedúca odboru komunálnych služieb Mestského úradu v Trnave a zároveň riaditeľka Organizačnej skupiny TTJ 2021.

Trnavčania aj návštevníci sa môžu 9. až 12. septembra 2021 tešiť na Stredovek pod hradbami v Sade Antona Bernoláka (promenáda) a Rozlúčku s letom v Mestskom amfiteátri. Počas jarmočných dní tiež v centre mesta nájdu remeselníkov, ktorí im predvedú svoje jedinečné výrobky. Stánky

priestore. Mojim cieľom je najmä zlepšiť celkový stav mesta v tejto otázke a zároveň byť nápomocný vo všetkom, čo súvisí s umením a architektúrou. V Trnave som sa narodil a žijem tu celý život. Preto mi veľmi záleží na tom, aby sa čo najviac rozvíjala aj v smere, ktorý je mi tak blízky. ■

budú rozmiestnené s dostatočnými rozstupmi a fungovať budú v režime ambulatného predaja. Tradičným trnavským jarmokom sa 29. júna malo zaoberať aj mestské zastupiteľstvo. „V bežnom roku by sme už v tomto čase intenzívne pracovali na prideľovaní predajných miest a príprave mapy jarmočníka podľa plánu organizácie TTJ. Terajšia situácia je však iná, preto bolo potrebné formálne zrušiť uznesenie mestského zastupiteľstva z februára, ktorým bol schválený termín jarmoku a jeho organizačné zabezpečenie v podobe, ktorá však teraz nie je možná,“ vysvetlila Z. Bodišová. ■

(jls)

Šport v skratke

■ **ATLETIKA** – V tohtoročnej celoštátnej lige atletických družstiev rozdali po košíckom úvode druhú bodovaciú previerku v sobotu 5. júna na trnavskej Slávii. Mestský atletický štadión Antona Hajmáskyho v ideálnych poveternostných podmienkach najviac žičil mužom bratislavskej Slávie STU a ženám banskobystrickej Dukly. Z jednotlivých upútal predovšetkým výkon štvornásobnej olympioničky Lucie Hrivnák-Klocovej zo ZŤS Martin. Matka dvoch detí, venujúca sa hlavne trénerstvu, vyhrala sólo-beh na 1 500 m za 4:25,38. Pred striebornou v cieľi, Luciou Pelikánovou-Kovalančíkovou (Dukla B. Bystrica), mala vyše polminútový

náskok. Medzi mladou generáciou zaujali na conipurovom ovále najmä časy talentovaných bežkyň Viktórie Forster, členky nitrianskeho ŠOG, na 100 m cez prekážky (13,94 s - splnený limit na juniorské MS a ME) a Eleny Duškovej z Dukly na 3 000 m (9:58,08 min). Z technických disciplín nemožno obísť kladivárske súťaže. V nich pridali najviac bodov na konto banskobystrických vojenských tímov favorizovaní zverenci Trnavčana Libora Charfreitaga ml., Marcel Lomnický (76,49 m) a Veronika Kaňuchová (67,43).

■ **GYMNASTIKA** – Na výnimočne telovýchovné udalosti radi spomí-

name. Plné hľadisko trnavskej haly na Rybníkovej sledovalo v dňoch 13. – 15. júla 1984 vrcholné preteky juniorských reprezentácií z ôsmich štátov v športovej gymnastike dievčat a chlapcov. Medzi vzácnymi hosťami 20. ročníka populárnej mládežníckej súťaže Družba, prvý raz usporiadanej na Slovensku, boli aj viacnásobní olympijskí víťazi a svetoví šampióni Nikolaj Andrianov, Nelli Kimová (obaja ZSSR), Věra Čáslavská (ČSSR), Nadia Comaneciová (Rumunsko) a Stojan Delčev (Bulharsko). Vydarenú premiéru v reprezentačnom drese československých junioriek absolvovala Trnavčanka Mirka Zelenayová, zastupujúca gymnastický klub

domácej Telovýchovnej jednoty Slávia. Za cvičenie na kladine jej rozhodcovský zbor dokonca udelil najvyššiu známku z B-družstva ČSSR. Do trojdňového programu patrili aj hlohovské súťaže v modernej gymnastike dievčat.

■ **FUTBAL** – Bílím anjelom z Trnavy sa pred tridsiatimi piatimi rokmi pozoruhodne darilo na pohárovej scéne. Zverenci Stanislava

Jarábka a jeho asistenta Ladislava Kunu najskôr získali Slovenský pohár, keď 14. mája 1986 zvíťazili v prievidskom finále nad ZVL Žilina 1:0. Päťtisícová návšteva videla jediný gól v 86. minúte z kopačky Belanského. Ďalší mesiac, 22. júna, dostala priestor federálna nadstavba. Hrala sa na neutrálnom štadióne v Jelšave pred vypredaným hľadiskom (6 513 divákov). Finálová dráma spartakovcov s pražskými

spartanmi sa aj po predĺžení na 2x15 minút skončila remízou 1:1 (skórovali: 45. min Griga – 63. min Gašparík st. z 11 m). A tak rozhodnutie priniesla až séria pokutových kopov. V nej ťahali Trnavčania za dlhší koniec futbalového povrazu (4:3). Z rúk vedúcich predstaviteľov ČSFZ prevzal Československý pohár spartakovský kapitán, nezabudnuteľná brankárska opora Vlastimil Opálek. ■

Jaroslav Lieskovský

Nezabudnuteľný športový bard prišiel na tento svet pred sedemdesiatimi rokmi .....

Trnavčan Janko Szabo do detailu naplnil svoje životné poslanie v učiteľskom, telovýchovnom, olympijskom aj matičnom poli

Mimoriadne aktívne prostredie telesnej kultúry v našom starobylom meste dalo priestor výrazne sa prejavíť mnohým adeptom. Tiež Jánovi Szabovi, pôvodcom z južného Slovenska. Rodný list mu vystavili s dátumom 12. júl 1951. Po stredoškolskej maturite v Komárne si do následnej príhlášky na alma mater uviedol aprobáciu matematika – telesná výchova. Popri štúdiu v trnavskej PdF UK trávil chvíle voľna v tréningovej partii atlétov TJ VŠ a bokom nezostávalo uňho ani zapájanie sa do širokého spektra usporiadateľských ponúk. Redakcia Noviniek z radnice zaradila do tohtoročného prvého vydania smutnú informáciu o úmrtí 69-ročného J. Szabu. Jeho celoživotné pôsobenie na mnohých úsekoch bolo neprehliadnuteľné. Po vysokoškolskej promócií sa najskôr zamestnal v učňovskom stredisku Agrostavu. Podobne v telovýchovnej zóne agilného centra voľného času Kalokagatia vyoral hlbokú brázdú. V Trnave sa nadhlo angažoval výrazným spôsobom aj ako člen športových komisií mestskej samosprávy. Rovnako pozitívne stopy zanechal z učiteľského obdobia v základných

školách v Špačinciach, Dolnej Krupej a Ružindole. Rôznorodé boli jeho dirigentské vstupy do olympijského a matičného diania.

S J. Szabom sa výborne spolupracovalo pri zakladaní rekreačného bežeckého hnutia v Trnave, okrese i celom západoslovenskom regióne. Na seminároch o odznaku zdatnosti BPPOV a PPOV často prízvukoval z pozície predsedu okresnej komisie, že všestrannosť je podstatou harmonického rozvoja človeka. Bez nároku na finančnú odmenu pomáhal okoliu veľmi často. Nezriedka bol iniciátorom bezplatnej autobusovej prepravy bežeckej komunity z Trnavy a okolia na tradičné sviatky vytrvalostného behu (MMM v Košiciach, Devín – Bratislava, Běchovice – Praha, Velká kunratická a iné). Vtedajšia Pedagogická fakulta Univerzity Komenského v Trnave, sídliaca na okraji Prednádražia, vchovala viacero výnimočných osobností. Ján Szabo, pochádzajúci z Duloviec v Komárňanskom okrese, si systematickým úsilím prekliesnil prienik do ich menoslovu.

Žiada sa zdôrazniť, že jeho džogingovou doménou bolo organi-

Janko Szabo, dobrácky človek s typickým úsmevom. Takého si uchováme v pamäti. Foto: Blažej Vittek

zovanie štafetových posolstiev. Hviezdicových aj diaľkových. Tiež rád spomínam na kamarátske prekáračky. Súťažili sme, kto z nás dvoch založí viac masových bežeckých podujatí. V Trnave aj na okolitom vidieku. Osud si s týmto dobrým človekom napokon kruto zahral. V ostatných dvoch rokoch dovtedy mimoriadne aktívneho života kvárili Janka Szabu vážne zdravotné problémy. Krutá zvesť o jeho odchode na večnosť sa Trnavou rozšírila 1. januára 2021. ■

Jaroslav Lieskovský

Deň gladiátorov: Stupka a Jedlička priniesli do Trnavy majstrovský pohár HKM Zvolen ....

Odchovanci trnavskej hokejovej liahne potešili svojich početných priaznivcov počas veľkolepej sídliskovej oslavy

Mestský zimný štadión zažil cez poslednú májovú nedeľu telovýchovno-spoločenskú šou z dielne HK Gladiators so zlatou visačkou. Starostlivo pripravený Deň hokejových gladiátorov otvorila prezidentka domáceho klubu Adriana Hostovecká. Organizátorka s výnimočnými manažérskymi schopnosťami predstavila publiku dvoch extraligových šampiónov HKM Zvolen aj nové akvizície trnavského áčka.

Zaslúženú pozornosť si užil najmä skúsený tandem Václav Stupka a Adam Drgoň. Odchovanci tamojšej liahne sa v ostatnej finálovej sérii hokejovej extraligy stretli na opačných póloch. Nastavbu play off zakončil Stupkov Zvolen oskalpovaním Drgoňovho Popradu. Pri otvorení trnavského Dňa gladiátorov pozval zlatý Stupka svojho strieborného kamaráta na pódium vtipne: „Pod si pozrieť majstrovský pohár zblízka“.

O primát excelentného kolektívu spod Pustého hradu sa navyše pričnil z nastupujúcej hráčskej generácie Maroš Jedlička, v mladosti rovnako si brúsiaci športové ostrohy na trnavskom umelom ľade. Po úvodnej časti sa už všetci traja presunuli na autogramiádu do vedľajšej tréningovej haly. Detvákom tam ešte boli k dispozícii rôzne telovýchovné atrakcie a súťaže pod názvom Trnava sa baví.

Dresy HK Gladiators s menovkami na chrbte si v to popoludnie obliekli známe tváre Marcel Holovič, Roman Jurák a Dávid Okoličány. V predošlých sezónach zozbierali nadostač skúseností

Spoločensko-zábavné popoludnie na nádvorí MZŠ uviedla prezidentka klubu Adriana Hostovecká. Foto: Marta Országhová

Snímka na pamiatku s extraligovými majstrami Václavom Stupkom (v pokľaku) a Marošom Jedličkom. Foto: Marta Országhová

z vrcholnej celoštátnej ligy. Bývalý reprezentant SR Roman Kukumberg sa do Trnavy zasa vrátil po krátkom hostovaní v Martine. Do kádra gladiátorov vraj majú namierené i niektoré ďalšie hráč-

ske posily. Ako vidieť, pre sezónu 2021/22 sa v slovenskom Ríme formuje silný káder. Medzi čestnými návštevníkmi sme stretli tohtoročného osemdesiatnika Ľubomíra Kobetiča

z Modranky, hráčsku i trénerskú legendu hokejovej Trnave. Po spomienkovej debatae so svojimi bývalými zverencami V. Stupkom a M. Holovičom nám prezradil: „Boli to povahovo dobrí chalani, v tréningoch si neraz pridali aj navrch.“

Tiež úspešní lokálpatrioti teda

postupne hlásia návrat do svojho materského klubu. Chcú mu pomôcť v snahe o získanie čelných pozícií mužského tímu na prvotných štadiónoch a aspoň čiastočne vrátiť precíznú hokejovú výchovu od chlapčenských začiatkov. Do širokého usporiadateľského štábu Dňa gladiáto-

rov 2021 patril aj Rudolf Macko. Spolu s Romanom Strakom bude v novej sezóne kormidlovať juniorský celok, s ktorým majú vysoké ambície. A navyše, obaja z pozície asistentov pomôžu hlavnému trénerovi Martinovi Baranovi pri koučovaní mužov HK Gladiators. ■

Jaroslav Lieskovský

V Trnave septembrový záver 65. ročníka cyklistických pretekov Okolo Slovenska

Organizátori avizujú účasť pelotónu s mimoriadne kvalitným obsadením z elitnej spoločnosti zahraničných profesionálnych tímov

Prvý cyklistický spolok v Trnave zaregistrovali v sezóne 1893. Kronika populárneho športového odvetvia odvtedy mapovala profily stoviek funkcionárov, organizátorov, trénerov a pretekárov z nášho starobylého mesta. Keďže na september sa chystá veľkolepá paráda v podobe trnavského vyvrcholenia šesťdesiatej piatej edície cestných pretekov Okolo Slovenska, bokom od diania nezostane ani náš časopis.

Z nepreberného množstva rôznych pamätných okamihov uvedme v tomto príspevku aspoň niektoré. Na štart sedemtapovej ouvertúry prišlo 19. júna 1954 sedemdesiatosem československých cyklistov. Aj Trnavčania V. Selčan, B. Plank a D. Čimo. Zahraniční účastníci mali premiéru o dva roky neskôr.

Nominácia na prvý i druhý ročník potešila talentovaného Vladimíra Selčana, v tom čase člena Lokomotívy Trnava. Známý zavarský rodák (* 20. august 1935) už nie je medzi nami, no jeho zážitky z oboch úvodných kapitol v sedle pretekárskeho bicykla zostávajú veľmi cenné. Pri redaktorskej návšteve uňho doma mi totiž podrobne opísal začiatok v súčasnosti slávnej medzinárodnej konfrontácie naprieč našou republikou pod Tatrami.

Táto vzácna snímka vznikla počas kritéria v sezóne 1931, teda pred deväťdesiatimi rokmi. Trnavskí diváci mohli v tom okamihu vidieť na vedúcej pozícii domáceho cyklistu Karola Stucka (prvý sprava). Foto: archív Henricha Današa

Na cestách z Bratislavy do Košíc a späť teda úspešne debutoval dva mesiace pred svojimi deväťnástymi narodeninami. V sezóne 1955 prišla jeho repríza na Okolo Slovenska. Mestské médium Novinky z radnice prinieslo príspevky o mladšom z cyklistických bratov Selčanovcov v aprílových vydaniach 2016 a 2019, takže záujemcovia si ich môžu prečítať prostredníctvom internetu. Inžinier V. Selčan zomrel 17. februára 2019 vo svojom trnavskom byte Na hlinách.

Obísť nemožno najlepšie výkony Trnavčanov. Bedřich Plank

bol v konečnom poradí OS 1955 strieborný a Ľuboš Bachratý, pôvodcom z Dolnej Krupěj, skončil v celkovom hodnotení OS 2001 na štvrtom mieste. Rok predtým triumfoval Bachratý v etape s prešovským záverom.

Karol Lipovský absolvoval preteky Okolo Slovenska deväťkrát. V osemdesiatom piatom roku vyhral vrchársku súťaž. Terajší podnikateľ založil 14. mája 2013 fanklub Petra Sagana. Hviezdny Žilincan, trojnásobný majster sveta, bol predvlani pri 20. spoločných majstrovstvách SR a ČR v Trnave víťaným hosťom ubyto-

vacieho zariadenia K. Lipovské-
ho.

Cyklistikou naplno pulzujúci malý Rím dostal vizitku etapového centra alebo prejazdového mesta OS viackrát. Prvý raz sa v trnavských uliciach skončila jedna z etáp 29. júla 1999, so štartom v Martine. Všetky prípravné práce i samotný dojazd koordinovala radničná komisia pod taktovkou zástupcu primátora Mariana Rozložníka. Keď však v deň pretekov musel mestský

štatutár služobne odcestovať, z pozície športového referenta MsÚ mi vtedy pripadlo vedenie štábu i celé moderovanie v cieľi na Hlbokej.

A prítomnosť? Trnava sa už teší na osemnásty septembrový deň. V to popoludnie dostane zelenú záverečný diel 65. dejstva Okolo Slovenska s cieľovým rozuzlením v našom historickom meste. Stane sa tak po štyroch rokoch, keď Trojičné námestie naplno pulzovalo takouto sviatočnou

atmosférou pri dvoch etapách. Vraj sa teraz chystá príchod zahraničných klubov z elitnej profesionálnej spoločnosti, akú tento najvýznamnejší festival úzkych galusiek v podtatranskej krajine ešte nezažil.

Niet pochyb, že účasť Petra Saganu v zostave tímu Bora-hansgrohe by bola čerešničkou na cyklistickej torte Okolo Slovenska 2021. Viac už prezradí najbližšie dvojčíslo Noviniek z radnice (august / september). ■

GK Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Stredná hra v šachovej partii: Kollárik – Štiavnický, MO družstiev Trnava 1985/1986, postavenie po ťahu 31.Jd3

Dámsky gambit je otvorenie charakteristické ťahmi: 1.d4 d5 2.c4. Čierny ho môže prijať (2. - d:c4) alebo reagovať Albinovým proti-gambitom (2. - e5), či odmietnuť. Začiatkom 20. storočia hral prijatý dámsky gambit svetoznámy Akiba Rubinstein v poradí ťahov: 1.d4 d5 2.c4 d:c4 3.Jc3 e5 (4.e3 e:d4 5.e:d4 Jf6 6.S:c4 Se7 7.Sg5 0-0 8.Jge2 Jbd7 9.0-0 Jb6 10.Sb3 c6 11.Ve1 h6 12.Sf4 Jbd5 13.Se5 Se6 14.J:d5 J:d5 15.Jc3 Sb4 16.S:d5 S:d5 17.Dg4 Dg5 18.D:g5 h:g5 19.J:d5 c:d5 20.Ve3 f6 =) a neskôr ho „oprášili“ Vaganjan a Razuvajev. Svojím tretím ťahom si biely pripravuje možný postup kráľovského pešiaka (e2 - e4). V našej ukážkovej partii, ktorá sa hrala v 9. kole Majstrovstiev družstiev okresu Trnava v ročníku 1985/1986 medzi osemčlennými tímami Lokomotívy Leopoldov a Spartaka TAZ Trnava 16. 2. 1986 v Leopoldove, získal čierny v strednej hre malú výhodu, o ktorú neskôr prišiel po hrubých chybách: 30. - b6 (30. - e:d4! 31.D:d5 S:d5 32.Jd3 Vc4 33.V:c4 S:c4 34.Jc5 b6 35.Je4 Sb3 36.Va3 Sc2 37.f3 f5 38.Jf2 S:a4 39.V:a4 d:e3 40.Kf1 e:f2 41.Vc4 Vd2 42.b3 c5 -/+) a 31. - V:a4. Ako mal správne hrať

v pozícii zobrazenej na diagrame? Otázku kladieme našim čitateľom - riešiteľom. Odpoveď sa dozvedia v ďalšom čísle NzR. V prijatom dámskom gambite nájdeme aj miniatúrnu partiu z blízkeho okolia, ktorú môžeme zaradiť do oblasti tzv. šachovej slepoty: 1.d4 d5 2.c4 d:c4

3.e4 e5 4.Jf3 Sb4+ 5.Sd2 S:d2+ 6.Jb:d2 e:d4 7.S:c4 Jf6 8.e5 Jfd7 9.0-0 0-0 10.Ve1 Jc6 11.Jb3 Jb6 12.Sb5 Sd7 13.S:c6 S:c6 14.Jf:d4 Sd5 15.Dg4 Dc8?? (15. - Dd7! 16.Jf5 g6 17.Jh6+ Kg7 18.Dg5 S:b3 19.Jg4 Jd5 20.a:b3 De7 21.Dh6+ Kh8 22.Ved1 De6 23.V:d5 D:g4! =, 23. - D:d5?? 24.Jf6!!) 16.Jf5!! 1:

0 V. Gažík vs. M. Jablonický, 16. ročník Trnavie – Memoriálu R. Rétiho 2020, ktorý sa konal výnimočne prvýkrát v Skalici, a nie v Trnave.

1.d4 d5 (2.Jf3 e6 3.c4 d:c4 4.e3 Jf6 5.S:c4 c5 6.0-0 a6 7.e4 J:e4 8.d5 Se7 9.Ve1 e:d5 10.D:d5 Jd6 11.Sd3 0-0 12.Sf4 Jf5 13.Jc3 Sf6 14.S:f5 D:d5 15.S:h7+ K:h7 16.J: d5 Jd7 Gelfand vs. Lautier, Belehrad 1997) 2.c4 [2.Jf3 Jf6 3.c4 d: c4 4.Jc3 (4.Da4+ Jc6 5.D:c4 Sg4 6.Je5 Se6 7.J:c6 S:c4 8.J:d8 V:d8 9.b3 Sa6 10.Sb2 e5 11.d:e5 Sb4+ 12.Sc3 Jd5 13.Sd2 S:d2+ 14.J: d2 Jb4 15.Kd1 0-0 Ljubojevič vs. Ivančuk, Belehrad 1997) 4. - a6 5.e4 b5 6.e5 Jd5 7.a4 J:c3 8.b:c3 Dd5 9.g3 Se6 10.Sg2 Db7 11.0-0 Sd5 12.e6 S:e6 13.Jg5 Sd4 14.S: d5 D:d5 15.a:b5 a:b5? 16.V:a8 D:a8 17.Dg4! Balašov vs. Miles, Bugojno 1978] 2. - d:c4 3.Jc3 [3.e3 e5 (3. - Jf6 4.S:c4 e6 5.Jf3 c5 6.0-0 a6 7.Sb3 b5 8.a4 b4 9.Jbd2 Sb7 10.e4 c:d4 11.e5 Jd5 12.Jc4 Jc6 13.Sg5 Dd7 14.Vc1 h6 15.Sh4 Sc5 Ksparov vs. Piket, Tilburg 1997) 4.S:c4 e:d4 5.e:d4 Jf6 6.Db3 De7+ 7.Se3 g6? 8.Jf3 Sg7 9.0-0 0-0 10.Ve1 Jc6 11.Sd2 Dd8 12.d5 Je7 13.Sb4 Jf:d5 14.S: d4 J:d5 15.S:f8 K:f8 16.Jc3 J:c3 17.b:c3 Se6 18.Db4+ Plaskett vs. Lukin, Plovdiv 1984; 3.e4 e5 4.Jf3 e:d4 5.S:c4 Sb4+ (5. - Jc6 6.0-0 Se6 7.S:e6 f:e6 8.Db3 Dd7 9.D: b7 Vb8 10.Da6 Jf6 11.Jbd2 Sd6 12.Ve1 Jg4 13.h3 Jge5 14.J:e5 J: e5 15.Jc4 0-0 16.J:e5 S:e5 Pelletier vs. Rublevsky, Luzern 1997) 6.Jbd2 Jc6 7.0-0 Df6 8.e5 Dg6 9.Jh4 Dg4 10.Jdf3 Se6 11.h3 De4 12.Sd3 Dd5 13.Jg5! Timman vs. Tal, Montpellier 1985; 3.Jf3 Jf6 4.Jc3 (4.e3 e6 5.S:c4 c5 6.0-0 a6 7.Sb3 c:d4 8.e:d4 Jc6 9.Jc3 Se7 10.Ve1 0-0 11.a3 Da5 12.Sd2 Dh5 13.Sg5 h6 14.S:f6 S:f6 15.Je4 Se7 Sokolov vs. Korčňoj, Antwerpy 1997) 4. - c5 5.d5 e6 6.e4 e:d5 7.e5 Jfd7 8.Sg5 Se7 9.S:e7 D:e7 10.J:d5 Dd8 11.S:c4 0-0 12.Dc2

Ve8 13.0-0-0 J:e5 14.Vhe1 Jbc6 15.J:e5 J:e5 16.Sb5! Beljavskij vs. Seirawan, Londýn 1984] 3. - Sd7?! (3. - e5 4.d5?! c6 5.e4 Jf6 6.Sg5 Sb4 7.S:c4 S:c3+ 8.b: c3 Da5 9.Sd3 Jbd7 10.d:c6 D:c3+ 11.Kf1 b:c6 12.Je2 Da3 13.Vc1 0-0 14.V:c6 D:a2 15.f3 Sb7 =/+; 3. - a6 4.e4 b5 5.a4 b4 6.Ja2 e6 7.Sc4 Sb7 8.f3 c5 9.Je2 c:d4 10.J:d4 Dc7 11.De2 Sd6 12.Se3! Browne vs. Dlugy, USA 1985, 12. - Je7 13.Vc1 Jbc6 =) 4.a4?! (4.Jf3 b5 5.Je5 Jf6 6.g3 Jc6 7.Sg2 J: e5 8.d:e5 b4 9.e:f6 b:c3 10.Dd4 c:b2 11.S:b2 g:f6 12.S:a8 D:a8 13.f3 e5 14.D:c4 Db7 15.Dc2 Sd6 16.0-0 0-0 17.e4 +/=) 4. - e6 5.Jf3 h6 6.e3 (6.e4! c5 7.d5 e: d5 8.J:d5 Sd6 9.S:c4 Se6 10.0-0 Jc6 11.Va3 Dd7 12.e5 S:e5 13.J: e5 J:e5 14.Sb5 Jc6 15.Vd3 0-0-0 16.Jb4 c:b4 17.V:d7 V:d7 18.Df3 Jge7 19.Se3 Vhd8 20.Vc1 Kb8 21.Sc5 Vd2 22.S:e7 J:e7 23.Df4+ Ka8 24.D:b4 Jc6 25.Dc3 +/=) 6. - Sb4 7.Sd2 Jf6 8.S:c4 c6 9.0-0 0-0 10.Je2 (10.Je4 c5 11.J:c5 S: c5 12.d:c5 Sc6 13.Je5 Sd5 14.Sc3 Je4 15.Dc2 Dc7 16.Vfd1 J:c3 17.D: c3 S:c4 18.J:c4 D:c5 19.b4 De7 20.e4 Vc8 21.Db3 Jd7 22.Vd2 Jf6 23.Jd6 +/=) 10. - S:d2 11.D:d2 a5 12.Jc3 (12.Vfd1 Dc7 13.Jg3 c5 14.e4 Sc6 15.d5 Vd8 16.Va3 Db6 17.Vb3 Dc7 18.d6 Dc8 19.e5 Jh7 20.Df4 Jf8 21.Jh5 Jg6 22.Dg4 +/-) 12. - Jd5 13.Je5 Ja6 14.S:a6 V:a6 15.Vfc1 Jf6 16.Vc2 Db8 17.Vac1 Vd8 18.De2 Se8 19.Jg4 J:g4 20.D: g4 Sd7 21.Je4 Kh8 22.Jc5 Vb6 23.h4?! (23.Dh5 Se8 24.Jd3 Va6 25.De2 Va7 26.Vc3 b6 27.Dc2 f6 28.f4 +/=) 23. - Dd6 24.Dh5 Se8 25.Df3 f6 26.Dg4 Sf7 27.De4 Vb4 28.Dg4 Dd5 29.Va1 e5 30.Df5? (30.Jd3! Vc4 31.V:c4 D: c4 32.Jc5 Db4 33.Vd1 D:b2 34.d: e5 V:d1+ 35.D:d1 f:e5 36.Dd8+ Sg8 37.Jd7 Da1+ 38.Kh2 D:a4 39.J:e5 De4 40.f4 Kh7 41.Jd7 h5 42.Je5 Se6 43.Jf3 D:e3 44.Jg5+ Kg6 45.Df8 De1 46.De8+ Kf5 47.Df8+ =) 30. - b6? 31.Jd3 (Pozri diagram!) V:a4? 32.V:a4 Db3

33.J:e5 (33.V:c6!? D:a4 34.V:f6 g: f6 35.D:f6+ Kg8 36.D:d8+ Kg7 37.d:e5 Db5 38.Df6+ Kg8 39.e6 +-) 33. - Se6 (33. - f:e5 34.Va3 Dd5 35.D:e5 Dd7 36.Vac3 Sd5 37.f3 +-) 34.Jg6+ Kg8 35.De4 Sd5 36.Je7+?! (36.De7 Va8 37.Db7 Ve8 38.Dd7 Sf7 39.Vac4 S: g6 40.V:c6 Vf8 41.V2c3 +-) 36. - Kf7? (36. - Kh8 37.Va3 S:e4 38.V:b3 S:c2 39.V:b6 Se4 40.h5 Kh7 41.f3 Vd7 42.J:c6 S:c6 43.V: c6 Vb7 44.Vc2 +/-) 37.J:d5 Ve8 38.Va3 V:e4 39.V:b3 c:d5 40.V:b6 V:h4 41.Vc5 Vh5 42.V:a5 1:0 Majstrovstvá Slovenska 2018 sa konali aj s účasťou mladých trnavských šachistov

Štvordňové Majstrovstvá Slovenska v šachu amatérov na prelome letných mesiacov júna a júla

(30. 6. – 3. 7. 2018) do veľkej sály Domu kultúry v Topoľčanoch prilákali 131 šachistov aj šachistiek z domova i zo zahraničia: Čiech, Poľska, Maďarska, Ukrajiny, Rakúska, Nemecka, Ruska a Mongolska. Len 13-ročný Chinguun Sumiya pricestoval na osemkolový turnaj so svojim otcom až z Mongolska. Preletel takmer 8 000 km vzdialenosť a v turnaji bojoval o popredné priečky. Stal sa víťazom bleskového turnaja v 80-člennom štartovacím poli, v ktorom súťažil aj veľmajster Pacher, ktorý ho porazil v poslednom kole. Hráči a ich sprievodné osoby mali možnosť sledovať živý komentár k partiám od veľmajstra Milana Pachera, ktorého úlohou bolo tiež vyhodnocovať tzv. súťaž krásy, čo v šachovom ponímaní znamená každé kolo sledovať a vyhlásiť najkrajšiu partiu kola. Do sprievodného programu okrem živého komentára patrili aj bezplatný vstup na kúpalisko, ktoré mohli využiť hráči a ich sprievod, a tak prežiť šachový pobyt aj pod slnkom pri vode. Každý večer bol pre účastníkov pripravený kultúrny program, a to v podobe

živej hudby miestnej skupiny. Mladý 15-ročný víťaz z Poľska Pniaczek dostal odmenu 1 000 eur z celkového cenového fondu 4 500 eur. Z tohto vydareného podujatia sme vybrali duel dvoch mladých nádejných šachistov zo ŠK Komplet Modranka v sicílskej obrane (B76). Rozhodujúcu chybu urobil v tzv. drakovi Rastislav Kavoň (*1999) v 33. ťahu, po ktorom sa už nedalo prehru odvrátiť, ale po správnom 33.Vb2 mohol remizovať. Víťaz tejto partie zo 7. kola Lukáš Bango (*2002), ktorému neprekážal ani skratený čas 60 min. na partiu pre hráča, skončil v celkovom umiestnení na 5. priečke (6 b. z ôsmich partíí) len s jednobodovou stratou za víťazom a v bleskovom turnaji na 2. priečke.

Rastislav Kavoň - Lukáš Bango (MSR amatérov v Topoľčanoch 3. 7. 2018)

1.e4 c5 2.Jf3 d6 3.d4 c:d4 4.J: d4 Jf6 5.Jc3 g6 6.Se3 Sg7 7.f3 0-0 8.Dd2 (8.Sc4 Jc6 9.De2 Ja5 10.Sd3 e5 11.Jb3 Se6 12.0-0 Vc8 13.Ja5 Da5 14.Jb5 d5 15.Ja7 Vcd8 16.Jb5 Vd7 Frolov vs. Alterman, ZSSR 1990) 8. - Jc6 9.0-0-0 (9.Sc4 Sd7 10.h4 Je5 (10. - h5 11.Sb3 Vc8 12.J:c6 b: c6 13.Sh6 c5 14.Sc4 Db6 15.S: g7 K:g7 Anand vs. Kasparov, N. York 1995) 11.Sb3 Vc8 12.0-0-0 Jc4 13.S:c4 V:c4 14.g4 Short vs. Píket, Wijk aan Zee 1990; 9.g4 e6 10.0-0-0 d5 11.g5 Jh5 12.Vg1 Ve8 13.Sb5 Sd7 14.Jb3 Vc8 Galdunc vs. Jurtaev, Moskva 1989) 9. - d5!? [9. - J:d4 10.S:d4 Se6 11.g4 (11.Kb1 Dc7 12.h4! Vfc8 13.h5! Da5 14.h:g6 h:g6 15.a3 Vab8?! 16.Sd3 b5 17.Dg5! Dc7 18.e5! d:e5 19.S:e5 Dc5 20.f4! Vb7 21.S:g6! f:g6 22.D:g6 Sf7 23.Vh8+! 1:0 Van der Wiel vs. Sax, ŠO Luzern 1982) 11. - Dc7 12.g5 Jh5 13.Jb5 Dc6 14.S:g7 J: g7 15.Jd4 Db6 16.Kb1 Vac8 17.f4 Sd7 18.Jb3 Se6 19.Se2 Vfd8

20.Jd4 d5 +/=] 10.e:d5 (10.h4! d:e4 11.h5! J:h5 12.g4 J:d4 13.g: h5 e5 14.h:g6 h:g6 15.Dh2 Ve8 16.Dh7+ Kf8 17.Sh6 S:h6 18.D: h6+ Ke7 19.J:e4 Sf5 20.Dh4+ Kd7 21.D:d8+ Ve:d8 22.c3 Vac8 23.Kb1 1:0 Rasidovič vs. Jovičič, Juhoslavia 1981; 10.De1 e6 11.h4 Dc7 12.e:d5 J:d5 13.J:d5 e: d5 14.Dd2 Ve8 15.h5 V:e3 16.D: e3 J:d4 17.V:d4 Sf5 Širov vs. Topalov, Dos Hermanas 1996) 10. - J:d5 11.J:c6 b:c6 12.Sd4 [12.J:d5 c:d5 13.D:d5 Vb8 (13. - Dc7! 14.Dc5 Db8 15.Da3 Se6 16.Sa6 De5 17.g3 Vad8 18.Sf4 Df6 19.Vhe1 Sf5 20.V:d8 V:d8 21.c3 Db6 22.Se3 Sh6 23.f4 Dc6 24.Sd2 Dd5 25.Ve2 e5! Adams vs. Fedorov, Wijk aan Zee 2001) 14.b3 D:d5 15.V:d5 a6 16.Se2 e6 17.Va5 Sc3 18.Va4 Vb4 19.V:b4 S:b4 20.Vd1 Sa5 21.c4 Vd8 22.V: d8+ S:d8 23.b4 Sc7 24.g3 Sb7 +/-] 12. - S:d4 [12. - e5 13.Sc5 Se6 14.Je4 Ve8 15.h4 Dc7 (15. - h6 16.g4 Dc7 17.g5 h5 18.Sc4 Vad8 Elvest vs. Nakamura, USA 2007) 16.h5 Vad8 17.h:g6 h: g6 18.g3 f6 19.Sd3 f5 20.Jg5 e4 21.f:e4 f:e4 22.J:e4 Sf5 23.Jf2 Vb8 24.Sa3 Db6 25.b3 Dd4 -/+, 14. - Vb8! 15.g4 f5! 16.g:f5 g: f5 17.Vg1 f:e4 18.Dh6 Df6 19.V: g7+ D:g7 20.D:e6+ Kh8 21.S: f8 Dg5+ 22.Kb1 V:f8! 23.D: c6 Je3 24.Ve1 J:f1 25.V:f1 e:f3 26.De4 f2 27.c4 Vf4! 28.Dd3 e4 29.Dc3+ Vf6! 30.Kc2 e3 31.Kd3 Df4 32.b3 Kg7 0:1 Dolmatov vs. Schneider, Budapešť 1983] 13.D: d4 Se6 (13. - Dc7 14.Dc5 J:c3 15.D:c3 Se6 16.h4 Vfd8 17.Sd3 c5 18.h5 Df4+ 19.Kb1 Dd4! 20.h: g6 h:g6 21.D:d4 V:d4! =) 14.Sc4 Dc7 15.Ja4?! (15.J:d5 c:d5 16.S: d5 Vad8 17.De4 S:d5 18.V:d5 V:d5 19.D:d5 Vd8 20.De4 Dd6 21.De3 e6 22.h3 Dd5 23.b3 e5 24.Ve1 f6 +/=) 15. - Vfd8 16.Sb3 Jb6 17.Dh4 S:b3 18.c:b3? (18.a: b3! Jd5 19.Vhe1 Vab8 20.Kb1 e5 21.Jc3 J:c3+ 22.b:c3 Vd6 23.De4 f6 24.V:d6 D:d6 25.f4 Ve8 26.g3 Kf8 27.Kb2 Ve7 =) 18. - Vd5

19.Jc3 V:d1 20.V:d1 Vd8 21.Ve1 (21.V:d8+ D:d8 22.g3 Dd6 23.Dg5 e5 24.Dd2 Dc5 25.f4 e: f4 26.D:f4 Jd5 27.Dd2 h5 =/+) 21. - Jd5 22.Kb1 J:c3+ 23.b:c3 e6 24.Ve4 c5 25.Ve2 Vd1+ 26.Kb2 Dd6 27.Vc2 (27.De4 Vd2+ 28.V: d2 D:d2 29.Dc2 De3 30.Dd1 Df2+ 31.Dc2 De3 32.Dd1 Df2+ 33.Dc2 De3 =) 27. - Vh1 28.h3 Dd1 29.Df2 c4 30.Dd2? [30.b: c4! Db1+ 31.Ka3 Vf1 32.De2 Ve1 33.Dd2 Vd1 34.De2 Ve1 (34. - Vd6! 35.c5 Vd5 36.Vb2 Dc1 37.Kb4 Df4+ 38.De4 Db8+ 39.Ka3 Dc7 40.Db4 Kg7 41.c4 V: c5 42.Vc2 Dd6 43.Vd2 Dc6 =/+) 35.Vb2 V:e2 36.V:b1 V:g2 37.c5 Vg5 38.Vb8+ Kg7 39.Kb4 Vg2 40.Kc4 Vd2 41.c6 Vd6 +-) 30. - Db1+ 31.Ka3 Vd1 32.De2 Vd6 33.Vd2?? (33.Vb2! Dc1 34.Kb4 c:b3 35.V:b3 Dd2 36.D:d2 V:d2 37.a4 V:g2 38.c4 Kf8 39.c5 Ke7 40.Vd3 Vb2+ 41.Ka5 e5 42.Ka6 Vc2 43.K:a7 V:c5 =) 33. - Dc1+ (34.Vb2 D:c3 35.D:c4 Da5+ 36.Da4 Dc5+ 37.b4 Vd3+ 38.Vb3 Dc1 mat) 0:1

Riešenie strednej hry z partie

I. Bohunický vs. R. Kozinka (NzR č. 5/2021): 12.Sf2! Jd7 13.Vc1 Ve8 14.Jd5 f5 15.e:f5 g: f5 16.g5 Je7 17.h4 Sf7 18.Jf4 Je5 19.Vd1 c5 20.h5 (20.D:d6? Da5+ 21.Kf1 D:a2 22.D:c5 D:b3 23.Jd5 J:d5 24.c:d5 Ved8 25.d6 b6 -/+) 20. - J5c6 21.Vh3 Jd4 22.Vg3 Se5 23.Kf1 S:f4 24.D:f4 S:h5 25.S: d4 c:d4 26.V:d4 d5 27.Vh3 Sf7 28.Dh4 Sg6 29.f4 Vc8 30.Jf3 Jc6 31.V:d5 s výhodou bieleho. Hovorí sa, že jablko nepadne ďaleko od stromu, čo sa stalo pri kráľovskej hre aj v rodine Jána Kozinku (* 1937) z Trnavy - Modranky, ktorý patrí k významným slovenským šachovým skladateľom. Jeho syn Roman (* 1974) zase opačne inklinuje viacej k praktickému (hranému) šachu, ktorého rating začiatkom tohto storočia mal hodnotu viacej ako 2000 bodov. ■

Západoslovenské múzeum

Múzejné nám. 3, tel. 033/5512913,
033/5512 911

e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk

info: www.zsmuzeum.sk

OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia: 8.30 – 17.00

Víkend – 11.00 – 17.00

V pondelok zatvorené

EXPOZÍCIE .....

Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Ľudová hrnčína, Kampanologická expozícia, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – Pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Krása zašlých čias, Archeologická expozícia, Ľudový textil trnavského regiónu

VÝSTAVY .....

■ **9. júla o 17.00 h**

SALÓN ZVUZZS 2021

/REVENANCIE

Vernisáž výstavy členov Združenia výtvarných umelcov západného Slovenska

do 30. septembra

■ **KREHKÉ SVETY**

Maľby na skle zo zbierok múzea do 30. júna 2022

■ **TREŤOHORNÉ MORE**

Geologická výstava do 30. 4. 2022

■ **SVADOBNÉ ŠATY**

Výstava svadobných šiat zo zbierky Jany Mládek Rajniakovej doplnená dobovými svadobnými fotografiami do 15. 11. 2021

■ **DETSKÝ SVET**

Výstava pre malých i veľkých do 31. 12. 2024

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Zo zoolgickej zbierky múzea

PODUJATIA .....

ŠKOLA ĽUDOVÝCH REMESIEL

Kurz maľby na skle

v sobotu 17. júla 2021 o 14.00 h,

objednávky na tel. č. 033 – 5512 913

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

EXPOZÍCIA .....

PAMÄTNÁ IZBA MIKULÁŠA

SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO,

DOBRO – DVORANA SLÁVY

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

EXPOZÍCIE .....

WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

■ **S LÁSKOU ZA PRAVDU**

Reinštalovaná expozícia – unikátny nábytkový súbor z pozostalosti Mons. ThDr. Pavla Jantauscha, prvého apoštolského administrátora Apoštolskej administratúry v Trnave

VÝSTAVY .....

SEDEMNÁSTE STOROČIE SLOVOM A OBRAZOM

Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea

do 30. 3. 2023

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia A. Bernoláka

do 31. 12. 2021

Knižnica J. Fándlyho

PRÁZDNIHOVÝ SUPERKLUB V ZÁHRADE

■ **7 júla o 1000 h SÚŤAŽE,**

HÁDANKY

■ **14 júla o 1000 h GERDA**

A TAJOMSTVO OCEÁNU

Účinkuje divadlo SpozVoza

■ **21 júla o 1000 h JA A PÁNKO**

HNEV

O pocitoch so spisovateľkou Irynou Zelyk

■ **28 júla o 1000 h ZBERNÝ**

DVOR

Nielen o ekológii so spisovateľom a hudobníkom Branislavom Jobusom

PREČÍTANÉ LETO V ZÁHRADE

■ **6 júla o 10.00 h O BATOHOCH A KUFRÍKOCH**

■ **13 júla o 10.00 h**

O DÁŽDNIKOCH PRE MALÝCH TÁBORNÍKOV

■ **20 júla o 10.00 h O STOPÁCH**

■ **27 júla o 10.00 h**

O ZASTÁVKACH

Čítania a súťaže pre deti

PREČÍTANÉ LETO

NA TULIPÁNE

■ **1 júla o 1000 h O BATOHOCH**

A KUFRÍKOCH

■ **8 júla od 8.30 do 15.30 h O DÁŽDNIKOCH PRE MALÝCH TÁBORNÍKOV** – len pre prihlásené deti

■ **15 júla o 10.00 h O STOPÁCH**

■ **22 júla o 10.00 h**

O ZASTÁVKACH

■ **29 júla o 10.00 h**

O STUDNIACH A JAZERÁCH

Čítania a súťaže pre deti

SUPERKLUBKO NA TULIPÁNE

■ **6 júla o 10.00 h NEHÁDAJ SA, HÁDAJ S NAMI, ZABAVME SA HÁDANKAMI**

■ **13 júla o 10.00 h**

VEDOMOSTNÝ MILIONÁRIK

■ **20 júla o 10.00 h KUFOR**

PLNÝ VEDOMOSTÍ

■ **27 júla 10.00 h PEXESOVO**

Zábavné súťaže pre deti

SLEDUJTE NÁS

<https://www.kniznicatrnava.sk/>

<https://www.facebook.com/kniznicatrnava/>

<https://www.youtube.com/kniznicatrnava/>

Trnavské osvetové stredisko

■ **VÝBER Z TVORBY** – výstava výtvarných diel piešťanských výtvarníkov Alojza Majerníka a Rudolfa Rypáka v rámci projektu KreaTiviTa 2021

Do 31. 8. 2021 v Dome hudby M. Sch. Trnavského

■ **VÝBER Z TVORBY** – výstava

výtvarných diel Jaroslava Áča v rámci projektu KreaTiviTa 2021 do 31. 8. 2021 v sídle Trnavského samosprávneho kraja

■ **9. – 11. júla o 16.00 a 18.00 h vo dvore Domu hudby**

M. Sch. Trnavského

TRNAVSKÁ BÁBKARSKÁ ŠNÓRA

Trojdnový Festival bábkového divadla. Účinkujú: Bábkové divadlo EJA, Červeník, Divadlo CONCORDIA, Banská Štiavnica a Teátro NE-LINE, Budmerice. Vstup na všetky predstavenia je zdarma

■ **17. júla v Dome hudby**

M. Sch. Trnavského

ZO SRDCA

Spomienkový koncert pri príležitosti 140. výročia narodenia Mikuláša Schneidera Trnavského. Účinkujú: Zbor a orchester Rímskokatolíckeho cirkevného hudobného spolu sv. Mikuláša, robotnícky spevokol Bradlan, sólistka Slovenskej filharmónie Lucia Kubeková a sólista opery SND Daniel Čapkovič

Bažant kinematograf

BAŽANT KINEMATOGRAF 2021
Trojičné námestie, 21:30

■ 1. júla o 21.30 h MEKY

Česko, Slovensko, 2020, 80 min.
Nemoderný chalan z Abbey Road, ktorého piesne si spievajú všetci, ale jeho skutočný príbeh pozná málokto. To je Meko Žbirka. Unikátny dokumentárny portrét ho predstavuje ako večného gentlemana a skvelého spoločníka, ktorý miluje Beatles a z ktorého sála dobrá nálada.

Réžia: Šimon Šafránek

■ 2. júla o 21.30 h ŠARLATÁN

ČR, Írsko, Poľsko, SR, 2020, 118 min.
Strhujúca životopisná dráma inšpirovaná skutočným príbehom výnimočného muža obdareného liečiteľskými schopnosťami. Jej predobrazom sa stal liečiteľ Jan Mikolášek, na ktorého sa v priebehu niekoľkých desaťročí obracali s prosbou o pomoc státisíce ľudí zo všetkých spoločenských vrstiev vrátane najvýznamnejších osobností politického a kultúrneho života.

Réžia: Agnieszka Holland

■ 3. júla o 21.30 h BOURÁK

Česko, Slovensko, 2020, 111 min.
Komédia zo súčasnosti – trochu čierna, trochu gangsterka, plná skvelej hudby a skvelých hercov. Jej príbeh sa točí okolo osemnásťročnej Kamily (Veronika Marková), ktorá je úplne zúfalá. Žije v meste, kde zdochol pes, práve prišla o prácu a má plné zuby svojich nedospelých rodičov.

Jej otec (Ivan Trojan), večný pubertiak, kšeftuje s vrakmi áut a chodí tancovať rock 'n' roll sľababenkou, čo vyzerá ako zo starého amerického katalógu na podprsenky...

Réžia: Ondřej Trojan

■ 4. júla o 21.30 h 3BOBULE

Česko, 2020, 100 min.

Honza (Kryštof Hádek) a Klára (Tereza Ramba) sa po niekoľkých spoločných zberoch úrody stali rodičmi roztopašných dvojčiat a majiteľmi vinárstva. Keďže im však každodenné starosti prerástli cez hlavu a v manželstve im to veľmi neklape, žijú oddelene... Takto sa začína príbeh renesancie ich lásky v krásnom kraji na juhu Moravy, práve v čase, keď prichádza rozhodujúce obdobie vinárskeho roka – vinobranie.

Réžia: Martin Kopp

■ 5. júla o 21.30 h CESTA DO NEMOŽNA

Slovensko, Česko, 2020, 90 min.
Milan Rastislav Štefánik bol intelektuál, vedec, vynálezca, astronóm, národný hrdina aj milovník žien a bonviván. No bol aj prvým Slovákom, ktorý podnikol cestu okolo sveta, viac ráz zdolal Mont Blanc a prežil zostrelenie lietadla počas prvej svetovej vojny. Pred 100 rokmi všetci považovali jeho sny za utópiu, ale on sa nebal vykročiť do neznáma a uskutočniť svoj sen o oslobodení vlastného národa. Jeho životné osudy sa zdajú byť až neveriteľné, veď to všetko dokázal jediný človek s podlomeným zdravím, pochádzajúci z najchudobnejších pomerov.

Réžia: Noro Držiak

Sakrálné pamiatky

■ BAZILIKA SV. MIKULÁŠA

máj, jún, september, október:
pondelok – piatok: 10.00 – 12.30,
14.00 – 16.00
nedeľa: 14.00 – 17.00
sobota: Len pre klientov Trnava Tourism
júl, august:

pondelok – piatok: 10.00 – 12.30
14.00 – 17.00
nedeľa: 14.00 – 17.00
sobota: Len pre klientov Trnava Tourism

■ KATEDRÁLA SV. JÁNA KRSTITEĽA

máj – október:
pondelok – piatok: 10.00 – 12.30,
14.00 – 16.00
sobota: 11.00 – 16.00

BATERKÁREŇ

■ 3. júla od 10.00 do 12.00 h pred vchodom SWAP OBLEČENIA PRE DOSPELÝCH

Swap je komunitná akcia, počas ktorej si môžete priniesené veci vymeniť za tie, ktoré priniesli ostatní účastníci. Ušetríte tým nielen peniaze, ale aj životné prostredie. Počas našich otváracích hodín alebo až na samotné podujatie môžete priniesť akékoľvek čisté, nepoškodené a kompletne oblečenie pre dospelých. Prinesenie vecí nie je nutné, ale je milé, keď každý prinesie aspoň niečo, aby bola ponuka čo najrozmanitejšia. Po zaplatení vstupného si môžete vybrať z vystavených vecičiek. Prosíme, zoberte si len to, čo skutočne potrebujete, aby sa ušlo všetkým. Pri odchode oznámte našim dobrovoľníkom počet vecičiek, ktoré ste si vybrali. Je to cenná informácia pre naše štatistiky. Pred vchodom do Batekárne sa bude môcť zdržiavať vždy 6 účastníkov. Každý z nich si vydezinfikuje ruky, nasadí rúško a dodržiava bezpečný odstup.

Vstupné: Symbolické 3 eurá na podporu aktivít nášho OZ. Ďakujeme!

■ 10. júla od 10.00 do 12.00 h pred vchodom SWAP HRAČIEK A HIER

Počas našich otváracích hodín alebo až na samotné podujatie môžete priniesť akékoľvek čisté, nepoškodené, funkčné a kompletne hračky, či už pre bábätká, staršie deti alebo napríklad videohry, karty či spoločenské hry. Na počet priniesených hračiek neexistuje limit, avšak mali by byť v umiernenom množstve.

Prinesenie vecí nie je nutné, ale je milé, keď každý prinesie aspoň niečo, aby bola ponuka čo najrozmanitejšia.

Vstupné: Symbolické 3 eurá na podporu aktivít nášho OZ. Ďakujeme!

■ 17. júla od 10.00 do 12.00 h

SWAP DETSKÉHO OBLEČENIA

Počas našich otváracích hodín alebo až na samotné podujatie môžete priniesť akékoľvek čisté, nepoškodené a kompletne oblečenie pre deti. Po zaplatení vstupného si môžete vybrať z vystavených vecičiek. Prosíme, zoberte si len to, čo skutočne potrebujete, aby sa ušlo všetkým. Pri odchode oznámte našim dobrovoľníkom počet vecičiek, ktoré ste si vybrali. Je to cenná informácia pre naše štatistiky.

Vstupné: Symbolické 3 eurá na podporu aktivít nášho OZ. Ďakujeme!

Koncerty dychových hudieb

v mestskom amfiteátri

JÚL

- 4. 7. o 18.00 h GRINAVANKA
- 11. 7. o 18.00 h LIESKOVANÉ
- 18. 7. o 18.00 h TRENČIANSKA DVANÁSTKA
- 25. 7. o 18.00 h ŠARFIANKA

AUGUST

- 1. 8. o 17.00 h MODRANČANKA
- 8. 8. o 17.00 h HRADIŠŤANKA
- 15. 8. o 17.00 h Radošinské naivné divadlo: PÁN STROM
- 22. 8. o 17.00 h ŠÚROVANKA

■ 29. 8. o 17.00 h DRAHOVČANKA

Disk

■ 24. júla o 20.00 h

v Divadelnom štúdiu DISK Blaho Uhlár a kolektív DISK: NOVÝ PRIESTOR

Premiéra autorskej inscenácie v diskárskom štýle nie je len o našom novom priestore, ale aj o ďalších priestorových a časových situáciách.

Réžia: Blaho Uhlár

Tvorbu inscenácie podporili: Mesto Trnava, Trnavský samosprávny kraj a PwC Nadačný fond v Nadácii Pontis. Vstup na 1. premiéru je iba na pozvánky, 2. premiéra bude v septembri

LETO NA KORZE 2021

UŽ JE TU!

Síce trochu inak, ale naše milované Leto na korze sa predsa len uskutoční, z čoho máme obrovskú radosť. Uvidíme sa na korze, tešíme sa na vás!

PROGRAM .....

- 2. 7. 18.00 h Divadlo Agapé - Hurááá, leto /divadlo pre deti/
- 3. 7. 21.00 h Túlavé divadlo - TRTÚD /to najlepšie z túlavých kabaretov/
- 4. 7. 18.00 h Talostan /kúzelník/
- 7. 7. 18.00 h Divadlo Žihadlo - Zajko Lajko /divadlo pre deti/
- 9. 7. 18.00 h Teátro Neline - Postrach Samko! /divadlo pre deti/
- 11. 7. 18.00 h Divadlo na Hojdačke - Lomidrevo /divadlo pre deti/
- 14. 7. 18.00 h Teátro Neline - Danká a Janka /divadlo pre deti/
- 16. 7. 18.00 h Šaško Fjodor - Show na hran(i)e /veselá show pre šťastné deti/
- 17. 7. 21.00 h Nočné verše /večer trnavskej a slovenskej poézie/
- 18. 7. 18.00 h Divadlo Piki - Pipi Dlhá Pančucha /divadlo pre deti/

■ 21. 7. 18.00 h Theatre Fortissimo - Kufor /divadlo pre deti/

■ 23. 7. 18.00 h Divadlo ZkuFraVon - Stvorenie sveta /divadlo pre deti/

■ 25. 7. 18.00 h Show deTom - Malý princ /divadlo pre deti/

■ 26. 7. 19.00 h JR&crw ft. doubleD /Trnavský Jazzyk 2021/

■ 27. 7. 19.00 h Peter Letovanec Trio + špeciálny hosť Tomáš Baroš /TRNAVSKÝ JAZZYK 2021/

■ 28. 7. 18.00 h Teater Komika - Klaun hudobníkom /divadlo pre deti/

■ 29. 7. 19.00 h Miloš Biháry & Vanessa Šarközi Gypsy Jazz Project /TRNAVSKÝ JAZZYK 2021/

■ 30. 7. 18.00 h Rytmika /hudobný workshop (nielen) pre deti/

■ 31. 7. 21.00 h Túlavé divadlo - Štvrtá tretina /divadlo/

■ 1. 8. 18.00 h Kyselí Krastafci - Show drsňošou /najdrsnejšia show pre deti na svete/

■ 4. 8. 18.00 h Divadlo Žihadlo - Dlhý, Široký a Bystrozraký /divadlo pre deti/

■ 6. 8. 18.00 h Divadlo Agapé - Kapitán Kotvička /divadlo pre deti/

■ 7. 8. 21.00 h Dorota Nvotová /koncert/

■ 8. 8. 18.00 h Show Detom - Bublí rybačka /bublinovo-divadelná show pre deti/

■ 11. 8. 18.00 h Theatre Fortissimo - Kráľ Šašo /divadlo pre deti/

■ 13. 8. 18.00 h Divadlo ZkuFraVon - Pinocchio /divadlo pre deti/

■ 15. 8. 18.00 h Show deTom - Cirkusové trampoty /divadlo pre deti/

■ 18. 8. 18.00 h Divadlo na Hojdačke - Posledný dinosaurus /divadlo pre deti/

■ 20. 8. 18.00 h Divadlo Concordia - Huncút Gašpar /divadlo pre deti/

■ 21. 8. 21.00 h Katarzia /koncert/

■ 22. 8. 18.00 h Divadlo Piki - Paskudárium /divadlo pre deti/

■ 25. 8. 18.00 h Teater Komika - Silák Max a jeho show /divadlo pre deti/

■ 27. 8. 18.00 h Divadlo Agapé - Malá lyžička z Banskej Štiavnice /divadlo pre deti/

■ 29. 8. 18.00 h Kyselí Krastafci - Kaukliar hľadá ženu /láskyplná show pre deti/ ■

08 vystúpení
pre dospelých

26 vystúpení pre deti
každú stredu, piatok,
nedeľu, vždy o 18.00 h

